

6 Regler och tillstånd för de digitala sändningarna

6.1 Överväganden och förslag

Friare användning av överföringskapaciteten

Vi föreslår att en extern aktör får tillstånd att förfoga över en del av den totala överföringskapaciteten. Den externa aktörens utbud bör i princip uppfylla samma riktlinjer och villkor som i dag gäller för urval och tillståndsgivning. De programföretag som föreslås ingå bör godkännas av en myndighet.

Den digitala tekniken innebär i sig att frekvensutrymmet kan användas på ett mer effektivt sätt. Inom ett utrymme där det med analog teknik kan överföras endast ett TV-program kan det i dag rymmas upp till sex digitala TV-program. Dessutom är de digitala sändningarna mindre känsliga för störningar, mycket kostnads-effektiva för regionala program och kvaliteten i ljud och bild är bättre. Det är också möjligt att tillsammans med TV-programmen överföra olika informationstjänster som tidigare bara kunde nås med datorer. TV-apparaten får ett utökat användningsområde.

En del programföretag som har tillstånd att sända i det digitala marknätet önskar ytterligare sändningsutrymme för att fullt ut kunna utnyttja den digitala teknikens möjligheter. Andra programföretag använder inte hela sin överföringskapacitet. De nya interaktiva tjänsterna är utrymmeskrävande. Samtidigt kommer det tillgängliga frekvensutrymmet alltid att vara en begränsande faktor. Vi har redan tidigare i en skrivelse till Radio- och TV-verket påpekat hur viktigt det är att den tillgängliga överföringskapaciteten används så effektivt som möjligt. Tekniskt är det möjligt att använda frekvensutrymmet på ett friare sätt. Det kräver dock att programföretagen både vill och har möjlighet att samverka med varandra.

Programföretagen har enligt sändningstillstånden rätt till en viss överföringskapacitet i en specificerad frekvenskanal. Inom detta

utrymme skall de sända ett visst utbud. Därutöver har de rätt att sända så många program och tjänster som kapaciteten tillåter. Överföringskapacitet får upplåtas, men bara till en annan tillståndshavare inom samma frekvenskanal. Systemet tillåter därmed en viss flexibilitet men tillåter inte att nya programföretag kommer med i nätet när t.ex. förbättrad teknik skulle möjliggöra detta.

Det tillgängliga frekvensutrymmet skulle kunna användas ännu mer effektivt om sändningstillstånden endast gav programföretagen rätt att sända ett visst utbud med tillhörande tjänster. Det är inte nödvändigt att i tillstånden specificera vilken överföringskapacitet det kräver. Om man önskar att ett visst utbud t.ex. public service och regionala program garanteras ett visst utrymme kan dessa program samlas i speciella frekvenskanaler.

En ännu högre grad av flexibilitet kan uppnås med den modell för tillståndsgivning som används i Storbritannien och Spanien. Där har man valt att låta en extern aktör förfoga över en del av den totala överföringskapaciteten. Resterande kapacitet har delats ut till public service, regionala programföretag eller andra programföretag som man av speciella skäl önskar ha med eller som har tillstånd att sända i de analoga näten. De programföretag som sänder genom den externa aktören godkänns och får sändningstillstånd av ansvarig myndighet.

Vi föreslår att denna modell används i Sverige för delar av överföringskapaciteten. Vissa av programföretagen som redan har tillstånd att sända i det digitala marknätet bör efter tillståndsperiodens slut erbjudas att ingå i den externa aktörens utbud. Public service, de regionala programföretagen och programföretag med tillstånd att sända i det analoga nätet bör även i fortsättningen tilldelas egna tillstånd. Även i ett sådant system kan krav ställas som att sändningarna som helhet skall tilltala olika intressen och smakriktningar, att lokala och regionala program ges företräde samt att flera av varandra oberoende programföretag deltar i sändningarna.

Systemet för tillståndsgivning

Vi föreslår att tillståndsgivningen i framtiden delegeras till en myndighet. I valet av myndighet bör hänsyn tas till konvergensen mellan IT-, telekommunikations- och mediesektorerna.

Regeringen beslutar om vilka programföretag som skall få tillstånd att sända marksänd digital TV och vilket sändningsutrymme som får upplåtas för detta. Radio- och TV-verket utlyser tillstånden, handlägger ansökningarna och prövar de ansökande programföretagens tekniska och finansiella förutsättningar. Innan verket överlämnar ett motiverat förslag till regeringen om hur sändningstillstånden skall fördelas har vi under vår mandatperiod yttrat oss över ansökningarna. Tillståndsgivningen är reglerad i förordningen (1997:894) om marksänd digital TV.

Vårt arbete har främst varit inriktat på de sökande programföretagens planerade programutbud. Vår utgångspunkt har varit strävan efter mångfald både i fråga om det samlade programutbudet och i fråga om de olika programföretagens finansiering och ägarbild. Vi tycker också att det är värdefullt att såväl redan etablerade programföretag med många tittare som nybildade företag finns med i det digitala marknätet. Vi har även strävat efter att ta till vara det digitala marknätets unika möjlighet att på ett kostnads-effektivt sätt sända regionala TV-program.

Vi anser att tillståndsgivningen i framtiden bör delegeras till en myndighet. I valet av myndighet bör hänsyn tas till konvergensen mellan IT-, telekommunikations- och mediesektorerna. Myndigheten bör kunna ge tillstånd både till enskilda programföretag och till externa aktörer som förfogar över t.ex. en frekvenskanal. En myndighetsmodell kräver tydliga regler och kriterier för att kunna garantera största möjliga grad av yttrandefrihet och mångfald. Ett sådant system kan kräva lagändringar och det bör därför ses över i god tid innan de nuvarande digitala sändningstillstånden löper ut.

Tillståndsperiodens längd

Vi föreslår att de digitala sändningstillstånden i marknätet under nästa period skall gälla i tio år. Sändningsverksamheten bör ses över vid något tillfälle under tillståndsperioden.

Vid starten av de digitala marksändningarna bedömde regeringen att tillståndsperioden inledningsvis skulle vara högst fyra år (prop. 1996/97:67). Tillstånden för att sända marksänd digital TV har delats ut till programföretag vid flera tillfällen och är giltiga t.o.m. utgången av 2002 eller 2003. Programföretagen har alltså i

denna första omgång tillstånd att sända under två eller tre år, beroende på när tillstånden delades ut.

Nästa tillståndsperiod för public service-företagens analoga marksändningar är fyra år. Även TV 4 får automatiskt förlängning av sitt analoga sändningstillstånd med perioder på fyra år. I Finland gäller de digitala sändningstillstånden i marknätet under tio år och i Storbritannien är de giltiga i tolv år.

Relativt långa tillståndsperioder innebär fördelar för alla inblandade parter. För de konsumenter som väljer det digitala marknätet kan säkerheten öka när det gäller vilket utbud som kommer att finnas tillgängligt. Programföretagen får större möjligheter till långsiktig planering av verksamheten. Detta är inte minst viktigt för de nybildade, ofta mindre, programföretagen och för de regionala programföretagen. Dessutom är beredningsprocessen inför en ny tillståndsperiod både krävande och tar tid.

En nackdel med en alltför lång tillståndsperiod är att tekniska och andra förutsättningar kan ändras, t.ex. utvecklingen av nya medieformer eller förändringar i programföretagens verksamhet och ägarbild.

Vi anser att nästa tillståndsperiod för digitala marksändningar bör vara väsentligt längre än vad som gäller i dag. Vi föreslår en tillståndsperiod på tio år. Motiven för en relativt lång tillståndsperiod är betydligt starkare än de som talar emot. Eventuella nackdelar kan uppvägas av att sändningsverksamheten ses över vid något tillfälle under sändningsperioden.

Syftet med översynen är att kunna dela ut fler sändningstillstånd om utrymmet i de digitala frekvenskanalerna så medger. Om något programföretag förverkar rätten till sitt sändningstillstånd bör systemet vara så utformat att det medger att nya programföretag snabbt kan överta aktuellt tillstånd.

TV-sändningarnas tillgänglighet

Vi föreslår att sändningarna av public service-företagens program skall vara okrypterade och kostnadsfria utöver TV-avgiften. Det är också önskvärt med en ökad tillgänglighet till nordiska public service-program.
--

Riksdagen beslutade i maj 2001 att SVT:s och UR:s program skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning utöver TV-avgiften. I beslutet poängteras att teknikskiftet från analog till digital TV inte får leda till att tillgängligheten av public service-företagens program blir sämre. Eftersom sändningarna är finansierade genom TV-avgifter skall de digitala programmen kunna tas emot utan krav på ytterligare betalning utöver vad som avser själva avkodarutrustningen.

För närvarande kan de nordbor som bor i gränsområden till Sverige inte ta del av de digitala marksändningarna. Det beror på att sändningarna är krypterade och på gällande upphovsrättsliga avtal som inte tillåter mottagning av de digitala programmen från ett annat land än det som avses.

Vi anser att sändningarna av public service-företagens program inte bara bör kunna tas emot avgiftsfritt, sändningarna bör även vara okrypterade. Teknikskiftet från analog till digital TV får inte för konsumenterna innebära en sämre tillgänglighet till programmen än vad som gäller i dag. Konsumenterna bör med en enkel digital avkodare kunna ta emot de digitala sändningarna så att övergången innebär så små förändringar som möjligt. De eventuella skäl som finns för krypterade sändningar anser vi vara underordnade kravet på sändningarnas tillgänglighet.

Samarbetet mellan de nordiska public service-företagen underlättas om samtliga public service-företag i Norden sänder okrypterat. I Finland har man redan beslutat att sända okrypterat. Om övriga länder följer detta exempel kan övergången till digital TV innebära en ökad tillgänglighet till grannländernas public service-sändningar.

Lika reklamregler för alla programföretag

Vi föreslår att regeringen vid omförhandlingen av EU:s TV-direktiv verkar för att sändarlandsprincipen ses över. De programföretag som i huvudsak riktar sina TV-sändningar till ett annat land bör omfattas av mottagarlandets regelverk.
--

Vi föreslog 1999 att reklamreglerna i TV-sändningar borde ses över. Förslaget har följts upp med en departementspromemoria (Ds 2001:18) om förslag till ändrade regler för annonser och reklam som för närvarande bereds. Syftet är att anpassa de svenska

reglerna om hur annonser får sättas in i TV-sändningarna till vad som gäller inom EU. När det gäller högsta totala reklamtid, förbud mot alkoholreklam och förbud mot reklam riktad till barn innehåller promemorian inga förändringar.

I EU:s TV-direktiv finns en bestämmelse om att den medlemsstat varifrån en sändning härrör skall se till att sändningen följer lagen i den medlemsstaten, den s.k. sändarlandsprincipen. Andra medlemsstater skall tillåta fri mottagning. Programföretag som riktar sig till den svenska publiken kan i och med det placera sina sändningar i ett annat land enbart för att kunna använda sig av mindre restriktiva reklamregler. Vissa programföretag som sänder på svenska till den svenska publiken har utifrån sådana hänsyn valt att sända från Storbritannien. Det gör att de svenska reklamreglerna som är till för att skydda konsumenterna delvis sätts ur spel.

I slutet av 2002 skall det göras en översyn av bestämmelserna i EU:s TV-direktiv. Vi föreslår att regeringen i samband med omförhandlingen av TV-direktivet verkar för att sändarlandsprincipen ses över. För de programföretag som riktar sina sändningar till många länder är det svårt att anpassa sig till de olika regelverken i länderna. För de programföretag som i huvudsak riktar sina sändningar till ett annat land bör TV-direktivet ändras så att mottagarlandets regelverk gäller.

6.2 Regler för marksänd digital TV

6.2.1 Nuvarande lagstiftning

Ramen för radio- och TV-verksamhet anges i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och dess följdlagstiftning. Den närmare regleringen av sändningsverksamheten finns i radio- och TV-lagen (1996:844). I denna finns föreskrifter för sändningar av ljudradio- och TV-program som riktas till allmänheten och som är avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Det finns inga särskilda regler för marksänd digital TV i radio- och TV-lagen, utan de allmänna reglerna om TV skall tillämpas. Förordningen om marksänd digital TV (1997:894) reglerar tillståndsgivningen.

Dagens regelverk för radio och TV bygger på att endast det som behöver regleras skall regleras. Krav på tillstånd för att få sända gäller t.ex. endast för marksändningar medan satellitsändningar och kabelsändningar kräver registrering. Orsaken är att tillgången på

frekvenser inom rundradioområdet är begränsat, vilket motiverar att marknadsutbudet regleras genom ett tillståndssystem. För sändningar i satellit och kabel gäller allmänna lagregler för programmets innehåll, enligt TV-direktivet (se avsnitt 6.2.2). Dessutom är kabel-TV-företagen skyldiga att vidareända vissa TV-program till samtliga anslutna hushåll, den s.k. must-carry skyldigheten. Konsumenterna skall ha tillgång till samma programutbud som de skulle ha utan kabelanslutning. Orsaken är att konsumenterna ofta är i underläge i förhållande till kabel-TV-företagen.

Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) ger ett konstitutionellt skydd för yttrandefrihet i radio och TV och liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar. YGL bygger på samma principer som tryckfrihetsförordningen (TF) vilket bl.a. innebär att principerna om etableringsfrihet och censurförbud gäller också de medier som omfattas av denna grundlag.

Med hänsyn till användningen av frekvensområdet har dock en fullständig etableringsfrihet inte kunnat införas eftersom detta är en ändlig naturresurs. I YGL föreskrivs att det allmänna skall eftersträva att frekvensutrymmet används på ett sådant sätt att det leder till högsta möjliga grad av yttrandefrihet och informationsfrihet. Vidare gäller principerna i TF om ensamansvar, källskydd, särskild brottskatalog och en särskild rättegångsordning med tillgång till jury.

Ensamansvaret innebär i princip att endast en person är straffrättsligt ansvarig för innehållet i en av grundlagen skyddad framställning och att det är i förväg angivet i lag vem denne är. Ansvaret skall enligt grundlagen bäras av en utgivare. Det skall finnas en ansvarig utgivare för varje radio- eller TV-program. Utgivaren har befogenhet att bestämma över sändningarnas innehåll så att ingenting förs in mot hans eller hennes vilja.

Källskyddet innebär att den person som har lämnat eller anskaffat ett meddelande för publicering i ett medium som skyddas av YGL i princip har rätt att förbli anonym. Personen kan inte heller utsättas för straff eller andra offentlighetsrättsliga påföljder om hans eller hennes identitet är känd.

Brottskatalogen är med ett undantag densamma i YGL som i TF. De gärningar som kan straffas om de begås i ett radioprogram eller en teknisk upptagning är högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift, vårdslöshet med hemlig uppgift, uppror, landsförräderi eller landssvek, landsskadlig vård-

löshet, ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, uppvigling, hets mot folkgrupp, olaga våldsskildring, förtal och förolämpning.

Endast i fråga om straffet för olaga våldsskildring innehåller YGL en egen brottsbeskrivning. Olaga våldsskildring enligt YGL omfattar mera än enligt TF. Enligt TF är det olaga våldsskildring när någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Enligt YGL är det dessutom olaga våldsskildring när någon genom rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur. Skälet till att straffbarheten går längre enligt YGL än enligt TF är att det som är straffbart endast enligt YGL enbart kriminaliseras när det förekommer i rörliga bilder, som ju inte kan förekomma i en tryckt skrift och därför inte kan falla under TF.

Radio- och TV-lagen (1996:844) innehåller föreskrifter om radio- och TV-verksamhet. Lagen omfattar sändningar av radio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med hjälp av tekniska hjälpmedel. Den skall tillgodose de särskilda behov som finns i fråga om mångfald och tillgänglighet. Dessutom ställer lagen krav i samband med att visst innehåll visas. Mark-sändningar, kabelsändningar och satellitsändningar omfattas alla av lagen. Det är utan betydelse för tillämpningen av lagen om en sändning är analog eller digital.

Lagen gäller för sändningar av TV-program om den som sänder är etablerad i Sverige enligt definitionen i artikel 2.3 TV-direktivet (se avsnitt 6.2.2). Är den som sänder TV-program inte etablerad i Sverige skall svensk jurisdiktion ändå under vissa förutsättningar gälla. Förutsättningarna är att den som sänder använder sig av en frekvens som är upplåten i Sverige, en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller en satellitupplänk som är belägen i Sverige. Detta gäller dock inte om någon annan EES-stat skall ansvara för sändningen enligt motsvarande kriterier. Där jurisdiktionsfrågan inte kan avgöras med stöd av etableringskriteriet eller med hjälp av de tekniska kriterier som nyss nämnts, bedöms jurisdiktionen med hjälp av bestämmelsen om etablering i artikel 52 och följande i EG-fördraget. Har den som sänder TV-program och som varit etablerad i Sverige, etablerat sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå den svenska lagstiftningen och riktar verksamheten huvudsakligen till Sverige, skall den som sänder likväl anses stå under svensk jurisdiktion.

Enligt radio- och TV-lagen krävs tillstånd enligt denna lag för sändningar av radio och TV på frekvenser som är lägre än 3 GHz. Sådana tillstånd gäller under en viss tid. Generellt gäller att programverksamheten som helhet skall präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer liksom principen om alla människors lika värde och den enskilda individens frihet och värdighet. Därutöver får sändningstillstånden förenas med särskilda villkor med innebörden att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet. Ett sändningstillstånd kan också förenas med andra villkor som geografisk täckning, tillgänglighet för syn- och hörselskadade, programinnehållet samt användandet av en viss sändningsteknik. Tillståndsvillkoren får även innehålla förbud mot sändningar av reklam, annonser och sponsrade program.

När de digitala marksändningarna startade år 1999 genomfördes vissa nödvändiga ändringar i radio- och TV-lagen. Bestämmelserna om skyldighet att vidarebefordra TV-sändningar ändrades till att gälla ytterligare ett public service-program i digitala kabelnät. Lagen ändrades också så att det blev möjligt för regeringen att ge ett privat programföretag med tillstånd att bedriva analoga marksändningar tillstånd att även sända digital TV. Lagen blev tydligare så att det framgår att teknisk samverkan med andra tillståndshavare skall vara ett villkor för ett sändningstillstånd.

Förordningen om marksänd digital TV (1997:894) reglerar tillståndsgivningen för digital TV. Förordningen tar upp hur tillståndsgivningen skall gå till i fråga om utlysning av lediga tillstånd, vad som skall framgå av tillståndsansökningarna och de roller i tillståndsförfarandet som Radio- och TV-verket och Digital-TV-kommittén skall ha.

6.2.2 Översyn av TV-direktivet

Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG (TV-direktivet), har till syfte att möjliggöra fri rörlighet för TV-sändningar. TV-direktivet innebär att den medlemsstat varifrån en sändning härrör skall se till att sändningen följer lagen i den medlemsstaten, den s.k. sändarlandsprincipen. Andra med-

lemsstater skall tillåta fri mottagning och får inte hindra vidare-sändning av en TV-sändning från en annan medlemsstat av skäl som omfattas av direktivet. TV-direktivet innehåller minimiregler som gäller för TV-sändningar från EU:s medlemsstater, bl.a. bestämmelser om europeiska produktioner, återutsändning av för samhället viktiga evenemang, TV-reklam, skydd av minderåriga och replikrätt.

För att underlätta det faktiska genomförandet av direktivet har det inrättats en kontaktkommitté under kommissionen. Kontaktkommittén består av företrädare för de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna och har en företrädare för kommissionen som ordförande. Kommittén träffas regelbundet för att diskutera praktiska problem och övriga frågor i samband med genomförandet. Sverige företräds av Kulturdepartementet och Granskningsnämnden för radio och TV.

Artikel 26 i TV-direktivet fastställer att EU-kommissionen senast den 31 december 2000 och vartannat år därefter skall överlämna en rapport till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén. Rapporten skall behandla genomförandet av TV-direktivet och, om nödvändigt, innehålla nya förslag för att anpassa direktivet till utvecklingen på TV-området.

I januari 2001 lämnade EU-kommissionen en rapport om tillämpningen av TV-direktivet (KOM/2001/9). Rapporten behandlar tidsperioden sedan direktivet ändrades i juli 1997 fram till och med slutet av 2000. Rapporten tar bl.a. upp samordningen mellan de nationella myndigheterna och EU-kommissionen, skydd av minderåriga, genomförandet av artikeln om evenemang av särskild vikt för samhället, tillämpningen av reklamreglerna, medlemsstaternas införlivande av TV-direktivet samt en analys av lagstiftningen på TV-området i de länder som har ansökt om medlemskap i EU.

TV-direktivets bestämmelser skall ses över i slutet av 2002. Mot bakgrund av detta innehåller rapporten inga nya förslag om ändringar av TV-direktivet.

Europaparlamentet har i juli 2001 i en resolution med anledning av rapporten från EU-kommissionen understrukit att det är viktigt att hålla fast vid huvudaspekterna i TV-direktivet (A5-0286/2001). Detta i synnerhet i fråga om kulturell mångfald, pluralism i programutbudet och skydd av minderåriga. Europaparlamentet framhåller att TV-direktivet kommer att behöva reformeras med

anledning av utvecklingen av digital TV och de möjligheter till nya programtyper som det innebär.

I samband med omförhandlingen av TV-direktivet skulle det vara möjligt att anpassa reglerna för reklam så att programföretag inte kan utnyttja sändarlandsprincipen för att komma undan t.ex. de svenska reglerna. För de programföretag som sänder inom ett land innebär TV-direktivet inga problem. För de programföretag som riktar sina sändningar till många länder är det svårt att anpassa sig till olika regelverk. För de programföretag som i huvudsak riktar sina sändningar till ett annat land bör sändarlandsprincipen ändras så att mottagarlandets regelverk gäller.

6.2.3 Översyn av radio- och TV-lagen

Vi har i samband med tillståndsgivningen vid två tillfällen uppmärksammat regeringen på att det finns behov av att se över radio- och TV-lagen (bilaga 4 och 5). Detta för att ändra reglerna så att samhällsinformation och utbildningsprogram som sänds på uppdrag av någon annan inte behandlas på samma sätt som reklaminslag eller andra annonser. Framför allt är det angeläget att sådana program inte räknas in i den högsta tillåtna annonstiden. Vi framförde också i det senare yttrandet att det skulle vara önskvärt med en översyn av reklamreglerna. Målet för översynen skulle vara att konkurrensvillkoren på den svenska reklam-TV-marknaden bör vara likvärdiga för företag som är etablerade inom och utom Sverige.

Kulturdepartementet har i mars 2001 presenterat en departementspromemoria om förslag till ändrade regler om annonser och reklam (Ds 2001:18). Syftet med förslaget är att anpassa de svenska reglerna om hur annonser får sättas in i TV-sändningar till vad som gäller inom EU.

Regeringen beslutade i juni 2000 att en särskild utredare skulle se över vissa bestämmelser i radio- och TV-lagen och lagen om TV-avgift (dir. 2000:43). I februari 2001 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2001:11). Uppdraget skall vara slutfört före utgången av maj 2002.

I uppdraget för den särskilda utredaren ingår följande frågor:

- *Skydd av barn:* Utredaren skall överväga olika sätt att förbättra möjligheten att skydda barn mot olämpligt programinnehåll. Det kan ske t.ex. genom att det ställs upp krav på att visst innehåll skall kunna blockeras eller att det skall vara möjligt att utesluta program med visst innehåll från abonnemanget.
- *Avgiftspliktiga TV-mottagare:* Utredaren skall se över reglerna för avgiftsskyldighet i syfte att anpassa dem till den utveckling som har skett när det gäller TV-distribution och mottagare, dock utan att grunderna för TV-avgiftssystemet rubbas.
- *Program som sänds på uppdrag av andra:* Utredaren skall överväga hur lagstiftningen kan ändras så att det blir möjligt att sända program på uppdrag av någon annan utan att det räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser.
- *Myndighetsmeddelanden:* Utredaren skall överväga om det mot bakgrund av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen bör göras någon ändring av bestämmelserna om vilka skyldigheter att sända myndighetsmeddelanden som kan åläggas programföretagen.
- *Placering av sponsringsmeddelanden:* Utredaren skall överväga ändring i radio- och TV-lagen så att det bl.a. klarläggs vad som skall gälla i fråga om sponsringsmeddelanden i samband med längre pauser i program.
- *Åtgärder vid underlåtelse att lämna vissa uppgifter:* Utredaren skall lägga fram förslag som ger Granskningsnämnden för radio och TV möjlighet att få fram nödvändiga uppgifter från programföretagen, t.ex. genom att använda föreläggande som kan förenas med vite.
- *Jurisdiktion:* Utredaren skall överväga behovet av lagstiftning som säkrar svensk jurisdiktion över TV-sändningar i det svenska marknätet.
- *Tillämplighet av tillståndsvillkor på vissa sändningar:* Utredaren skall lägga fram förslag som gör att samma regler kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt.

- *Den europeiska konventionen om gränsöverskridande television:* Utredaren skall lägga fram förslag till de ändringar i lagstiftningen som behövs för att Sverige skall kunna ratificera konventionen.
- *Betalningsskyldighet för TV-avgift vid dödsfall:* Utredaren skall se över reglerna för betalningsskyldighet av TV-avgift i det fall den avgiftsskyldige avlider.

De reviderade utredningsdirektiven innebär att lösningar på de problem som vi aktualiserat för närvarande övervägs.

6.2.4 Samordning av medie- och teleregleringen

Sammanmältningen mellan data-, tele- och mediemarknaderna ställer krav på att se över gällande regelverk för de olika områdena. Den tekniska utvecklingen medför att traditionellt olika tjänstetyper som tele-, data-, radio- och TV-tjänster kan integreras och förmedlas genom infrastrukturer som tidigare varit tekniskt avgränsade för en viss typ av tjänst. De rättsliga konsekvenserna av denna konvergens är främst att sektorsspecifika regleringar som t.ex. för televerksamhet och medieområdet blir svårare att tillämpa på nya tjänster. Osäkerhet kan uppstå om vilket regelverk som skall tillämpas och ibland kan en aktivitet eller tjänst omfattas av mer än ett regelverk.

Regelverken är också utformade med olika utgångspunkter och har olika syften. Regleringar av IT- och telesektorerna präglas av tanken att underlätta utvecklingen av olika tjänster och produkter genom en återhållsam lagstiftning som ger marknadskrafterna utrymme att verka inom lagen för generell konkurrenslagstiftning. Inom mediesektorn är utgångspunkten den grundlagsskyddade etableringsfrihet som följer av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Både den svenska regeringen och EU-kommissionen har vid ett flertal tillfällen tagit upp behovet av regeländringar som en följd av konvergensens. Den svenska Konvergensutredningen (SOU 1999:55) kom fram till att man bör sträva efter en gemensam reglering av tele-, radio- och TV-verksamhet. Utredningen menade att förutsättningarna var goda för en sådan samordning på infrastrukturområdet. När det gäller de innehållsrelaterade medielagarna

ansåg utredningen att det framförallt handlade om att se över begrepp, definitioner och avgränsningar i gällande lagstiftning.

I november 1999 föreslog EU-kommissionen ett nytt regelverk för infrastruktur för elektronisk kommunikation och tillhörande tjänster. Det har utvecklats till förslag om nya regler som för närvarande behandlas av Europeiska unionens råd och Europaparlamentet. De nya reglerna skall främja en fortsatt dynamisk utveckling av elektroniska kommunikationstjänster och bidra till att skapa goda förutsättningar för en fungerande marknad. Direktiven gäller infrastrukturer och själva överföringen för alla typer av elektronisk kommunikation, allt ifrån datakommunikation till digital TV. Regelverket omfattar dock inte tjänster i form av tillhandahållande av innehåll som överförs med hjälp av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster eller utövande av redaktionellt ansvar över detta innehåll.

Det nya regelverket för elektronisk kommunikation består av fem direktiv samt ett beslut. Direktivet om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (det s.k. ramdirektivet) utgör en form av grunddirektiv i det nya regelverkspaketet (KOM/2000/393). Ramdirektivet fastställer målsättningen att åstadkomma ett harmoniserat regelverk samt de nationella regleringsmyndigheternas uppgifter. Det anger även ett antal grundläggande bestämmelser för tillämpningen av övriga direktiv. Bland annat definieras begreppet betydande marknadsinflytande. Begreppet kan bl.a. få betydelse för att komma tillrätta med problemen med vertikal integration.

Auktorisationsdirektivet (KOM/2000/188) omfattar tillståndsgivning av alla elektroniska kommunikationstjänster och kommunikationsnät. När det gäller utsändningar till allmänheten (exempelvis marksänd digital TV) omfattas alltså näten och överföringstjänster. Däremot omfattas inte leverantörer av innehåll till radio- och TV-sändningar.

Två av de andra direktiven kan beroende av hur slutskrivningarna blir komma att beröra utvecklingen av digital TV. Tillträdes- och samtrafiksdirektivet (KOM/2000/384) behandlar bl.a. standardisering av digitala sändningar. Direktivet om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter (KOM/2000/392) är användar- och konsumentinriktat. Det behandlar bl.a. grundläggande standarder för digital mottagarutrustning. Dessutom tas bestämmelser om vidareändningsplikten ("must-carry") upp. Det är än så länge en öppen fråga om det kommer att krävas en öppen gemensam

standard för digitala avkodare (DVB-MHP) eller om det överläts till marknaden att åstadkomma detta.

I april 2001 beslutade regeringen att tillsätta en utredning för att lämna förslag till ny lagstiftning och myndighetsorganisation inom området för elektronisk kommunikation (dir. 2001:32). Uppdraget innebär att de telepolitiska målen och syftena med lagen om radiokommunikation (1993:599) skall ses över. Uppdraget skall redovisas senast 1 april 2002.

Utgångspunkten är att en samordning skall ske mellan de telepolitiska och de IT-politiska målen. I utredarens uppdrag ingår även att ange hur de politiska målen skall uppnås samt att beskriva statens roll i förhållande till marknaden i detta sammanhang. Utredaren skall dessutom genomföra en fullständig översyn av telelagen (1993:597) och lagen om radiokommunikation och lämna förslag på hur rättsakter inom EU skall kunna tillämpas i den svenska lagstiftningen på dessa områden. Om radio- och TV-lagen påverkas av de nya EU-direktivens regler om infrastruktur för elektronisk kommunikation skall även denna lag ses över. Slutligen skall utredaren beskriva den nuvarande myndighetsstrukturen för radio-, TV-, IT- och telekommunikation samt föreslå nödvändiga förändringar av organisationerna om detta visar sig vara nödvändigt.

6.3 Samarbete kring tekniska lösningar

6.3.1 Friare användning av överföringskapaciteten

Vi tog i vårt yttrande till Radio- och TV-verket i november 1999 upp att det är viktigt att den digitala teknikens fördelar tas till vara (bilaga 5). Vi konstaterade att överföringskapaciteten kan användas på ett effektivare sätt genom s.k. statistisk multiplexering. Genom detta kan fler program rymmas inom varje frekvenskanal. Utvecklingen av kodnings- och komprimeringstekniken kan i framtiden innebära att allt fler program kommer att få plats inom varje frekvenskanal.

Programföretagen kan enligt sändningstillstånden komma överens om en friare användning av överföringskapaciteten genom att överlåta sändningsutrymme till varandra. Tillstånden ger dem även rätt att sända flera samtidiga program om den tillgängliga kapaciteten medger det.

Efter den senaste tillståndsgivningen förfogar de flesta tillståndshavare över en fjärdedel av överföringskapaciteten i en frekvenskanal, dvs. 5,5 Mbit/s. De dominerande programföretagen har en garanterad tillgång på överföringskapacitet som är större än så. SVT har tillgång till överföringskapaciteten i en hel frekvenskanal, dvs. 22 Mbit/s. TV 4 och Canal+ förfogar över en halv frekvenskanal vardera, eller 11 Mbit/s.

SVT har alltså enligt sändningstillståndet rätt att använda all tillgänglig överföringskapacitet i en hel frekvenskanal. Villkoren är att SVT skall sända fyra program, SVT1, SVT2, SVT24 och regionala program i samtliga regioner. Så som tillstånden är utformade kan SVT, och även UR, om de vill och överföringskapaciteten tillåter sända ytterligare program och andra tjänster. I vårt yttrande framhöll vi att exempelvis möjligheten att utöka sändningarna av nordiska program borde prövas.

Rätt till överlåtelse av sändningsutrymme gäller dock endast inom en och samma frekvenskanal. Programföretag som sänder i olika frekvenskanaler får därmed inte upplåta sändningsutrymme till varandra. Vissa av programföretagen framförde dessutom vid ansökningstillfället 1999 att sändningstillstånden inte var utformade för att åstadkomma en gynnsam samverkan.

I yttrandet till Radio- och TV-verket pekade vi på ett behov av att se över om sändningstillstånden var utformade med tillräcklig hänsyn till att överföringskapaciteten kan användas på ett friare sätt. Detta skulle innebära att sändningstillstånden och övriga regelverk kan anpassas i takt med att kodnings- och komprimeringstekniken utvecklas och fler program får plats på ett givet sändningsutrymme. En anpassning skulle innebära att fler TV-program och relaterade tjänster kan sändas i det digitala marknätet. Utvecklingen skulle vara positiv för hushållen eftersom en ökad mångfald ger större valfrihet. För värnandet av yttrandefriheten är det dessutom viktigt att så många röster som möjligt ges utrymme i etern.

Ett alternativt sätt att fördela sändningstillstånd är att som i Storbritannien och Spanien bevilja tillstånd för hela frekvenskanaler. Delar av överföringskapaciteten har från början delats ut till public service, regionala programföretag och andra programföretag som t.ex. de som sänder i de analoga näten. Vissa frekvenskanaler har man låtit en extern aktör som multiplexoperatör förfoga över.

De programföretag som sänder genom den externa aktören godkänns och registreras av ansvarig myndighet. Multiplexoperatören bestämmer i princip själva vilka TV-program som skall ingå i sändningarna. Krav kan ändå ställas på att programmen skall uppfylla vissa i förväg uppställda kriterier, liksom att de programföretag som sänder är godkända av myndigheten.

Även i detta system kan vissa regler krävas som att sändningarna som helhet skall tilltala olika intressen och smakriktningar, att lokala och regionala program ges företräde samt att flera av varandra oberoende programföretag deltar i sändningarna.

6.3.2 Ansvar för åtkomstkontroll och elektronisk programguide

I Digital TV-utredningens slutbetänkande, *Samordning av digital marksänd TV* (SOU 1998:17) behandlades modeller för samarbetsformer och för det tekniska förverkligandet av sändningarna. Utredaren betonade vikten av en teknisk samordning i fråga om åtkomstkontroll (CA) och elektronisk programguide (EPG). Skälet var att det skulle underlätta för konsumenterna vid övergången till marksänd digital TV.

De samordningsmodeller som utredaren presenterade bygger på två principiellt skilda synsätt. Enligt den ena modellen är nätoperatören, Teracom, också ansvarig för den tekniska samordningen och för statistisk multiplexering. Enligt den andra modellen har programföretagen en bestämmanderätt över den tekniska samordningen. Utredaren beskrev för- och nackdelar med de båda modellerna. Regeringen valde ett system som innebär att tillstånden går direkt till programföretagen och alltså mest liknar den andra modellen.

Programföretagen har därmed en möjlighet att utveckla tjänster som har ett naturligt samband med programverksamheten. Det innebär att programföretagen inom frekvenskanalen fritt kan pröva och utveckla program och andra tjänster som regleras av radio- och TV-lagen.

Teknisk samverkan med andra tillståndshavare är enligt radio- och TV-lagen ett villkor för att ett programföretag skall kunna få sändningstillstånd. Radio- och TV-verket har inför tillståndsgivningen en aktiv roll i samordningsprocessen. I ett avtal mellan

aktörerna som verkar inom marksänd digital TV fastställs vilka uppgifter de olika parterna skall ha vid den tekniska samordningen.

Samordningsavtal mellan Teracom, Senda och programföretagen

Inför den första tillståndsgivningen upprättades ett avtal mellan Teracom, Senda och de sökande programföretagen. Parterna i avtalet har successivt blivit fler i takt med att fler programföretag har fått sändningstillstånd.

Avtalet fastställer att Sendas uppgift är att etablera, utveckla och vidmakthålla en standardiserad plattform för marksänd digital TV i Sverige. Verksamheten skall finansieras bl.a. med avgifter för hanteringen av programkort. Enligt avtalet får avgifter endast användas för att täcka Sendas investeringar och avskrivningar, kostnader för hantering av programkort, administration, avsättningar till fond, marknadsföring, produktutveckling samt övriga kostnader som är förknippade med denna verksamhet.

Avtalet innebär att parterna har enats om att Teracom skall sköta den tekniska driften och statistisk multiplexering av programmen. Parterna har också enats om att Senda skall fungera som plattformsoperatör i meningen att handha en gemensam EPG och svara för åtkomstkontrollen (CA). Senda får enligt avtalet även handha kundhantering (SMS). Detta hindrar dock inte att programföretagen kan lägga ut en egen EPG och upprätta egna kundregister (SMS).

Senda, Teracom och programföretagen har kommit överens om att samtliga program och tjänster skall ha ett enhetligt system för åtkomstkontroll (CA) som baseras på ett gemensamt programkort vilket gäller för hela det digitala marknätet. Det innebär att alla program och tjänster är krypterade. Senda har skyldighet och ensamrätt att själva eller genom Teracom sända ut bemyndigande och all annan typ av signalering som är förknippad med åtkomstkontrollen. Sendas skyldighet gäller för samtliga program och tjänster i det digitala marknätet.

Parterna är genom avtalet också överens om att det skall finnas en gemensam EPG för det samlade utbudet i det digitala marknätet. Denna skall samordnas av Senda och bl.a. innehålla programtablåer och annan basinformation om utbudet. Därutöver har programföretagen rätt att inom sina tillgängliga sändningsutrymmen utforma en individuell EPG.

Avtalet mellan Senda, Teracom och programföretagen gäller till utgången av 2002. Om Sendas del i avtalet av någon anledning upphör att gälla skall programföretagen genom omröstning utse någon annan att sköta dessa uppgifter. Röstvärdet bestäms utifrån det tilldelade sändningsutrymmet och med hänsyn till det antal områden som det aktuella sändningstillståndet är giltigt för.

Utöver samverkansavtalet har Senda också träffat specifika avtal med varje programföretag. Avtalen rör innehållet i EPG:n, åtkomstkontrollen (CA), kundhanteringen (SMS) och andra tekniska frågor. Dessa avtal har skilda förutsättningar och avtalstider. SVT har sagt upp sitt avtal med Senda angående dessa frågor till årsskiftet 2001. Uppsägningen berör inte samverksavtalet där SVT alltjämt är part t.o.m. utgången av 2002.

6.3.3 TV-sändningarnas tillgänglighet

Riksdagen beslutade i maj 2001 att SVT:s och UR:s sändningar skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning utöver TV-avgiften. Det poängteras att teknikskiftet från analog till digital TV inte får leda till att tillgängligheten av SVT:s och UR:s sändningar blir sämre. Eftersom SVT:s och UR:s sändningar är finansierade genom TV-avgifter framförs att de digitala sändningarna bör kunna tas emot av hushållen utan krav på ytterligare betalning. Detta gäller utöver de kostnader som avser själva avkodarutrustningen. (prop. 2000/01:94, bet. 2000/01: KU:94, rskr. 2000/01:268)

Utbyggnaden av marksänd digital TV till rikstäckning och det faktum att de analoga sändningarna i framtiden kommer att upphöra innebär i sig en omställning för hushållen. Det är då inte motiverat att allmänheten skall belastas med ytterligare kostnader, utöver TV-avgiften, för att ta del av SVT:s sändningar. I propositionen *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005* (prop. 2000/01:94) framhålls att det ändå kan finnas behov av att kryptera sändningarna även i fortsättningen, t.ex. med hänsyn till det tekniska samarbetet. Det skall dock inte innebära att någon särskild avgift får tas ut för programkorten av de konsumenter som bara vill kunna ta del av public service-TV. SVT har motiverat kryptering av sändningarna med att det gör det enklare att ta in TV-avgifter, att det av upphovsrättsliga skäl är bra att känna till hur många som abonnerar på SVT:s program, att kunskap om var hushållen finns är

värdefullt vid en avveckling av de analoga sändningarna samt att det ger möjligheter för framtida betaltjänster (SOU 2000:55).

Det kan tilläggas att public service-företagens digitala sändningar är okrypterade i Storbritannien såväl som i Finland. Det motiveras i båda fallen med att hushållen inte skall behöva betala något utöver TV-avgiften för att kunna ta del av dessa sändningar. Med ett sådant system blir public service-företagens relation med konsumenterna densamma som i dag gäller för de analoga sändningarna.

6.3.4 Nordiskt TV-samarbete

De första tankarna på ett nordiskt TV-samarbete väcktes redan 1955. Nordiska rådet föreslog att man gemensamt skulle bygga ut sändarnäten och även gemensamt producera TV-program på nordisk basis. En orsak var att det då nya mediet ansågs vara för kostsamt för att kunna utvecklas i de enskilda länderna.

Sedan dess har ett antal olika utredningar och förslag om utbyte av TV-program och om samarbete inom TV-området mellan de nordiska länderna presenterats. Utredningarna och förslagen redovisas kortfattat i betänkandet *Grannlands-TV i kabelnät* (SOU 1997:68).

De nordiska TV-utredningarna har framför allt varit inriktade på samnordiska helhetslösningar. När dessa inte blivit av har bilaterala initiativ genomförts. Det var efter ett sådant initiativ under 1980-talet som Finlands fjärde TV-program, bestående av svenska TV-program från SVT med nuvarande kanalnamnet SVT-Europa, började distribueras över delar av Finland. På samma sätt komponerar finska Rundradion (YLE) TV-program för de finsktalande i Sverige under namnet TV Finland. Dessa program sänds i svenska kabel-TV-nät samt över Stockholmsområdet via det analoga marknätet.

Nordiska rådet har i en rekommendation 1997 föreslagit regeringarna i Norden att avsätta medel för att försäkra ett utökat nordiskt TV-samarbete (rek. 20/1997/nord). Syftet med förslaget är att det skall vara möjligt att se grannlands-TV även när TV-sändningarna digitaliseras. Dessutom önskar man öka stödet till nordiska samproduktioner av TV-program.

Medieanalysinstitutet Nordicom har gjort en uppskattning över hur många nordbor som i dag har möjlighet att ta del av grannlands-TV och som därmed kan komma att beröras negativt i och

med den pågående digitaliseringen av sändningarna (Nordic Media Trends, 2001). I Danmark är det drygt 50 procent av befolkningen som i dag har möjlighet att ta del av SVT:s analoga sändningar. I Norge kan omkring 40 procent av befolkningen ta del av de svenska programmen. I Finland har (förutom SVT-Europa) knappt 10 procent av befolkningen denna möjlighet. I Sverige kan i dag omkring 10 procent av befolkningen se dansk public service-TV och 3 procent kan se norska eller finska (förutom TV Finland) public service-sändningar.

De begränsningar av tillgängligheten till grannlands-TV som digitaliseringen kan komma att innebära har i januari 2001 åter uppmärksammats genom ett medlemsförslag från mittengruppen i Nordiska rådet.

Medlemsförslaget föreslår att de nordiska regeringarna skall säkerställa fortsatta sändningar av grannlands-TV då marknäten digitaliseras. Regeringarna bör enligt förslaget verka för att de som bor i Norden skall ha möjlighet att abonnera på TV-program i ett annat nordiskt land och att sändningarna av nordisk public service-TV ökar i hela Norden. Man tycker också att det är viktigt att höga kostnader inte skall drabba nordiska medborgare som vill ta del av ett gränsöverskridande TV-utbud. Dessutom understryker man att nationella avtal om upphovsrätt inte får bli ett hinder för en "gränslös television".

I maj 2001 överlämnade en arbetsgrupp i Finland en rapport till kommunikationsministern. Rapporten tar upp möjligheterna att ta del av SVT:s program i samband med digitaliseringen av sändningarna. Arbetsgruppen bestod av representanter från kommunikationsministeriet, public service-företaget YLE och sändarföretaget Digita.

I rapporten förordas att tillgängligheten till SVT:s program skall vara minst densamma efter digitaliseringen som den är i dag för de analoga sändningarna. Detta förutsätter förhandlingar mellan Finlands och Sveriges regeringar. Syftet med sådana förhandlingar är att klargöra bl.a. kostnaderna för upphovsrätt samt frågan om kryptering av SVT:s sändningar.

Det är främst tekniska och ekonomiska skäl som rest hinder för ett brett nordiskt TV-utbud. Den tekniska utvecklingen bidrar nu till att sänka hindren. Genom digitaliseringen blir det möjligt att förmedla fler TV-program inte bara i kabelnät och via satellit utan också i de digitala marknäten. Digitaliseringen ger möjligheter både till ett större utbud och till sändningar för väsentligt lägre kost-

nader. En ny politisk situation har uppstått när det gäller att möjliggöra ett utbud där alla hushåll kan ta del av TV-program från alla de nordiska länderna.

Av drygt 100 ansökningar för sändningstillstånd i det svenska digitala marknätet har endast en gällt nordiska grannlandsprogram. Att intresset från grannländernas public service-företag är så svagt beror troligtvis på att uppdragen är så formulerade att de enbart fokuserar på ett TV-utbud för det egna landets tittare. Uppdragens utformning försvårar vidare spridning av nordisk grannlands-TV. Samtidigt har kommersiella företag primärt andra intressen än att sprida public service-TV eftersom de hittills har trott på större vinster genom andra satsningar.

Rörligheten över nationsgränserna är stor och växande. I dag har mer än tio procent av befolkningen i Sverige rötter i och nära släktingar i de nordiska grannländerna. Antalet kortare vistelser i de nordiska grannländerna ökar. Internationell rörlighet på arbetsmarknaden är för många med lägre inkomster och kort utbildning endast praktiskt möjlig inom Norden. Integrationen inom näringslivet växer. Allt flera svenska arbetsplatser är beroende av vad som sker med dessa företag också i grannländerna. Den kulturella samhörigheten i Norden är mycket stor. Den svenska kulturen kan inte förstås utan kunskaper om dess nordiska sammanhang. En ökad tillgång till nyhetsförmedling, kultur och dokumentärprogram via nordisk grannlands-TV berikar Sverige.

SVT sänder för närvarande sina program i det digitala marknätet krypterat. Endast den som har tillgång till ett särskilt kort i sin mottagare kan ta del av utbudet. När de analoga sändningarna ersatts av digitala sändningar skulle det därför inte vara möjligt för de som bor i gränsregionerna i grannländerna att ta del av dessa program med egen antenn. Åtskilliga tiotals tusen tittare som i dag tar emot svenska sändningar genom s.k. "over-spill" vid gränserna skulle gå miste om denna möjlighet. Ett genomförande av vårt förslag om att public service-företagens program skall sändas okrypterade gör att tillgängligheten av de svenska public service-programmen i gränstrakterna kan behållas.

I Finland sänder redan YLE okrypterat i det digitala marknätet. Det finns dock risk för att andra public service-företag i Norden väljer att sända krypterat. Det skulle innebära att flera än 100 000 TV-tittare i Sverige som tar del av grannlands-TV i form av s.k. "over-spill" mister denna möjlighet. Det gäller främst tittare i Skåne och Västsverige.

Det är angeläget att den tidigare nämnda överenskommelsen mellan Sverige och Finland som i dag gäller för de analoga sändningarna säkerställs också efter övergången till digitala sändningar i marknäten.

Om hela det frekvensutrymme som i dag är reserverat för TV-sändningar tas i bruk för digitala marksändningar i Sverige skulle det kunna användas för att distribuera mer än 50 TV-program. Minst en frekvenskanal borde kunna användas för distribution av vardera ett program från våra fyra nordiska grannländer till alla TV-hushåll i Sverige.

Många hushåll är i dag beroende av kommersiella kabel-TV-företags beslut eller har valt att göra sig beroende av satellitmottagning av TV. Endast det största av kabel-TV-företagen, Comhem, har hittills erbjudit nordisk grannlands-TV utanför gränsregionerna. Denna service erbjuds till de kunder som anskaffat en digital avkodare och då till ett pris som är tiofaldigt högre än kostnaden för upphovsrätten (enligt Copyswede).

När det gäller priset på mottagning av nordisk grannlands-TV digitalt krävs konkurrens mellan olika plattformar. Dagens faktiska monopol för distribution av nordisk grannlands-TV bör därför undanröjas genom att åtgärder vidtas för att möjliggöra sådana sändningar också i det digitala marknätet.

6.4 Sändningstillstånd i det digitala marknätet

6.4.1 Tillståndsprocessen

Det är regeringen som beslutar om vilka programföretag som skall få tillstånd att sända marksänd digital TV och vilket sändningsutrymme som får upplåtas för detta. Radio- och TV-verket utlyser tillstånden, handlägger ansökningarna och ger ett motiverat förslag till regeringen om hur sändningstillstånden skall fördelas. Innan Radio- och TV-verket lämnar sitt förslag har vi under vår mandatperiod yttrat oss över ansökningarna. Tillståndsgivningen är reglerad i förordningen(1997:894) om marksänd digital TV.

Radio- och TV-verket tillkännager på lämpligt sätt när det finns lediga tillstånd för marksända digitala TV-sändningar. De anger också vilka områden som tillstånden kommer att gälla i och om det gäller nationella eller regionala tillstånd. Radio- och TV-verket prövar de sökandes tekniska och finansiella förutsättningar. I de tre

ansökningsomgångar som hittills ägt rum har verket anlitat konsulthjälp för att bedöma företagens finansiella förutsättningar att bedriva sändningar. I bedömningen ingick att ta ställning till om den angivna finansieringen var realistisk i förhållande till kostnader för planerad programverksamhet och distributionskostnader.

Efter detta har vi yttrat oss över de inkomna ansökningarna och lämnat motiverade förslag till Radio- och TV-verket om vilka programföretag som borde få sändningstillstånd. Vårt arbete har främst varit inriktat på att granska de sökandes planerade programutbud.

Radio- och TV-verket har därefter fortsatt kontakterna med programföretagen för att samordna de sökande tekniskt när det gäller multiplexering, elektronisk programguide (EPG) och åtkomstkontroll (CA). Att företagen kan komma överens har varit ett villkor för att komma vidare i processen. Radio- och TV-verket har lämnat ansökningarna och motiverade förslag till fördelning av tillstånden till regeringen, med beaktande av våra yttranden.

Regeringen beslutar om sändningstillstånden och villkoren för dessa. Sändningarna skall inledas senast ett bestämt datum. Regeringen beslutar också om eventuella förändringar av tillstånden t.ex. i fråga om tillståndstidens längd samt sändningarnas geografiska och innehållsmässiga omfattning.

Tillståndprocessen är både tids- och arbetskrävande med många parter inblandade. En del programföretag upplever den som krånglig eftersom de har större erfarenhet av att förhandla direkt med en sändningsoperatör på marknadsmässiga grunder. Dessutom innebär systemet för tillståndsgivningen att det är svårt att ersätta ett programföretag som av någon anledning avbryter sina sändningar. Det är också svårt att snabbt få med nya programföretag när teknikutvecklingen skulle tillåta det.

I Storbritannien och Spanien tilldelas sändningstillstånd för hela frekvenskanaler. Ansvarig myndighet godkänner och registrerar de programföretag som deltar i sändningarna. Det ställs också krav på att vissa villkor och regler skall vara uppfyllda. Tillståndsgivningen har alltså i dessa länder delegerats till en myndighet.

6.4.2 Kriterier för urval av programföretag

De urvalskriterier som enligt propositionen om digitala TV-sändningar skall tillämpas för marknadsänd digital TV är att mer än ett programföretag skall delta i sändningarna på varje ort. Normalt bör inte ett företag ensamt kunna disponera en hel frekvenskanal. Programutbudet bör som helhet tilltala olika intressen och smakriktningar. Lokala och regionala program bör ges företräde liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen. Företag som redan sänder med tillstånd av regeringen skall beredas tillfälle att medverka. Det skall eftersträvas att flera av varandra oberoende programföretag deltar i sändningarna. (prop. 1996/97:67)

De sökandes finansiella förutsättningar har vid de tre tillståndsgivningarna bedömts av en revisionsfirma, Öhrlings Pricewaterhouse Coopers AB. Förutsättningarna värderades utifrån uppgifter i respektive ansökan där programföretagen presenterade en genomarbetad affärsplan. I affärsplanerna redovisades fullständiga budgetar för de två första verksamhetsåren, där både kostnader och intäkter fanns uppskattade. Dessutom tog ansökningarna upp förutsättningarna för att finansiera sändningarna på lång sikt.

Vid den första tillståndsgivningen gjordes bedömningen att sammanlagt 31 av 57 sökande hade finansiella förutsättningar att sända digital TV. Vid den andra tillståndsgivningen bedömde man att 25 av de 38 sökande företagen hade finansiella förutsättningar. Vid den tredje tillståndsgivningen bedömdes endast de programföretag som vi i prioritetsordning rekommenderade. Av dessa hade 19 programföretag finansiella förutsättningar att sända digital TV.

Vi har i yttrandena till Radio- och TV-verket (bilaga 2, 5 och 7) eftersträvat att mer än ett programföretag skall delta i sändningsverksamheten på varje ort. En central utgångspunkt har varit strävan efter mångfald både i fråga om det samlade programutbudet och ifråga om de olika programföretagens finansiering och ägarbild. Det bedömdes också som värdefullt att såväl redan etablerade programföretag med många tittare som nybildade företag skulle finnas med i det digitala marknätet. Lokala och regionala programföretag gavs företräde liksom sådant programutbud som är förankrat i den svenska kulturkretsen. Ett TV-program definierades som en sändningstid på minst 50 timmar per vecka.

Vi har framhållit vikten av att det begränsade frekvensutrymmet används på ett så effektivt sätt som möjligt. Den principiella utgångspunkten för det allmänna bör därför vara att det tilldelade

frekvensutrymmet används så att det leder till största möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet enligt YGL 3 kap. 2 § andra stycket. Det tillgängliga frekvensutrymmet kan användas mer effektivt om sändningarna samordnas genom statistisk multiplexering.

I 9 § förordningen om marksänd digital TV anges det vad som skall framgå av Radio- och TV-verkets förslag över vilka programföretag som skall få tillstånd att sända marksänd digital TV. Där skall det framgå om:

- den sökande har tekniska och ekonomiska förutsättningar för att bedriva sändningar,
- den sökande kan delta i samverkan om multiplexering, åtkomstkontroll och elektronisk programguide,
- den sökande godtar vissa villkor enligt radio- och TV-lagen (se nedan),
- den sökande vill förena sändningstillståndet med villkor att sända eller producera regionala program,
- programföretag som redan har tillstånd för analoga marksändningar kan få möjlighet till digital utsändning,
- flera av varandra oberoende programföretag kan delta i sändningarna,
- fler än ett programföretag kan sända program till ett visst område och om fler än ett programföretag kan disponera en frekvenskanal.

Förslaget skall dessutom ta hänsyn till i vilken utsträckning programutbudet som helhet kan förväntas att tilltala olika intressen och smakriktningar. Lokala och regionala TV-program samt sådana program som är förankrade i den svenska kulturkretsen skall ges företräde.

Av ansökan skall det alltså framgå om den sökande godtar ett antal villkor som får ställas enligt 3 kap. 1, 2 och 4 §§ radio- och TV-lagen (1996:844) och som avser skyldighet att:

- sända TV-program med digital teknik,
- sända över det eller de områden som regeringen har bestämt,
- sända TV-program under i genomsnitt minst 50 timmar per vecka under ett kalenderår eller, om tillståndet endast avser del av dygnet, under en proportionellt kortare tid,
- utöva sändningsrätten sakligt,

- ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,
- i programverksamheten respektera den enskildes privatliv,
- sända ett mångsidigt programutbud,
- kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det,
- till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de krav som gäller för programverksamheten, och
- iaktta att ägarförhållandena och inflytandet i företaget inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Radio- och TV-verket har bedömt att de programföretag som vi föreslagit hade visat att de hade tekniska och ekonomiska förutsättningar att bedriva marksänd digital TV. Radio- och TV-verkets förslag till regeringen om fördelning av sändningstillstånd har därför i princip följt förslagen i våra yttranden vilka därmed legat till grund för regeringens beslut.

6.4.3 Tillståndsperiodens längd

Tillstånden för att sända marksänd digital TV har delats ut till programföretag vid flera tillfällen och är giltiga t.o.m. utgången av 2002. Programföretagen har alltså i denna första omgång tillstånd att sända under fyra år eller kortare tid, beroende på när tillstånden delades ut.

Regeringen föreslår i propositionen *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005* (prop. 2000/01:94) att public service-företagens tillstånd att bedriva analoga sändningar skall vara fyra år, fr.o.m. 1 januari 2002 t.o.m. den 31 december 2005.

Vid fastställandet av periodens längd har olika förhållanden beaktats. Eftersom de aktuella företagen verkar på en marknad där förutsättningarna ständigt förändras ställer det höga krav på anpassningsförmåga och utvecklingsarbete inom företagen. Det innebär också att riksdag och regering med jämna mellanrum behöver ta ställning till behov av eventuella förändringar i företagets verksamhet. Mot bakgrund av att en beredningsprocess

inför en ny tillståndsperiod är krävande och tar tid anser regeringen att en tillståndsperiod inte skall vara alltför kort.

Den viktigaste motiveringen för en relativt lång tillståndsperiod anses vara att ge programföretagen långsiktiga planeringsförutsättningar. Det skapar stabilitet och underlättar företagens planläggning liksom deras relationer med aktörer i omvärlden.

Vad som talar mot en alltför lång tillståndsperiod anges vara de stora förändringar som kan förväntas till följd av den tekniska utvecklingen. Det gäller inte bara övergången från analog till digital sändningsteknik utan också utvecklingen av nya medieformer och hur dessa påverkar förutsättningarna på marknaden.

I Finland gäller de digitala sändningstillstånden i marknätet i 10 år. Det ger företagen som har sändningstillstånd en möjlighet att långsiktigt planera sin verksamhet. I slutet av år 2002 skall det dock göras en första utvärdering av sändningarna. Skälet är att man skall kunna erbjuda fler programföretag sändningstillstånd om det visar sig att det tillgängliga utrymmet medger det.

I Storbritannien beviljas sändningstillstånd för hela frekvenskanaler. Tillståndshavare är desamma som i det analoga nätet samt multiplexoperatören ITV Digital. Tillstånden är giltiga i 12 år. Den långa tillståndsperioden motiveras med att tillståndshavarna får möjlighet att långsiktigt utveckla plattformen.

7 Konsekvenser av förslagen

Kommitténs direktiv

För vårt arbete har regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare gällt. De innebär att vi skall pröva offentliga åtaganden, redovisa regionalpolitiska konsekvenser, redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser och redovisa konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Genom kommittéförordningen (1998:1474), som trädde i kraft den 1 januari 1999, har ovan nämnda generella direktiv upphävts.

Enligt 14 § i denna förordning gäller i stället att om förslagen i ett betänkande påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda, skall en beräkning av dessa konsekvenser redovisas i betänkandet. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt, skall dessa redovisas. När det gäller kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, kommuner eller landsting, skall en finansiering föreslås.

Vidare gäller enligt 15 § i förordningen att om förslagen i ett betänkande har betydelse för det kommunala självstyret, skall konsekvenserna anges. Samma sak gäller när ett förslag har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags möjligheter, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Konsekvenser av förslagen

Kommitténs förslag om att de analoga marksändningarna kan avvecklas år 2007 innebär att kostnaderna för parallellsändningar av analoga och digitala program upphör. Den beräknade samhällsekonomiska vinsten av en avveckling redovisas i avsnitt 5.4.3. Dessutom särredovisas en relativt hög uppskattning av konsumenternas

kostnader till följd av en avveckling där vinsterna för de konsumenter som före avvecklingen skaffat möjlighet till digital mottagning inte har beräknats. Sammantaget innebär en avveckling år 2007 stora samhällekonomiska vinster.

Förslaget om att frekvenskanalen där public service är placerad skall byggas ut till full befolkningstäckning, dvs. 99,8 procent av den fast bosatta befolkningen, innebär vissa investeringskostnader. Teracom har angett att den totala investeringskostnaden för att bygga ut en frekvenskanal till full befolkningstäckning uppgår till omkring 600 miljoner kronor. Utbyggnaden möjliggör en avveckling av de analoga sändningarna av public service-företagens program i hela landet.

SVT och UR bedöms för närvarande betala årliga distributionsavgifter för de analoga sändningarna på 450 miljoner kronor (inkl. moms). När de analoga sändningarna avvecklas befrias företagen från dessa kostnader. En avveckling år 2007 ger en sammanlagd besparing för public service-företagen på över fyra miljarder kronor med en använd diskonteringsränta på fyra procent och med en beräkning som sträcker sig t.o.m. år 2020. Det innebär en total vinst som vida överstiger investeringskostnaderna för de digitala sändningarna.

I förslaget om avveckling av de analoga marksändningarna föreslår vi att en beredning får i uppdrag att utforma information och främja övergången till digital teknik. Beredningen skall enligt förslaget redovisa sitt uppdrag senast 2005. Förslaget innebär vissa kostnader men dessa bedöms vara små i förhållande till de samhällsekonomiska vinster som en avveckling av de analoga marksändningarna innebär.

Kommitténs förslag i övrigt innebär inga stora offentliga åtaganden. Förslaget om att tilldela en myndighet uppdraget att administrera, kontrollera och besluta om tillståndsgivningen för marksänd digital TV innebär sannolikt inte några ökade kostnader. En myndighet, Radio- och TV-verket, har redan i nuvarande system ett betydande administrativt och förberedande ansvar för regeringens tillståndsgivning.

Vi har i betänkandet redovisat fördelarna med marksänd digital TV i fråga om regionala TV-sändningar. Med utgångspunkt från detta är vår bedömning att förslaget om att avveckla de analoga marksändningarna till förmån för digitala sändningar leder till ökade förutsättningar för regionala TV-sändningar. Det innebär ökad tillgänglighet till regionala nyheter, sport och politiska möten

till gagn för samverkan och demokrati på regional nivå. Etablerandet av fler regionala programföretag kan också antas leda till fler arbetstillfällen för journalister, tekniker och andra i de aktuella regionerna.

Dessutom ger regionala programföretag en möjlighet för lokala och regionala näringsidkare att använda TV-mediet för marknadsföring. Det bör öka möjligheten för dessa, ofta mindre företag att nå ut till nya kundgrupper.

Med den digitala tekniken kan man sända fler TV-program och andra tjänster på ett givet frekvensutrymme. Det ger ökat utrymme för TV-program som riktar sig till särskilda grupper, t.ex. program för olika invandrargrupper på respektive hemspråk. En sådan utveckling gör det möjligt att nå ut med samhällsinformation på olika språk som ger invandrare som kommer till Sverige större möjligheter att bli fullt delaktiga i samhället.

Förslagen är enligt vår mening jämställdhetspolitiskt neutrala. Förslagen bedöms inte heller medföra några konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Reservationer

Reservation av Johan Jakobsson (fp)

Den nya tekniken ger fantastiska möjligheter för massmedierna. Mångfalden kan öka. Tillfällen till konstnärliga uttryck kan bli fler. Demokratins arenor för debatt och upplysning kan bli fler och mer dynamiska. Informationstekniken har drastiskt höjt massmediernas tillgänglighet och sänkt distributionskostnaderna. Aldrig tidigare i mänsklighetens historia har ett så rikt utbud av journalistik och underhållning funnits nåbart för så många mediekonsumenter. Aldrig tidigare har det varit så billigt för skapare av medieinnehåll att nå ut till många människor.

Det är inte längre distributionstekniken som avgör hur stor mångfald som kan komma de svenska mediekonsumenterna till del. Större betydelse har i stället det svenska språkområdets litenhet. Det är svårare att få ekonomin att gå ihop för medieproduktion på svenska som normalt har en maximal publik på fyra och en halv miljon hushåll än för engelskspråkig som kan nå miljarder människor i hela världen. Det är därför public service måste ges rejäla resurser och inriktas på att stödja svenska produktioner av hög kvalitet. I dag är allt för mycket av public service-företagens intresse inriktat på teknik och bred underhållning.

Yttrandefrihet och oberoende massmedier är grundläggande för den svenska demokratin. Tryckfrihetsförordningen ger konstitutionellt skydd till flera traditionella medieformer. Tyvärr har audiovisuella medier, radio och TV, inte åtnjutit samma höga grad av frihet och skydd mot inblandning. Den nya tekniken ger tillfälle att förstärka mediernas oberoende från den statsmakt de har i uppgift att granska.

Det är mot denna bakgrund som folkpartiet under många år har verkat för att lediga TV-frekvenser skall ställas till marknadens förfogande. Syftet är att vidga yttrandefriheten och öka mångfalden

för konsumenterna. Genom mera tidsenliga regelverk skulle mediernas oberoende också stärkas.

Kommittémajoriteten ansvarig för marknätets misslyckande

Introduktionen av marksänd digital TV är hittills ett misslyckande. Få hushåll har skaffat avkodare. De ursprungliga prognoserna från Kulturdepartementets bolag Teracom sa att 100 000 hushåll skulle ha skaffat avkodare den 1 januari 2000. Inte ens i dag, snart två år efter detta datum, har den nivån uppnåtts. Bara 85 000 avkodare har levererats. Flera sändningsutrymmen är ännu outnyttjade. Samtidigt stiger kostnaderna för de inblandade statliga företagen, främst Teracom och Boxer.

Denna situation har inte uppstått av en slump. Den är inte heller en följd av normala trögheter vid ett tekniskskifte. Orsaken är de politiska beslut som fattats av Digital-TV-kommittén och regeringen. Digital-TV-kommitténs majoritet bär ett tungt ansvar för marknätets misslyckande.

Jag har kritiserat och reserverat mig mot Digital-TV-kommitténs tidigare beslut om att på godtyckliga grunder välja ut de företag som givits koncessioner. Dessa ställningstaganden av majoriteten har dels inneburit en snedvridning av konkurrensen mellan programföretagen. Dels att massmediernas rättssäkerhet och möjlighet att värja sig mot politiska påtryckningar har minskat. Programföretagens framgång i det system som kommittémajoriteten har förordat beror mer på skicklighet inför statliga utredningar och i den politiska maktens korridorer än på förmågan att göra program som har kvalitet och tilltalar publiken.

De tre ansökningsomgångarnas politiska skönhetstävlingar kvalificerade TV-kanaler av två kategorier. Dels sådana som har visat sig ointresserade av att utnyttja denna distributionsform. Dels sådana som inte har lyckats locka användare till marknätet i förväntad omfattning.

Nu drar kommittémajoriteten vissa slutsatser av tidigare missgrepp. Förslag förs fram om att det ska delegeras till en myndighet och till en extern multiplexoperatör att besluta om vilka programföretag som skall få sända i det digitala marknätet. Den nyvunna probleminsikten är bra. Tyvärr är dock förslagen till lösningar otillräckliga. Statsmakternas oförmåga att välja innehåll som kan locka

abonnenter till marknätet förändras inte av att en statlig myndighet tar över ansvaret från regeringen.

I stället borde distributionen av digital TV och andra medieformer avregleras. Det offentliga bör avveckla ägandet. Kabel-TV-verksamheten i Telia bör helprivatiseras liksom hela detta börsbolag i övrigt. Distributionstekniken för analoga och digitala sändningar som ägs och drivs av Teracom bör privatiseras. Statens ägande i bredbandsföretag bör avvecklas. Även frekvensutrymmet för radio- och TV-sändningar bör avregleras. Ett statligt frekvensregister bör införas där ägandet av frekvensutrymme formaliseras på motsvarande sätt som ägandet av fastigheter formaliseras i ett fastighetsregister.

Post- och telestyrelsen gör bedömningen att det kommer att råda frekvensbrist i framtiden. Därför är det angeläget att utrymmet fördelas på ett bättre sätt än efter de nuvarande kommandoekonomiska principerna. Radiofrekvenserna bör auktioneras ut och de skall vara möjligt att sälja vidare. För att ge förutsättningar för en effektiv användning av resurserna skall det vara upp till ägaren av ett frekvensutrymme att avgöra vad distributionskapaciteten skall användas till. Någon reglering av om utrymmet används till ljud, bild eller textöverföring mellan enskilda eller till många behövs inte.

Med ett sådant regelverk skulle marknätet för digital TV slippa att överföringskapacitet viks för programföretag som inte vill sända. Priset som sätts på distributionen skulle också fungera så att de programkanaler sällas fram som har störst förutsättning att väcka intresse bland konsumenterna.

Teknikneutral lagstiftning

I dag kan man lyssna på radio via datorn och ta emot e-post på telefonen. Det blir allt mer absurt att olika tekniker har olika regler. Digital-TV-kommitténs majoritet nöjer sig med att konstatera att det pågår översyn av de regelverk som berörs av konvergerande tekniker. De omoderna lagarna hämmar utvecklingen av massmedierna – inte minst på digital-TV-området. Därför borde Digital-TV-kommittén ha förordat en teknikneutral lagstiftning.

Ett och samma medieföretag använder sig ofta av flera olika distributionsformer. Från att ha varit enmedieföretag går de flesta aktörer i branschen mot att vara multimedieföretag. Aftonbladet,

för att ta ett exempel, ger ut en papperstidning, är engagerat i TV-kanaler, distribuerar textnyheter via mobiltelenäten och har en webbupplaga där det också sänds radio. Kanal 5, ett annat exempel, sänder TV via satellit och via det digitala marknätet.

Reklamreglerna i marknätet är mer restriktiva än de som gäller för satellitdistribution. I de sändningstillstånd för marknätet som regeringen meddelar sker en regleringen av vilket redaktionellt innehåll som skall förekomma. Sådana regler slipper programkanaler som distribueras med annan teknik, t.ex. satellit, kabel eller Internet. De korta tillståndsperioderna i det digitala marknätet är också en konkurrensnackdel.

Dessa exempel belyser att det digitala marknätet missgynnas av regelverken. Medieföretagen kan välja andra distributionsformer och blir mindre intresserade av det digitala marknätet på grund av sådana nackdelar.

Den minsta gemensamma nämnaren för de olika lagar som berör överföring av audiovisuella tjänster är telelagen. Denna lagstiftning har samma förhållningssätt till vad som skickas mellan två datorer som till vad som sägs mellan två människor i ett telefonsamtal. Innehållet regleras inte. En ny samlad teknikneutral lagstiftning för IT-området bör ha telelagen som utgångspunkt. Innehållet bör inte regleras, annat än med de lagar som gäller för samhället i övrigt – t.ex. lagen om hets mot folkgrupp.

Även om tillståndsperioderna för det digitala marknätet förlängs till tio år som kommittémajoriteten förordar innebär det en konkurrensnackdel jämfört med de distributionsformer där det råder etableringsfrihet.

Avveckling av analoga TV-sändningar 2007?

Digital-TV-kommittens majoritet förordar att statsmakterna skall fatta beslut om avveckling av de analoga TV-sändningarna. Bedömningen är att det kan ske 2007.

Jag menar att ett sådant kommandoekonomiskt beslut är olämpligt.

Det är bättre att decentralisera beslutet och låta tittare och TV-företag avgöra. Ibland görs det jämförelser mellan introduktionen av marksänd digital TV och andra tekniskiften. De som försvarar regeringens agerande i digital TV-frågan gör ofta sådana paralleller för att peka på att det inte är ovanligt med en viss tröghet i början.

Det förtjänar därför att påpekas att många sådana tekniskiften skett utan att statsmakterna varit inblandade. Det fattades aldrig något statligt beslut om digitalisering av musikindustrin, om övergången till CD-spelare. Det har heller inte krävts några regeringsbeslut för övergången från videoindustrins VHS-band till DVD-skivor. Med den avreglering som folkpartiet föreslår blir det upp till konsumenter och producenter i varje region att avgöra om tekniken skall bytas.

Ytterligare utbyggnad?

Digital-TV-kommitténs majoritet vill ha en utbyggnad av det digitala marknätet så att det når 99,8 procent av alla hushåll. Förslaget är ofinansierat och samhällsekonomiskt ineffektivt. Enligt Teracom skulle det kosta 300 miljoner kronor att öka räckvidden från 98 procent till 99,8 för bara en av alla de frekvenskanaler som nu planeras. Därtill kommer ökade driftskostnader på flera miljoner kronor per år.

Det är förvisso bra om så många hushåll som möjligt har tillgång till ett så stort medieutbud som möjligt, men det är irrationellt att binda sig vid en viss teknik. I glesbygd är det billigare med andra distributionsformer som satellit och i framtiden utnyttjande av befintlig infrastruktur som el- och telenäten.

Enligt Teracom är bolaget på grund av digital-TV-utbyggnaden i behov av nytt kapital. Om kommittémajoritetens förslag om ännu mer omfattande utbyggnad vinner gehör blir den ekonomiska situationen för kulturdepartementets bolag än mer akut. Teracoms förslag om aktieägartillskott från staten måste avvisas. Det finns i sammanhanget anledning att erinra om ställningstagandet i propositionen om digitala TV-sändningar (1996/97:67) att ”sändningsverksamheten skall i sin helhet bekostas av de medverkande företagen och således inte finansieras med statsbudgetmedel.”

Straffskatt på äldre TV-mottagare?

Digital-TV-kommitténs majoritet argumenterar för att de som inte skaffar en digital-TV-mottagare skall få betala en 268 kronor högre TV-avgift. Folkpartiet menar att TV-avgiften är en otidsenlig skattekonstruktion och bör avskaffas. Ett rejält stöd till public

service-produktion bör i stället finansieras genom oberoende stiftelser.

Att låta TV-avgiften vara högre för människor som av en eller annan anledning väljer att inte skaffa den nya tekniken är stötande. I många fall lär det handla om äldre människor som är helt ointresserade av nya digital-TV-funktioner. Varför skall dessa människor som inte bitt om något teknikskifte straffas med högre skatt?

Reservation av Ola Karlsson (m)

Undertecknad Ola Karlsson reserverar mig mot Digital-TV-kommitténs slutbetänkande.

Historien om digital TV i marknätet är en tydlig illustration över (s) problem att hantera ett allt öppnare samhälle. Det är också berättelsen om ett statsråds, Marita Ulvskog, alltmer tragikomiska kamp mot medborgarnas rätt att välja, och att själva bestämma över sin TV.

Över en miljard kronor har plöjts ner. Boxar subventioneras med hundratals miljoner kronor av statliga bolag, som dessutom har subventionerat Stenbecks programföretag. Utbudet är mindre, den tekniska kapaciteten är sämre och frekvensutrymme som skulle kunna användas till mobila datatjänster tas i anspråk.

Fria media som kan verka oberoende av statlig styrning är av avgörande betydelse för ett fritt och öppet samhälle. Ett urval av programföretag som baseras på en politisk skönhetstävling ger inte ett sådant oberoende. Sändningstillstånd som förenas med krav på att hålla sig till en i förväg lämnad programförklaring och med krav på att ägarförhållanden och inflytande inte förändras, ger inte heller, det oberoende från statsmakten som är nödvändigt. Det är också diskutabelt ur grundlagssynpunkt. Kommittén borde därför verkat för ett teknikval och en urvalsprocess som utesluter den politiska styrningen och godtycket.

Urvalsprocessen har som väntat visat sig bli en politisk skönhetstävling. Det politiskt korrekta väljs på godtyckliga grunder. Politikerstyrning av media borde i stället ersättas med en fri tävlan mellan olika program och olika teknik. Det skulle gynna tittarna, förbättra TV-utbudet och gagna teknikutvecklingen.

Genom kraftiga statliga satsningar stöttas marknätet framför satellit och kabel som distributionsform för digital TV. Marknätet är den teknik som medger lägst antal TV-program. Det är den teknik som har dåliga möjligheter till interaktivitet, dvs. kommunikation i båda riktningarna. Det är den teknik som medger lägst antal tilläggstjänster och den teknik som har sämst möjligheter till individuella val. Men det är den enda teknik som medger en stark politisk styrning vilket verkar vara det enda och bärande argumentet för valet av marknätet för de digitala sändningarna. Valet av marknätet bygger därför på fel grund. Risker är uppenbar att marknätet leder in i en teknisk återvändsgränd där stora belopp investeras i en teknik som inte ger största möjliga mångfald och

yttrandefrihet. Risken med detta teknikval är att vi halkar efter i informationssamhället, att vi inte får de jobb, de företag och den konkurrenskraft som vi annars skulle kunna få. Det finns därför inga godtagbara skäl för staten att välja marknätet framför andra distributionsformer.

Grunden för att yttrandefrihetsgrundlagen, YGL, tillåter politisk reglering är bristen på radiofrekvenser. Med digital teknik via satellit och kabel finns det ett tekniskt utrymme för hundratals nya TV-program och tjänster. Det öppnar för samma villkor som gäller tidningsbranschen. Då det blir viktigare att övertyga tittaren och lyssnaren om värdet av programmen än att övertyga politiker och byråkrater. Då bortfaller behovet av politisk styrning. Den utvecklingen är bra, och den bör bejakas.

Digital TV i marknätet kan med god marginal klassas som 1990-talets största kultur- och mediepolitiska fiasko. Projektet har kantats av förseningar och fördyringar. När man började sända fanns inga som kunde titta eftersom inga mottagningsboxar fanns tillgängliga. Ett halvår efter den kommersiella starten den 1 april (!) 1999 hade bara 500 köpt den nödvändiga boxen. Sveriges Television (SVT) blev tvungna att dra i bromsen för den ambitiösa satsningen på regionala sändningar eftersom det bara fanns fem boxar ute i hela Sundsvalls/Östersundsområdet. Programmet som gjordes av tio medarbetare kunde alltså bara ses av fem hushåll. I oktober 2001 finns bara ca 85 000 markboxar ute och de optimistiska prognoser som redovisas i betänkandet pekar på en linjär ökning om ca 50 000 per år vilket skulle innebära att den primära målgruppen nås om ca 25 år. Trots mycket omfattande reklam- och subventionskampanjer är det en mycket långsam ökningstakt hittills.

Frågan om det digitala marknätet handlar därför inte bara om bortkastade miljarder och försök till politisk kontroll över TV. Det handlar även om att möjligheterna att bygga ut andra mobila tjänster försvåras. Frekvensutrymmet i etern är begränsat och det skall räcka till TV, radio, personradiotrafik, mobilteletjänster och radiobaserat bredband. Det gör det angeläget och nödvändigt att utnyttja frekvenserna effektivt och till rätt saker. Digital TV och DAB-radio i marknätet riskerar att låsa upp breda frekvensområden som annars kan användas till mobila Internettjänster. Det riskerar att skada IT-utvecklingen i Sverige.

Det finns ett antal frågeställningar som staten har att ta ställning till som på olika sätt berör frågan om digitalisering av marknätet.

Vilka användningar skall frekvensutrymme reserveras för och i vilken omfattning?

Finns det anledning för staten att frånga neutralitet mellan olika tekniker?

Hur skall SVT kunna reducera kostnaderna för sin distribution?

Finns det anledning för staten att särskilt subventionera viss distribution?

Vilken roll skall statliga bolag spela?

Jag anser att kommittén nogsammt undvikit de flesta av dessa frågeställningar och i stället ensidigt redovisat material som talar till förmån för marknätet medan kritiska frågor och svar undvikits.

Frekvensanvändning

Användningen av frekvensutrymme berör inte bara Radio och TV utan är också en central fråga för att säkra utrymme för framtida mobila tele- och datatjänster. Resultatet av de digitala radio- och TV-sändningarna i marknätet har lett till, förutom kraftigt ökade kostnader, att ett allt större frekvensområde används för radio och tv, medan utrymmet för framtida tjänster inom mobila tele-, Internet- och bredbandstjänster minskar kraftigt. Detta riskerar att skada Sveriges IT-utveckling.

Användningen av frekvenser blir allt viktigare för IT-utvecklingen. Mobila tele-, Internet- och bredbandstjänster kommer att öka kraftigt med åtföljande behov av frekvensutrymme. Hela frekvensbandet är inte lämpligt för mobila sändningar på grund av känslighet för störningar och de lämpliga frekvensbanden borde därför i första hand tillförsäkras för just tjänster som kräver mobilitet (rörlighet). Band 4–5, 470–862 MHz, är, enligt Post- och telestyrelsen, PTS, mycket väl lämpat för mobila teletjänster men blockeras i dag till stor del av digital TV och vissa analoga TV-sändningar.

Ett av regeringens argument inför starten av digitala sändningar av TV och radio i marknätet var behovet av effektivare frekvensanvändning. Genom att använda digital teknik kan samma antal TV-program sändas på ett betydligt mindre frekvensområde. Det utrymme som används för ett analogt TV-program kan med digital

teknik rymma fyra till sex TV-program. Tanken sades vara att med en snabb övergång till digitala sändningar kunna släcka ner de analoga för att dessa frekvensutrymmen bl.a. skulle kunna användas till mobila teletjänster. Vidare skulle kostnaderna för sändningarna kunna sänkas kraftigt.

Resultatet hittills av digitaliseringen av marknätet är att frekvensanvändningen för TV har tredubblats. Samtidigt ser vi inget som tyder på ett så kraftigt konsumentintresse att det blir möjligt att släcka de analoga sändningarna. Resultatet är en kraftigt utökad frekvensanvändning och inte en minskning som utlovats. Enligt min mening borde redan före försöksperiodens slut tillräckligt frekvensutrymme säkras för mobila tele- och datatjänster innan beslut fattas om ytterligare TV-sändningar i marknätet.

Digitalisering av distributionen

De flesta bedömare är överens om att den framtida distributionen av TV kommer att ske digitalt. Det finns dock anledning att minnas utvecklingen av video. Från början fanns tre parallella system, bara ett överlevde kommersiellt.

En av myterna för att försvara marknätet som spridits från kulturdepartementet är att marknätet är nödvändigt för att nå samtliga hushåll. Detta är fel, vilket konstateras i den av Ernst & Young framtagna rapporten för digital-TV-kommittén: ”I princip hela den del av befolkningen som inte är kabel-TV-ansluten kan potentiellt ta emot televisionssändningar från satelliter, antingen direkt eller via olika former av matar-/kabelnät.” ”Det innebär att så gott som hela svenska befolkningen kan se public service-kanaler digitalt även om ett marknät inte byggs.”

En digitalisering av marknätet är alltså inte nödvändigt för att en digital distribution av TV skall komma alla till del.

När man läser kommitténs betänkande är det lätt att få uppfattningen att marknätet är det enda som kan nå samtliga hushåll. Detta är fel. Det finns ett mycket stort antal hushåll som är beroende av centralantenn och kabelnät och som bor så att sändningarnas styrka inte medger mottagning med inomhusantenn. Dessa hushåll kommer oavsett vad som händer med marknätet att vara beroende av kabelnät eller framtida bredband för att kunna se TV.

Inför beslut i riksdagen hösten 2000 om att bygga ut marknätet var förslaget ute på remiss. Kritiken var inte varit nådig. Statskontoret och Post- och telestyrelsen var bland dem som varnade politikerna för att bygga fast sig i en teknik för TV-sändningar som kan vara överspelad inom några få år. Dessutom finns det redan nät för att sända digital TV. Man kan se det via satellitsändningar som i princip når hela landet och kan tas ner via parabol eller via kabel-TV som når hushållen i städerna.

Statskontoret pekar på att kostnaderna för att bygga ut marknätet för digital TV ytterligare motsvarar cirka 2 500 kronor per hushåll, vilket skulle räcka till att subventionera varje familj med en egen parabol för att nå de hushåll som kan vara intresserade.

När det finns väl fungerande, befintliga alternativ som har högre teknisk kapacitet, är billigare, har bättre utrymme för interaktivitet och når hela befolkningen saknas anledning att subventionera fram marknätet som hittills inte klarat grundläggande kommersiella krav. De skäl som kommittén redovisar är enligt min uppfattning inte tillräckliga.

Billigare distribution för SVT

SVT har ett starkt intresse av att sänka kostnaderna för distributionen. I dag betalar SVT ca 450 miljoner kronor per år för att nå den dryga tredjedel av hushållen som är beroende av marknätet. Resterande hushåll nås kostnadsfritt via kabelnät, eller via satellit och SVT får där betalt för distributionen.

Dagens parallella sändningar i både det analoga och det digitala nätet har lett till kraftigt ökade kostnader för SVT.

SVT:s sändningar finansieras med offentliga medel. Det innebär att de skall vara tillgängliga för alla utan villkor om särskild betalning. SVT:s program bör därför erbjudas samtliga satellitoperatörer för kostnadsfri distribution inom Sverige. En sådan lösning ökar tillgängligheten för tittarna och minskar beroendet av marknätet.

Jag anser att mycket talar för att SVT i en kostnadsbedömning bör prioritera de betydligt billigare sändningarna via satellit och kabel framför det dyrbara marknätet.

Jag vill inte utesluta framtida statliga insatser för att stimulera en övergång till digital mottagning. Sådana stimulanser måste i så fall ske teknikneutralt, dvs. lika oavsett mottagningsteknik. Staten och

SVT måste även agera konkurrensneutralt mellan olika distributörer så att inte skadlig konkurrensnedvridning uppstår.

Kraftiga subventioner

I propositionen om digitala TV-sändningar 1996/97:67 anförde regeringen att en grundläggande förutsättning för en utbyggnad givetvis är att de digitala marksändningarna bedöms ha en ekonomisk bärkraft. Om utvärderingen visar att sändningarna inte har ekonomisk bärkraft skall programföretagens tillstånd att bedriva marksändningar inte förlängas efter den första tillståndensperiodens slut. Beträffande finansieringsformerna anförde utskottet, 1996/97KU17 "Utskottet utgår ifrån att ett sådant eventuellt samarbete inte kommer att innebära att statliga medel används för att subventionera hushållens anskaffning av avkodare."

Mycket tidigt stod det klart att det behövs mycket stora subventioner för att få konsumenterna att skaffa en mottagare/box. De första försöken att sälja dekodrar blev ett stort misslyckande, ett litet antal konsumenter skaffade en box. Priset, ca 5 000 kronor var alldeles för högt för att tilltala större kundgrupper. Efter ett halvår hade endast 500 boxar sålts.

För att hantera problemet startade Teracom hösten 1999 dotterbolaget Boxer som fick i uppdrag att hyra ut boxar.

Boxer har dels hyrt ut boxar till starkt subventionerade priser, dels sålt dem i olika erbjudanden. Priset i dag, oktober 2001 lär vara 1995 kronor, tidigare har samma box erbjudits för 995 kronor. Nokia-boxen har tidvis erbjudits för 95 kronor. Det innebar i praktiken att Boxer skänkte bort boxen gratis och var tvungen att skicka med ca 150 kronor till radiohandlaren för att denne skulle vara intresserad att sälja varan till kunderna.

Subventionerna är omfattande. Boxers egna uppgifter är drygt 3 000 kronor per box när konsumenten köper den. Subventionerna har kommit från moderbolagen, Skandia media invest och helstatliga Teracom. Teracom har i sin tur finansierat kalaset med att dels sälja sin andel i NSAB, Nordiska satellit AB, dels via upplåning och dels via att bolaget sluppit betala den normala utdelningen till staten.

Det är uppenbart att mycket stora belopp, hundratals miljoner, använts för att subventionera hushållens mottagare. Huvuddelen av

dessa medel är, i strid med riksdagsbeslutet, statliga, och kommer via det helstatliga bolaget Teracom.

Det är också uppenbart att subventionerna varit helt avgörande för möjligheten att få konsumenterna att efterfråga boxar för marknätet.

Släckning av analoga sändningar

Mycket talar för ett starkt ökat behov att olika tjänster i etern i framtiden. Mobil telefoni och datatrafik kommer att vara av avgörande betydelse för IT-utvecklingen i Sverige. Det talar för nödvändigheten av en effektivare frekvensanvändning än i dag.

Det kommer att vara möjligt att släcka ner de analoga sändningarna först när det mycket stora flertalet skaffat digital mottagning, sannolikt då via kabel och satellit. För att nå dit krävs att den mycket stora grupp som är nöjda med ett utbud bestående av TV1, TV2 och TV4 övertygas om behovet av digital mottagning. Det är inte sannolikt att de är beredda att betala mycket för att förändra något de är nöjda med. Det kommer därför sannolikt att krävas betydligt billigare boxar än dagens för att nå denna målgrupp. Utvecklingen hittills visar inte på något sätt att det digitala marknätets aktörer lyckats nå denna målgrupp på ett kommersiellt acceptabelt sätt.

Jag anser det därför fel att i dag sätta upp ett stoppdatum för de analoga sändningarna till 2007. Tittarna skall inte tvingas in det digitala marknätet.

Samhällsekonomisk analys

I den samhällsekonomiska analys som kommittén redovisar framgår klart grundproblemet med projektet. Det förväntas att TV-tittarna skall investera för att programföretagen skall få lägre kostnader

Digitaliseringen erbjuder konsumenterna inget nytt, utan är bara en annan teknik för distributionen. De som vill ha fler program har sedan lång tid kunnat välja detta via kabel eller satellit. Interaktivitet har funnits via hemdatorer.

Att få konsumenterna att investera miljardbelopp för att programbolagen skall tjäna pengar framstår inte som något kommer-

siellt stabilt projekt. I det perspektivet blir det närmast logiskt att kommittén förordar en stängning av det analoga nätet för att tvinga in tittarna i det digitala marknätet.

Friare användning av överföringskapacitet

I betänkandet föreslås att en s.k. extern aktör skall få tillstånd att förfoga över viss del av överföringskapaciteten.

Skälet till regeringens val är att marknät, till skillnad från satellit och kabel, ger utrymme för politisk styrning. Varje deltagande företag måste passera den politiska skönhetstävlingen. Det är den socialdemokratiska maktkoncentrationen över TV man värnar, inte mångfald och tittarnas intressen.

I de senaste ansökningarna för sändningstillstånd till det digitala marknätet avslöjas också vilket tänkande som finns. Det helstatliga bolaget Teracom sökte tillstånd för att kunna sända upp till tio TV-program. Avsikten är att Teracom själva skall avgöra vilka andra program som får sända. Av en tillfällighet (?) är det Kulturdepartementet som utser styrelse i bolaget. Dagens politiska skönhetstävling skulle med den föreslagna modellen ersättas av något ännu värre. En förhandling i slutna rum, där Kulturdepartementets ombud kan ställa krav långt utöver vad som i dag är möjligt. Genom att kombinera möjligheten att reglera såväl programinnehåll som kostnaderna för utsändningarna (som Teracom sköter), skapas möjligheter till politisk styrning som skulle göra Berlusconi i Italien grön av avund. Det kan av vissa uppfattas som praktiskt och oförargligt, men blir detta verklighet ökar statens makt och styrning över TV dramatiskt. Att flytta besluten om vilka som skall få sända, till statliga bolag som styrs från regeringen, är oacceptabelt. Det är inte statens inflytande som skall stärkas. Det är mediernas oberoende och frihet som bör skyddas.

Boxers försäljning av personuppgifter

Som tidigare redovisats har helstatliga bolaget Teracom startat dotterbolaget Boxer för att hyra ut mottagare (boxar) till det digitala marknätet för TV. Eftersom tittarna inte vill betala vad boxarna kostar har Boxer infört stora subventioner för dem som köper eller hyr en box. För att finansiera verksamheten räknar

därför Boxer med flera intäktskällor. Dels uthyrning och försäljning, dels interaktiva TV-applikationer, dels portalen boxer.tv och dels försäljning av kunduppgifter.

För att få in pengar till kalaset räknar Boxer därför med att kunna sälja information om TV-tittarna. Boxer vill dels ha reklaminslag, dels starta en portal, liknande dem som finns på Internet. Boxer kommer att registrera tittarna varje gång de besöker reklaminslagen, och även registrera vilka hemsidor tittarna besöker via portalen. Boxer kommer alltså att registrera allt det som varje tittare surfar till och tittar på via portalen. Bolaget kommer att ha tillgång till namn- och adressregister och kommer därför att kunna erbjuda hugade spekulanter följande: "Mot betalning får ni information om vad Kalle Karlsson och Stina Svensson valt att titta på." Bolaget kommer att kunna sälja uppgifter om de har besökt en porrsida, ett politiskt parti eller läkemedelsbolagets sida om psykofarmaka eller graviditetstest. Boxer kan erbjuda upplysningar om allt för dem som öppnar plånboken.

För att kunna titta på marksänd digital TV måste man i dag teckna ett köp eller hyresavtal med Boxer och Senda som innehåller en acceptans av bolagens allmänna villkor. Bland Boxers allmänna villkor finns bl.a. en passus om samtycke till behandling av personuppgifter mm: "Personuppgifter som anges i detta avtal, ... och sådan information som uppkommer genom att kunden nyttjar de tjänster som omfattas av detta Avtal kommer att behandlas av Boxer i ett eller flera automatiserade register. Ändamålet med behandlingen är att ... samt överlåta såväl uppgifter som statistik och konsumentprofiler till tredje part för kommersiella bruk."

Detta måste förhindras och stoppas. Jag anser det helt felaktigt att man ska vara tvungen att acceptera insamling och försäljning av personlig information för att kunna se på TV via det digitala marknätet. Ett statligt företag skall inte ägna sig åt sådant; helst inget annat företag heller. Försäljning av personuppgifter för att kunna subventionera statliga bolags försäljning av avkodare är skandal.

Fel att differentiera TV-licens

Kommittén redovisar hur TV-licensen skulle kunna differentieras för att den vägen locka in tittarna till det digitala marknätet. Resonemanget öppnar visserligen för intressanta möjligheter som att

bara de som nyttjar marknätet skulle betala för distributionen via licensen. Kabel och satellitdistributionen sker ju kostnadsfritt för SVT. En ytterligare variant är att bara de som tittar på SVT skulle betala licens, de övriga skulle med samma resonemang inte medföra några kostnader alls.

Jag anser att ett koncentrerat public serviceuppdrag skall ses som en del av det statligt finansierade kulturutbudet, komma alla till del och därför betalas via statsbudgeten. En differentiering av tv-licensen är felaktigt och innebär att man går i från grundläggande principer.

Dyrare sändningar

Marknätet är den dyraste distributionsformen av kabel, satellit och marknät. Att distribuera ett TV-program via marknätet kostar ca 40 miljoner kronor för att täcka ett område motsvarande 98 procent av hushållen. Som jämförelse kan nämnas att det skulle kosta ca 4 miljoner kronor att distribuera ett program digitalt via satellit, enligt uppgift från Canal digital.

Statliga företagen

Jag anser inte att det finns någon anledning för staten att starta och driva bolag som säljer och hyr ut boxar, driver portaler eller säljer information om kunder.

Det borde inte finnas något statligt intresse i sådan verksamhet. Det leder dessutom till osund konkurrens eftersom de statliga företagen kan verka på helt andra villkor än vanliga kommersiella företag. Det finns heller ingen anledning att riskera skattebetalarnas pengar i den här typen av projekt.

I Boxer, som i dag ägs till 70 procent av helstatliga Teracom, bör det statliga ägandet avvecklas omedelbart.

Teracom bör renodlas till att vara ett bolag som tillhandahåller utsändningar och infrastruktur. Bolaget är sannolikt mycket intressant för de företag som avser bygga och driva nya mobiltelenät. En snar privatisering, för att ge Teracom tillgång både till riskkapital och kompetent ägande, är nödvändigt för att företaget skall kunna utvecklas och möta framtiden positivt.

De mycket stora investeringar företaget tvingats göra i det digitala marknätet och i Boxer, hindrar bolaget finansiellt vad gäller andra satsningar på infrastrukturen.

Jag anser att kommittén är ett utmärkt exempel på att det inte går att på politisk väg kommendera och administrera fram ett teknikskifte hos konsumenter. Kommittén har enligt min mening undvikit en kritisk analys av digital TV i marknätet. Kommitténs betänkande saknar därför förutsättningar att ligga till grund för fortsatta överväganden om digital TV.

Ola Karlsson
Riksdagsman (m)

Litteraturförteckning

- Advisory Committee on Public Interest Obligations of Digital Television Broadcasters, final report, *Charting the Digital broadcasting Future*, USA, 1998
- Abigail Thomas, Department for Culture, Media and Sport, *Regulation of broadcasting in the digital age*, Storbritannien, 1999
- Bipe Consulting, *Digital Switchover in the Member States*, Material från arbetsseminarium, Bryssel, 24 april 2001
- Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie, *The introduction of digital radio and television in Germany*, Tyskland, 1998
- Consumers' Association, Turn on Tune in Switched off – Consumer attitudes to digital TV, Storbritannien, 2001
- Digital-TV-kommittén, *Digital marksänd TV i andra länder*, 1999
- DigiTag, *Proceedings of the DigiTag Seminar on Added Value Services for DTT*, Dublin, 18-19 May 2000
- Ds 1998:5, *Digital marksänd TV – lagändringar*
- Ds 2001:18, *Ändrade regler om annonser i TV-sändningar*
- Ernst & Young Management Consulting, *Underlag för bedömning av marksänd digital TV*, konsultuppdrag åt Digital-TV-kommittén (dnr6/99)
- EU-konferens under det portugisiska ordförandeskapet, arbetsdokument, *Digital Terrestrial Television (DVB-T)*, Lissabon, februari 2000
- Europaparlamentet och europeiska rådet, *Television utan gränser*, direktiv 89/552/EEG ändrat genom direktiv 97/36/EG
- Europaparlamentet, Betänkande, *om den tredje rapporten från kommissionen till rådet Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén om tillämpningen av direktiv 89/552/EEG-Television utan gränser*, A5-0286/2001
- European Broadcasting Union, *The position of Digital Terrestrial Television in selected European markets*, 2000
- Europeiska kommissionen, *Utvecklingen av marknaden för digital television i Europeiska Unionen*, KOM (1999) 540

- Europeiska kommissionen, *om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät och tillhörande utrustning*, KOM (2000) 384
- Europeiska kommissionen, *om behandling av personuppgifter och skydd för privatlivet inom sektorn för elektronisk kommunikation*, KOM (2000) 385 slutlig
- Europeiska kommissionen, *om auktorisation för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster*, KOM (2000) 188
- Europeiska kommissionen, *om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter*, KOM (2000) 392
- Europeiska kommissionen, *om ett gemensamt ramverk för elektronisk kommunikation och tillhörande tjänster*, KOM (2000) 393
- Europeiska kommissionen, *Rapport från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och ekonomiska och sociala kommittén om tillämpningen av direktiv 89/552/EEG, "Television utan gränser"*, KOM (2001) 9 slutlig
- Europeiska kommissionen, *förslag till riktlinjer för marknadsanalyser och beräkningar av betydande inflytande på marknaden utförda i enlighet med artikel 14 i förslaget till direktiv om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster*, KOM (2001) 175
- GfK Sverige AB, *Kvantitativ intresse-mätning Digital TV*, 1999
- GfK Sverige AB, *Kvantitativ intresse-mätning Digital TV*, 2000
- Hadenius S & Weibull L, *Massmedier – En bok om press, radio och TV*, 7 uppl. Falun: Albert Bonniers Förlag, 1999
- IDATE, *Development of digital TV in Europe*, 2000
- Independent Television Commission, *Invitation to Apply for Multiplex Service Licences*, Storbritannien, 1996
- IT-kommissionen, *Hearing om infrastrukturen för digitala medier*, 1997
- Jonsson P & Uhlin L, *...och nu blir det digital-TV! – Vision och verklighet bland vanligt folk*. Lund: Lunds universitet, 2000
- Kommunikationsministeriet, *Förhandlingar skall föras med Sverige om televisionsprogrammets sebarhet*, Finland, 2001
- Konstitutionsutskottets betänkande, 1996/97:KU17, *Digitala TV-sändningar m.m.*
- Konstitutionsutskottets betänkande, 2000/01:KU26, *Ändrade regler om koncessionsavgift på televisionens område*
- Kulturutskottets betänkande, 2000/01:KrU8, *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005*
- Kulturutskottets yttrande 1996/97:KrU4y, *Digitala TV-sändningar*

- Marking J & Nilsson M, *Större än TV – En bok om användare, kanaler och annonsörer i den digitala TV-världen*. Jönköping: Media Marketing, 1999
- Mediamätningar i Skandinavien AB (MMS) *Årsrapport 1999*, 2000
- Mediamätningar i Skandinavien AB (MMS), *Årsrapport 2000*, 2001
- Mediavision, *Convergence and Digitalisation – The Swedish TV market 2000/2001*, 2000
- Mediavision, *Streaming Media- Beyond Internet and TV*, 2000
- Mediavision, *The Swedish TV-market 2001/2002 – Digital-TV moving towards mass market*, 2001
- Ministry of Post and Telecommunication, *Post and telecommunication in Japan 1999*, Japan, 2000
- Ministry of Post and Telecommunication, *2000 Communications in Japan – Expanding Frontiers: IT in the 21st Century*, Japan, 2000
- Modern Times Group MTG AB, *Uppsägning av avtal avseende utsändning av digital-TV, Etapp 1*, Digital-TV-kommittén (dnr 15/01)
- National Economic Research Associates, *Use of radio and its impact on the Swedish economy*, 1998
- Nordicom, *Mediebarometern 1998*, 1999
- Nordicom, *Nordic Media Trends 2001*, 2001
- Nordig, *Nordig II Digital Integrated Receiver Decoder Specification for use in cable, satellite and terrestrial networks, Version 1.0*
- Nordiska rådet, *rekommendation nr 20/1997/nord angående utökat TV-samarbete*, 1997
- Nordisk ministerråd, *Public service selskapenes stillning i den digitala framtid*, TemaNord 1997:3
- Nordisk ministerråd, *Inlästa Kulturskatter – en utredning om förvärv av rättigheten till sekundärt bruk av bl.a. Public service organisationernas arkivmaterial*, TemaNord 1997:559
- Nordisk ministerråd, *Konvergens mellom telekommunikasjon og kringkasting- Kultur- og mediepolitiske utfordringer*, TemaNord 1997:560
- Nordisk ministerråd, *A study on the "Second Phase" of Community Information Society Policy*, TemaNord 1998:504
- Nordisk ministerråd, *Public service broadcasting i den digitala framtiden – Konferensrapport*, TemaNord 1998:535
- NUTEK, *Rapport till IT-infrastrukturutredningen*, 1999
- Office of Telecommunications, *Consumers' use of Digital TV*, Storbritannien, 2000

- Post- och telestyrelsen, *Den framtida användningen av frekvensområdet 470-862 MHz*, 2000
- Post- och telestyrelsen, *Det framtida utnyttjandet av frekvensutrymmet*, 1999
- Post- och telestyrelsen, *IT-infrastrukturen i Sverige – Utbyggnad, tillgänglighet och måluppfyllelse*, 2001
- Post- och telestyrelsen, *Underlag till Digital-TV-kommittén*, Digital-TV-kommittén (dnr 13/01)
- Post- och telestyrelsen, *WRC-2000 Slutrapport*, 2000
- Proposition 1996/97:3, *Kulturpolitik*
- Proposition 1996/97:67, *Digitala TV-sändningar*
- Proposition 1997/98:184, *Ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844), m.m.*
- Proposition 1999/00:86, *Ett informationssambälle för alla*
- Proposition 2000/01:1, *Budgetpropositionen för 2001*, utgiftsområde 17
- Proposition 2001/02:1, *Budgetpropositionen för 2002*, utgiftsområde 17
- Proposition 2000/01:94, *Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005*
- The Radiocommunications Agency, *The economic impact of radio*, Storbritannien, 2001
- Radio- och TV-verket, *Att sända digital marksänd TV*, 1999
- Radio- och TV-verket, *Att sända program i kabel*, 1999
- Radio- och TV-verket, *Att sända program över satellit*, 1999
- Radio- och TV-verket, *Digitalisering och tillståndsprocess 1998 – En undersökning om digital marksänd TV*, 1999
- Radio- och TV-verket, *En guide till digital TV*, 2000
- Radio- och TV-verket, *Medieutveckling 1999*, 1999
- Radio- och TV-verket, *Medieutveckling 2000*, 2000
- Radio- och TV-verket, *Medieutveckling 2001*, 2001
- Radio- och TV-verket, *Mediostatistik 2000*, 2001
- Radio- och TV-verket, *Statistisk årsbok 1999*, 2000
- SOU 1994:34, *Tekniskt utrymme för ytterligare TV-sändningar*
- SOU 1996:25, *Från massmedia till multimedia – att digitalisera svensk television*
- SOU 1997:60, *Betal-TV inom Sveriges Television*
- SOU 1997:68, *Grannlands-TV i kabelnät*
- SOU 1997:103, *Rapport med förslag om sändningsorter*
- SOU 1998:17, *Samordning av digital marksänd TV*
- SOU 1999:30, *Yttrandefriheten och konkurrensen*

- SOU 1999:55, *Konvergens och förändring*
SOU 1999:85, *Bredband för tillväxt i hela landet*
SOU 1999:126, *Politikens medialisering*
SOU 1999:134, *Framtidssäker IT-infrastruktur för Sverige*
SOU 2000:55, *Radio och TV i allmänhetens tjänst – ett beredningsunderlag*
SOU 2000:111, *IT-infrastruktur för stad och land*
SOU 2001:28, *Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet- Utvidgat grundlagsskydd och andra frågor om tryck- och yttrandefrihet*
Styrelsen för psykologiskt försvar, *Digital radio och TV – en sårbarhetsstudie*, 1999
Sveriges Television, *Lusserapporten 1999*, 1999
Sveriges Television, *Public service-uppföljning 1999*, 2000
Sveriges Television, *Strategi 2002-2005*, 2001
Sveriges Television, *SVT i det nya medierummet – Viktiga framtidsfrågor för public service*, 2000
Sveriges tekniska attachéer, utlandsrapport, *Video på Internet – tekniken, aktörerna och affärsmodellerna*, 1998
Teknologi-Rådet, *Fremtidens tv og radio*, Köpenhamn, Höring den 1 feb 2000 for folketingets kulturudvalg og forskningsutvalg
Teracom, *Fortsatt utbyggnad av de digitala mark-TV-näten*, Digital-TV-kommittén (dnr 4/00)
Teracom. *Behov av förberedelse för ytterligare två digitala mark-TV-nät*, Digital-TV- kommittén (dnr 4/01)
World Radiocommunication Conference 2000, *The main results – Additional spectrum for IMT-2000 third generation mobile systems*, Istanbul, 2000
Öhrlings Pricewaterhouse Coopers, *Kartläggning av tele- och IT-infrastruktur*, 1999

Artiklar, pressmeddelanden

- Computer Sweden, elektroniskt nyhetsbrev, *Digital-TV går om PC-baserat Internet 2005*, 2001-04-04
Digitalforum, *Digital fakta nr 5*, 2000
Message Plus Media, *Kunskapslucka bromsar Digital-TV utvecklingen*, Pressmeddelande 2000-09-18
Vipåtv, *Omvärldsanalys*, nr 20, 8 juni 2001
Vipåtv, *Omvärldsanalys*, nr 24, 17 augusti 2001

Kommittédirektiv



Utvärdering av marksänd digital TV, m.m.

**Dir.
1997:134**

Beslut vid regeringssammanträde den 13 november 1997.

Sammanfattning av uppdraget

En parlamentarisk kommitté tillkallas med uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen. Kommittén skall också medverka vid urvalet av programföretag för de digitala TV-sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillståndsansökningar.

Kommittén skall följa verksamheten med digital marksänd TV och fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Vid behov skall kommittén ta initiativ till förslag till förändringar av t.ex. de regler som gäller för verksamheten.

Kommittén skall lägga fram minst två utvärderingsrapporter. Den första rapporten skall läggas fram senast när sändningarna har pågått under ca ett år. Kommitténs slutrapport skall senast läggas fram i god tid före utgången av den första tillståndsperioden, såvitt nu kan bedömas före utgången av oktober 2001.

Bakgrund

Riksdagens beslut om digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178) innebär att digital marksänd TV skall införas i flera steg med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. I en första etapp skall sändningar inledas på ett begränsat antal orter i Sverige. Kärnan i sändningsverksamheten skall vara digitala marksändningar av TV, men även andra tjänster än traditionella TV-program skall kunna förekomma. Sändningsverksamheten skall i

sin helhet bekostas av medverkande företag och således inte finansieras med statsbudgetmedel. När det finns tillräckliga erfarenheter skall regeringen ta ställning till sändningarna och den fortsatta utbyggnaden. En grundläggande förutsättning för en utbyggnad är att de digitala marksändningarna bedöms ha ekonomisk bärkraft. En kommitté skall följa verksamheten och fortlöpande rapportera till regeringen. Kommittén skall också medverka vid urvalet av de företag som skall delta i sändningarna.

I propositionen om digitala TV-sändningar uttalas att målen för statens nuvarande politik inom massmedieområdet, att säkerställa yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald, bör vara vägledande även inför den tekniska utveckling som nu pågår. Digital distribution kan ske genom många olika distributionsvägar, t.ex. satelliter, kabel-TV-nät, telenät eller marksändarnät. I framtiden kommer olika distributionsformer att existera sida vid sida. Statens åtgärder bör vara inriktade på att främja denna utveckling, samtidigt som staten ser till att grundläggande mediepolitiska krav kan upprätthållas. Introduktionen av digital-TV får inte innebära att publikens valfrihet inskränks.

En särskild utredare har till uppgift att förbereda sändningarna (Utredningen om digital-TV, Ku 1997:01). Enligt direktiven (dir. 1997:19) skall utredningen lägga fram förslag om sändningsorter, utarbeta former för samarbete samt bedöma om Sveriges Television bör få möjlighet att finansiera vissa sändningar med avgifter. Utredningen har hittills lagt fram två förslag, dels delbetänkandet (SOU 1997:60) Betal-TV inom Sveriges Television, dels rapporten (SOU 1997:103) Rapport med förslag till sändningsorter.

Regeringen har denna dag beslutat en förordning om marksänd digital TV, som innehåller föreskrifter som skall tillämpas vid annonsering och handläggning av ansökningar om tillstånd för digitala TV-sändningar. Tillstånd för digitala TV-sändningar meddelas av regeringen. Regeringen har också denna dag beslutat att sändningar av digital TV skall få inledas i följande områden: Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd. I beslutet anges att regeringen för närvarande bedömer att sändningarna skall ha inletts senast den 1 januari 1999 samt att regeringen har för avsikt att fastställa tillståndstiden så att tillståndshavarna har möjlighet att sända i fyra år efter den tidpunkt då sändningarna senast skall ha inletts.

Urvalet av programföretag

Enligt förordningen skall ansökningar om tillstånd ges in till Radio- och TV-verket. Verket skall översända ansökningarna till kommittén för yttrande. Därefter skall Radio- och TV-verket överlämna ansökningarna till regeringen för prövning med ett motiverat förslag till fördelning av tillstånden.

Sökande skall i ansökan ange sina tekniska och finansiella förutsättningar att bedriva sändningar samt redovisa sina planer på att ingå överenskommelser med övriga sökande om samverkan i olika tekniska frågor.

De urvalskriterier som enligt propositionen om digitala TV-sändningar skall tillämpas är att mer än ett programföretag deltar i sändningsverksamheten på varje ort. Normalt bör inte ett företag ensamt kunna disponera en hel s.k. multiplex. Programutbudet som helhet bör tilltala olika intressen och smakriktningar. Lokala och regionala program bör ges företräde, liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen. Det skall eftersträvas att flera av varandra oberoende programföretag deltar. Programföretag som redan sänder med tillstånd av regeringen skall beredas tillfälle att medverka.

Utvärderingen

Utredningen om tekniska förutsättningar för utökade sändningar av radio och television till allmänheten har föreslagit att staten skall fatta ett principbeslut om att bygga ut ett rikstäckande nät av digitala marksändningar i Sverige. Detta framgår av betänkandet Från massmedia till multimedia (SOU 1996:25). Utredningen ansåg också att de nuvarande analoga sändningarna bör läggas ner inom en tioårsperiod. Regeringen ansåg i sin proposition Digitala TV-sändningar emellertid att det inte fanns tillräckligt underlag för att redan nu fatta ett så långtgående beslut. I stället uttalade regeringen att en eventuell övergång till ny teknik för marksänd TV skall ske i flera steg, med möjlighet för statsmakterna att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta.

Enligt vad som anförs i propositionen är det angeläget att erfarenheterna från den praktiska verksamheten fortlöpande tas till vara så att staten kan fatta nödvändiga beslut utan onödigt dröjs-

mål. Parallellt med sändningsverksamheten skall det därför göras en utvärdering av tekniska, ekonomiska, juridiska och andra frågor.

Den tekniska utvecklingen av digitala medier sker snabbt. Det är ännu för tidigt att dra slutsatser om vilken teknik som kommer att dominera i framtiden. Sverige är även starkt beroende av den internationella utvecklingen. Det är därför viktigt att en bedömning av alternativa distributionsformer vägs in i utvärderingen av de digitala marksändningarna.

När det finns tillräckliga erfarenheter kan regeringen och riksdagen ta ställning till sändningarna och den fortsatta utbyggnaden. En grundläggande förutsättning för en eventuell utbyggnad är att de digitala marksändningarna bedöms ha ekonomisk bärkraft. Härvid skall utgångspunkten vara att en eventuell fortsatt utbyggnad skall finansieras av medverkande företag och utan statliga bidrag eller subventioner. Om utvärderingen visar att sändningarna inte har ekonomisk bärkraft kommer programföretagens tillstånd att bedriva digitala marksändningar inte att förlängas efter den första tillståndsperiodens slut.

Uppdraget

En parlamentarisk kommitté tillkallas med uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen. Kommittén skall också medverka vid urvalet av programföretag för de digitala TV-sändningarna.

Kommittén skall följa verksamheten med digital marksänd TV och fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Vid behov skall kommittén ta initiativ till förslag till förändringar av t.ex. de regler som gäller för verksamheten. En fråga som särskilt skall studeras är hur tillståndsförfarandet och samarbetet mellan programföretagen fungerar.

Kommittén skall lägga fram minst två utvärderingsrapporter där det skall ingå en ekonomisk analys av sändningsverksamheten. Analysen skall bl.a. omfatta sändningskostnaderna och programföretagens och konsumenternas intresse och betalningsvilja. Den skall också innefatta en bedömning av nya tjänster och alternativa distributionsformer.

Kommittén skall medverka vid urvalet av de företag som skall delta i sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillståndsansökningarna.

Arbetsformer

Den första rapporten skall läggas fram senast när sändningarna har pågått under ca ett år. Kommitténs slutrapport skall senast läggas fram i god tid före utgången av den första tillståndsperioden, såvitt nu kan bedömas före utgången av oktober 2001.

Kommittén skall samråda med IT-kommissionen (SB1995:01) och Konvergensutredningen (Ku 1997:05). För arbetet gäller regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23), att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:24) samt att redovisa konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet (dir. 1996:49).

(Kulturdepartementet)



STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

1998-05-06

Dnr 6/98

Digital-TV-kommittén

(Ku 1997:06)

Radio- och TV-verket

Box 123

136 22 HANINGE

Yttrande över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV

Bakgrund

Regeringen beslutade den 13 november 1997, med utgångspunkt i riksdagens beslut om digital marksänd TV (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178), att sändningar av digital marksänd TV får inledas i fem områden i landet. Dessa områden är Stockholm med Mälardalen och Uppsala, Norra Östergötland, Södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd. Regeringen beslutade samma dag en förordning (1997:894) om marksänd digital TV. Förordningen innehåller föreskrifter som skall tillämpas vid annonsering om möjligheter att få tillstånd för digitala TV-sändningar och handläggning av ansökningar om tillstånd. Regeringen beslutade vidare att tillkalla en parlamentarisk kommitté (dir. 1997:134) med uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen av dessa sändningar. Kommittén (Ku 1997:06), som antagit namnet Digital-TV-kommittén, skall följa verksamheten med digital marksänd TV och fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Kommittén skall också medverka vid urvalet av de företag som skall delta i sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillstånds-

ansökningarna. Radio- och TV-verket skall därefter överlämna ansökningarna till regeringen med ett motiverat förslag till fördelning av tillstånden. Regeringen beslutar därefter om hur tillstånden skall fördelas.

Radio- och TV-verket beslutade den 24 mars 1998 att med stöd av förordningen om marksänd digital TV inhämta yttrande från Digital-TV-kommittén över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV. Vid ansökningstidens utgång den 2 februari 1998 hade 57 ansökningar kommit in till Radio- och TV-verket. På uppdrag av Radio- och TV-verket har revisionsbyrån Öhrlings Coopers & Lybrand AB granskat de sökandes finansiella förutsättningar. De sökande som inte bedömdes ha finansiella förutsättningar vid Radio- och TV-verkets beslut den 24 mars har beretts tillfälle att komplettera sin ansökan till Radio- och TV-verket senast den 6 april 1998.

Samtliga ansökningar inkl. kompletteringar samt Öhrlings Coopers & Lybrand AB:s rapport om de sökandes finansiella förutsättningar har överlämnats till kommittén från Radio- och TV-verket. Kommittén har träffat samtliga sökande som revisorerna bedömt har finansiella förutsättningar för att bedriva marksänd digital TV på det sätt som redovisats i respektive ansökan. De sökandes presentationer för kommittén har ägt rum den 14, 15 och 22 april (se bilaga 1).

Enligt EG:s reviderade TV-direktiv skall programföretag som är etablerade i en medlemsstat följa reglerna i den medlemsstaten. Kommittén noterar att den promemoria om genomförande av EG:s TV-direktiv (Ds 1998:21), som nyligen har varit på remiss, innehåller förslag om att den som sänder TV-program efter tillstånd av regeringen skall vara etablerad i Sverige. Syftet med förslaget är att säkerställa att den som sänder marksänd TV skall stå under svensk jurisdiktion och därmed vara skyldig att följa svensk lagstiftning. Kommittén välkomnar förslaget. Det är angeläget att alla företag som får möjlighet att använda det digitala marknätet kommer att lyda under svenska bestämmelser. I huvudsak kommer radio- och TV-lagen (1996:844) att tillämpas på TV-sändningarna i det digitala marknätet. Vid förmedling av vissa tjänster kan dock även telelagen (1993:597) komma att vara tillämplig. De svenska bestämmelserna enligt radio- och TV-lagen innebär bl.a. att programföretagen blir skyldiga att låta programverksamheten präglas av principen om alla människors lika värde, t.ex. när det gäller jämställdhet mellan kvinnor och män, och att avstå från att sända reklam som särskilt syftar

till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. Kommitténs utgångspunkt att skapa bredd och mångfald i programutbudet innebär sannolikt också att jämställdheten gynnas. Kommittén noterar också att den digitala tekniken ökar TV-företagens möjligheter att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för funktionshindrade.

Kommittén välkomnar den överenskommelse som enligt uppgift har träffats mellan nordiska TV-företag, teleföretag och sändaroperatörer om en gemensam teknisk specifikation för digitalavkodare.

Kommitténs bedömning

Den principiella utgångspunkten för det allmännas handlande är att radiofrekvenserna bör tas i anspråk på ett sätt som leder till största möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet (se Yttrandefrihetsgrundlagen 3 kap 2 § andra stycket). Ett viktigt led i detta är att främja mångfalden i TV-utbudet. De inkomna ansökningarna visar att intresset är mycket stort för digital marksänd TV. De sökande redovisar planer på ett varierat programinnehåll där den nya teknikens möjligheter tas till vara. Det begränsade sändningsutrymmet gör att inte samtliga sökande med finansiella förutsättningar kan beredas utrymme i enlighet med sina önskemål. Detta aktualiserar frågan om att snarast möjligt få fram fler frekvenser som kan användas för digital marksänd TV. Regeringen uppdrog den 28 mars 1996 åt Post- och telestyrelsen att i första hand koordinera frekvenser för fyra digitala sändarnät för TV. Styrelsen skall även bedöma förutsättningarna för koordinering av ytterligare två digitala sändarnät. Kommittén avser att i en skrivelse till regeringen ta upp frågan om att ytterligare frekvensutrymme, utöver de nuvarande två näten, görs tillgängligt för digital marksänd TV.

Kommittén har vid sitt ställningstagande tagit sin utgångspunkt i regeringens och riksdagens beslut (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178).

Enligt regeringens beslut den 13 november 1997 gäller att två sändningskanaler (frekvenser) skall upplåtas i varje sändningsområde. En överföringskapacitet motsvarande ca en fjärdedel av utrymmet i en sändningskanal disponeras för varje program. En överföringskapacitet motsvarande högst ca hälften av utrymmet i en frekvens disponeras för sändningar i ett område. Återstående utrymme disponeras för sändningar i samtliga områden.

Kommittén har eftersträvat att mer än ett företag deltar i sändningsverksamheten på varje ort. En central utgångspunkt är strävan efter mångfald, dvs. att olika programtjänster kompletterar varandra så att sändningarna som helhet kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar. Kommittén har också eftersträvat en variation beträffande programkanalernas finansiering och i hur ägandebilden ser ut. Det har också ansetts värdefullt att både väl etablerade programföretag med en relativt stor tittarkrets och företag som nyligen bildats eller är under bildande finns med i det digitala TV-utbudet. Lokala och regionala program har getts företräde liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen.

TV-företag som för närvarande bedriver marksändningar bör, enligt regeringens proposition om digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67), beredas tillfälle att delta i de digitala sändningarna redan under den första utvecklingsfasen med sina nuvarande sändningar.

Enligt regeringens proposition skall den övervägande delen av sändningskapaciteten användas för TV-tjänster, inkl. tilläggs-tjänster som är direkt knutna till programmen. Vid sidan av detta bör det kunna förekomma andra tjänster, t.ex. utbildningstjänster och teletjänster av olika slag. Kommittén vill understryka att det är av avgörande betydelse att sådana andra tjänster finns med i det digitala TV-utbudet då detta för tittaren kommer att innebära en viktig förändring i jämförelse med de analoga sändningarna och att den digitala teknikens möjligheter tas tillvara. Om nya frekvenser kan tas i bruk för digital marksänd TV kommer även utrymmet för andra tjänster att kunna bli betydligt större än enligt kommitténs nu aktuella förslag.

Vissa ansökningar har avsett sändningar som inte beräknas kunna starta vid den angivna tiden, dvs. omkring den 1 januari 1999. Kommittén har inte ansett sig kunna föreslå att tillstånd redan nu skall beviljas för sådana sändningar. Vid ett senare tillståndsgivningstillfälle kan dessa ansökningar förnyas. Vissa ansökningar avser också ett sändningsutrymme som understiger 50 tim/vecka som i denna process har bedömts motsvara en kanal. Kommittén anser att sådana sökande inte bör ges egna tillstånd i detta skede. TV har en viktig roll som kunskapsförmedlare och det är därför angeläget att utbildning och allmän folkbildning får ett utrymme i det digitala marknätet. I denna ansökningsomgång har inte alla sökanden med sådan inriktning kunnat beredas plats.

Kommittén vill framhålla att de sökande som vid denna tillståndsomgång inte kan beredas plats genom ett eget sändningstillstånd i det digitala marknätet i flera fall bör kunna fungera som programproducenter åt andra tillståndshavare. Radio- och TV-verket bör möjliggöra att sådana kontakter kommer till stånd i den fas av beredningen som nu tar vid. Särskilt angeläget är att producenter av utbildnings- och folkbildningsprogram ges möjlighet till sådan samverkan.

Folkbildning och kunskapsförmedling är och bör också fortsättningsvis vara en viktig del i den radio och TV i allmänhetens tjänst som erbjuds av Sveriges Utbildningsradio via Sveriges Televisions programkanaler SVT1 och SVT2. Kommittén konstaterar att Sveriges Television, i enlighet med nuvarande sändningstillstånd, skall bereda utrymme för sändningar av Utbildningsradion även i sina digitala sändningar av SVT1 och SVT2. Det är angeläget att Utbildningsradion erbjuds möjligheter att utveckla även nya former av produktion och samarbete inom ramen för dessa sändningar och att detta kan ske i minst nuvarande omfattning. Med anledning av att Utbildningsradions verksamhet nyligen har utretts (SOU 1997:148) och att frågan om Utbildningsradions framtid för närvarande bereds i Regeringskansliet finns inte förutsättningar att innan denna beredning är avslutad ge Utbildningsradion tillstånd för digitala TV-sändningar i en egen kanal.

Kommittén vill också understryka att många av de sökande som inte är etablerade på TV-marknaden har bedömt ansökningstiden som kort. Att etablera en TV-kanal innebär givetvis ett omfattande arbete och att stora resurser investeras. För att möjliggöra för de sökande som kommittén nu inte förordar att aktualisera sin ansökan på nytt samt för andra tillkommande intressenter att ansöka om sändningstillstånd bör ytterligare frekvenser så snart som möjligt tas i anspråk. Kommittén vill också framhålla att det är av stor vikt att det finns utrymme för ytterligare regionala sändningstillstånd vid kommande tillståndsgivning.

I det förslag till fördelning som kommittén nu lämnar har utgångspunkten varit att det är angeläget att så många som möjligt får tillstånd att sända digital TV i marknätet. Detta innebär trots denna utgångspunkt att det inte finns plats för alla. Det innebär också att det inte är möjligt att uppfylla alla önskemål som de sökanden uppgett i sina ansökningar. Kommittén anser att för att i största möjliga utsträckning använda det tillgängliga frekvensutrymmet så bör i vissa fall flera tillståndshavare dela på utrymmet i en kanal. Ett

sådant delningsförfarande kan utformas på olika sätt bl.a. beroende på vad berörda aktörer finner lämpligt. Utrymmet skulle t.ex. kunna delas genom att vissa tillståndshavare sänder vid regelbundet återkommande tillfällen i s.k. fönster hos en annan tillståndshavare. Tillstånden kan också avse delar av dygnet alternativt vissa veckodagar. Vid en senare tidpunkt när ytterligare frekvensutrymme finns tillgängligt kan denna fördelning komma att omprövas.

Kommittén föreslår att följande sökanden ges tillstånd att sända digital TV i enlighet med radio- och TV-lagen (1996:844):

Sändningar i samtliga områden:

- Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB: SVT1 och SVT2
- TV4 AB
- Sveriges Television AB: SVT24
- TV3 AB
- Kanal 5 AB
- Canal+ Television AB
- KunskapsTV i Sverige AB
- Televisionsaktiebolaget TV 8
- Cell Internet Commerce Development AB

Sändningar i ett område:

- Landskrona Vision AB
- TV-Linköping Länkomedia AB
- TV4 Norr AB
- CBA Lokal TV AB (TV4 Stockholm)
- TV4 i Göteborg AB
- Sveriges Television AB:s regionala programkanaler

Kommentarer till förslaget

Enligt regeringens och riksdagens beslut skall TV-företag som i dag bedriver marksändningar beredas tillfälle att medverka i de digitala sändningarna. TV4 AB samt Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB (SVT1, SVT2) bör ges tillstånd för sådana sändningar.

Kommittén föreslår att ett sändningsutrymme upplåts för breda reklamfinansierade underhållningskanaler. En viktig vägledning har varit tittarnas val av programkanal i dag. Det har ansetts naturligt att valet, bland de kanaler som inte sänder i marknätet i dag, därmed står mellan TV3 AB och Kanal 5 AB. Dessa kanaler, av vilka TV3 är den största, har i dag flest tittare av de reklamfinansierade programkanalerna. I första hand bör dessa programkanaler dela på utrymmet.

KunskapsTV i Sverige AB och Televisionsaktiebolaget TV8 föreslås dela sändningsutrymme med varandra eller med programföretag som ges möjlighet till sändningar i ett område.

Ett särskilt utrymme bör upplåtas för sändningar av nya tjänster. Cell Internet Commerce Development AB bör ges tillstånd för sändningar av sådana tjänster. I tillståndet bör inga krav på sändningar av traditionella TV-program ställas.

Kommittén vill framhålla betydelsen av att samtliga regionala program, inkl. Sveriges Television AB:s och TV4 AB:s regionala fönster, sänder i samma frekvens. Detta innebär bl.a. att de totala kostnaderna blir lägre eftersom den regionala multiplexeringen är samlad i en frekvens och att flexibiliteten blir stor i den frekvens som används för sändningar i samtliga områden.

Kommittén överlämnar härmed sitt yttrande. Följande ledamöter står bakom beslutet: Ann-Christin Nykvist, Charlotta Bjälkebring, Gunlög Eiderbrant-Nilsson, Ewa Larsson, Anders Ljunggren och Catarina Rönnung.

Ledamoten Johan Jakobsson anser att kommittén inte borde ha fattat något beslut. Han hänvisar till sin bifogade reservation (bilaga 2). Ledamoten Ola Karlsson yrkar avslag på yttrandet och hänvisar till sin bifogade reservation (bilaga 3). Ledamoten Åke Gustavsson har inte deltagit i beslutet.

För kommittén enligt uppdrag

Stockholm den 6 maj 1998

Ann-Christin Nykvist
ordförande

/Åsa Finnström
sekreterare

Kopia till
Samtliga sökanden

Presentationer av de sökande har ägt rum enligt följande:*14 april*

Kunskaps TV i Sverige AB Kanal S AB
Dagengruppen AB/TV-Inter
AB Trav och galopp
Etirosport Sales Organisation
Sveriges Television AB

15 april

TV-Linköping Länkomedia AB/Plattform Östergötland
Landskrona Vision AB
Malmö Media Intressenter AB
Sveriges Utbildningsradio AB
Canal+ Television AB
TV4 AB (inkl. TV4 Öst AB, TV4 Norr AB , TV4 Göteborg AB,
CBA lokal TV AB, TV Skåne AB)
Televisionsaktiebolaget TV8
Modern Times Group
– TV3 AB
– TV 6 Broadcasting AB
– TV I000
– TV-shop Europe AB
– Z-TV aktiebolag
Moderna Tider förlags AB
Senda AB
Teracom AB
Cell Internet Commerce Development AB

22 april

Göteborgs-Posten nya AB
Stiftelsen Livets ord
Svenska Radionätet KB

Underbilaga 2

Johan Jakobsson
ledamot i digital-TV-kommittén
1998-05-06

Reservation med anledning av beslut om yttrande över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV till Radio- och TV-verket.

Folkpartiet har verkat för att lediga TV-frekvenser ska ställas till marknadens förfogande. Syftet är att vidga yttrandefriheten och att öka mångfalden för konsumenterna.

Därför beklagar jag att utformningen av regelverket för de nya digital-TV-kanalerna och urvalet av dem har utformats på ett sätt som riskerar motverka just yttrandefrihet och mångfald.

Beslutet att på godtyckliga grunder välja ut de företag som ska få koncessionerna är olyckligt. Inom kategorin bred, reklamfinansierad programkanal har kommittén utan hållbar motivering pekat ut två av flera sökande. Av de intresserade betal-TV-kanalerna valdes Canal +, men inte TV 1000 ut. Det är inte rimligt att staten av subjektiva, politiska skäl väljer det ena programföretaget framför det andra inom samma nisch.

Detta ställningstagande innebär dels en snedvridning av konkurrensen mellan programföretagen. Dels innebär det att massmedias rättssäkerhet och möjlighet att värja sig mot politiska påtryckningar minskar. Programföretagens framgång beror i ett sådant system som kommittémajoriteten förordar mer på skicklighet inför statliga utredningar och verk och i maktens korridorer än på förmågan att göra program som har kvalitet och tilltalar publiken.

De bortvalda kanalerna borde ha fått möjlighet att presentera bud på de tillstånd som istället gick till värsta konkurrenterna. Nu fick de inte ens den chansen. Därmed har till exempel Canal + fått förläning av staten utan att behöva betala för sig.

Fördelningsbeslutet ges än större betydelse i och med den proposition om bland annat kabel-TV som regeringen väntas besluta om nästa vecka. TV 3 och SVT 24 kan ges samma status som obligatoriska gratiskanaler som SVT och TV 4 har idag. Det skulle dels innebära ett mycket starkt gynnande av dessa kanaler på deras konkurrenters bekostnad. Dels skulle det innebära omotiverad konfiskation av kabel-TV-företagens egendom. Så blir det om det

ursprungliga förslaget inom Kulturdepartementet (Ds 1998:5) genomförs.

Detta, i kombination med att man nu stadfäster ett regelverk med stora godtyckliga inslag, öppnar möjligheter att utnyttja fördelningsbesluten för politiska ändamål. Det vore mycket olyckligt om den politiska mediemakten i Sverige nu ökar. Jag kan inte medverka till detta.

Stockholm dag som ovan

Johan Jakobsson

Underbilaga 3

Reservation ang. yttrande över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV

Jag delar inte digital TV-kommitténs ställningstagande vad gäller yttrande till Radio- och TV-verket. Yttrandet borde i stället baseras på följande ståndpunkter.

Fria media som kan verka oberoende av statlig styrning är av avgörande betydelse för ett fritt och öppet samhälle. Ett urval av programföretag som baseras på en politisk skönhetstävling ger inte ett sådant oberoende. Sändningstillstånd som förenas med krav på att hålla sig till en i förväg lämnad programförklaring och krav på att ägarförhållanden och inflytande inte förändras, ger inte heller, det oberoende från statsmakten som är nödvändigt. Det är också diskutabelt ur grundlagssynpunkt. Kommittén borde därför verkat för ett teknikval och en urvalsprocess som minimerar den politiska styrningen och godtycket.

Urvalsprocessen har som väntat visat sig bli en politisk skönhetstävling. Det politiskt korrekta väljs på godtyckliga grunder. Politikerstyrning av media borde istället ersättas med en fri tävlan mellan olika program och olika teknik. Det skulle gynna tittarna, förbättra tv-utbudet och gagna teknikutvecklingen.

Genom kraftiga statliga satsningar söker man etablera marknätet framför satellit och kabel som distributionsform för digital TV. Valet av marknätet bygger på fel grund. Marknätet är den teknik som medger minst antal kanaler. Det är den teknik som har dåliga möjligheter till interaktivitet, dvs. kommunikation i båda riktningarna. Det är den teknik som medger minst antal tilläggstjänster och den teknik som har sämst möjligheter till individuella val. Men det är den enda teknik som medger en stark politisk styrning. Det verkar vara det enda och bärande argumentet för valet av marknätet för de digitala sändningarna. Risker är uppenbara att marknätet leder in i en teknisk återvändsgränd där stora belopp investeras i en teknik som inte ger största möjliga mångfald och yttrandefrihet. Risker med detta teknikval är att vi halkar efter i informations-samhället, att vi inte får de jobb, de företag och den konkurrenskraft som vi annars skulle kunna få. Det finns därför inga godtagbara skäl för staten att välja marknätet framför andra distributionsformer.

Grunden för att yttrandefrihetsgrundlagen, YGL, tillåter politisk reglering är bristen på radiofrekvenser och ett behov att ordna dessa. Med digital teknik via satellit och kabel finns det ett tekniskt utrymme för hundratals nya kanaler och tjänster. Det öppnar för ett förhållande liknande det som faller tidningsbranschen, där det blir viktigare att övertyga tittaren och lyssnaren om värdet av programmen än att övertyga politiker och byråkrater. Då bortfaller behovet av politisk styrning. Den utvecklingen är bra, och den bör bejakas.

Stockholm den 6 maj 1998

Ola Karlsson

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

1998-05-06

Dnr 17/98

Digital-TV-kommittén*(Ku 1997:06)*Regeringen
Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM**Angående frekvensutrymme för digitala TV-sändningar**

Digital-TV-kommittén har i dag avgett yttrande till Radio- och TV-verket över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV. Mot bakgrund av iakttagelser som kommittén har gjort under urvalsarbetet föreslår kommittén att regeringen så snart det är möjligt med hänsyn till tillgången på sändningsfrekvenser beslutar att ytterligare sändningstillstånd för marksänd digital TV skall utlysas.

Resultatet av kommitténs urvalsarbete

Kommittén har vid sitt ställningstagande tagit sin utgångspunkt i regeringens och riksdagens beslut (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178):

- Det bör eftersträvas att mer än ett företag deltar i sändningsverksamheten på varje ort.
- Lokala och regionala program bör ges företräde, liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen.
- Olika programtjänster bör komplettera varandra så att sändningarna som helhet kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar.

- TV-företag som för närvarande bedriver marksändningar bör beredas tillfälle att delta i de digitala sändningarna.

Vissa iakttagelser

Alla sökande har inte kunnat beredas plats

Vid ansökningstidens utgång hade 57 ansökningar kommit in till Radio- och TV-verket. På uppdrag av Radio- och TV-verket har revisionsbyrån Öhrlings Coopers & Lybrand granskat ansökningarna och bedömt vilka av de sökande som har finansiella förutsättningar för att bedriva marksänd digital TV på det sätt som redovisats i respektive ansökan. Även om några av de sökande närmast bör betraktas som programproducenter bedömer kommittén att betydligt flera företag skulle kunna ges sändningstillstånd än vad den nu utlysta sändningskapaciteten ger utrymme för.

Bristen på utrymme har försvårat urvalsarbetet

Den principiella utgångspunkten för det allmännas handlande inom detta område är att radiofrekvenserna bör tas i anspråk på ett sätt som leder till största möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet (se YGL 3 kap. 2 § andra stycket). Detta talar för att den som vill sända skall få tillstånd till det, i varje fall om det inte finns särskilda skäl däremot. Det begränsade sändningsutrymmet gör att inte samtliga sökande med finansiella förutsättningar kan beredas utrymme i enlighet med sina önskemål. Detta aktualiserar frågan om att snarast möjligt få fram fler frekvenser som kan användas för digital marksänd TV. Kommittén anser att det skulle vara mycket värdefullt om flera tillstånd kunde utlysas inom en nära framtid.

Ansökningstiden var för kort för vissa sökande

Ytterligare ett skäl som talar för detta är att tidsplanen för ansökningsförfarandet inte synes ha gett vissa sökande tillräcklig tid för att förbereda sig, särskilt när det gäller att ordna med finansiering för sändningsverksamheten. Detta gäller troligtvis i särskilt hög grad för de sökande som nu inte bedriver TV-sändningar. Vid en

ny ansökningsomgång skulle dessa sökande kunna vara bättre förberedda.

Ansökningar om sändningar längre fram har inte kunnat beaktas

Vissa ansökningar har avsett sändningar som inte beräknas kunna starta förrän längre fram i tiden. Kommittén har inte ansett sig kunna föreslå att tillstånd redan nu skall beviljas för sådana sändningar. Vid ett senare tillståndsgivningstillfälle skulle dessa ansökningar kunna förnyas.

Kommitténs förslag

Enligt vad kommittén har inhämtat finns det realistiska möjligheter att under år 1999 påbörja ytterligare sändningar av marksänd digital TV. Mot bakgrund av det anförda föreslår kommittén att regeringen så snart det är möjligt med hänsyn till tillgången på sändningsfrekvenser beslutar att ytterligare sändningstillstånd för marksänd digital TV skall utlysas.

Denna skrivelse har beslutats av Ann-Christin Nykvist, Charlotta Bjälkebring, Gunlög Eiderbrant-Nilsson, Johan Jakobsson, Ewa Larsson, Anders Ljunggren och Catarina Rönnung. Ledamöterna Åke Gustavsson och Ola Karlsson deltog inte i beslutet.

För kommittén enligt uppdrag
Stockholm den 6 maj 1998

Ann-Christin Nykvist
ordförande

/Åsa Finnström
sekreterare

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

1999-10-13

Dnr 3/99

Digital-TV-kommittén*(Ku 1997:06)**Kommittésekreterare
Åsa Finnström*Regeringen
Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM**Behandlingen av informationsprogram i TV-sändningar****Sammanfattning**

Den nuvarande regleringen i radio- och TV-lagen (1996:844) innebär att program som sänds på uppdrag av någon annan anses som annonser och bl.a. räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser. Statsmakternas avsikt var bl.a. att de ökade sändningsmöjligheter som skapas genom den digitala televisionen skall kunna utnyttjas för t.ex. samhällsinformation eller utbildningsprogram, även om programmen sänds på uppdrag av någon annan än det sändande TV-företaget. Nuvarande lagstiftning sätter emellertid så snäva gränser för den tillåtna sändningstiden att det i praktiken blir omöjligt att sända sådana program.

Kommittén föreslår därför att regeringen tar initiativ till sådana ändringar av radio- och TV-lagen att samhällsinformation och utbildningsprogram, som sänds på uppdrag av någon annan, inte behandlas på samma sätt som reklamslag eller andra annonser. Framför allt är det angeläget att programmen inte räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser.

Ärendet

LänkoMedia AB, som har tillstånd för regionala digitala TV-sändningar i norra Östergötland, har uppmärksammat digital-TV-kommittén på ett problem med nuvarande bestämmelser om annonser.

Enligt sin tillståndsansökan avser företaget att bl.a. sända informationsprogram på uppdrag av kommun, landsting, bostadsbolag, fackförbund m.m. samt utbildningsprogram kopplade till gymnasieskola och universitet.

Granskningsnämnden för radio och TV har granskat sändningarna och funnit att informationsprogram från Hyresgästföreningen och LO-facken i Linköping utgör sändningar som sänds på uppdrag av någon annan och som är annonser. De skall därför omges av särskilda signaturer och inräknas i den tillåtna annonsvolymen.

LänkoMedia AB konstaterar att följderna av denna tolkning blir att den reklamtid som finns för att finansiera sändningarna upptas av informationsprogram. Inte heller utbildningsprogram som sänds på uppdrag av något utbildningsorgan skulle kunna sändas utan att betraktas som annons.

Gällande lagstiftning

7 kap. radio- och TV-lagen (1996:844) behandlar reklam och annan annonsering. Följande regler gäller för annonser i televisionen.

Enligt 1 § 3 st. avses med annonser reklam samt sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan.

Före och efter varje sändning av annonser skall det sändas en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar (1 § 1 st.).

Av en annons som inte är reklam skall det framgå i vems intresse den sänds (2 §).

Personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer får inte uppträda i annonser (3 §).

Annonser får sändas under högst tio procent av sändningstiden per dygn (5 § 2 st.). Under en timme mellan hela klockslag får annonser sändas under högst åtta minuter i normalfallet men i tio

minuter mellan kl. 19.00 och 24. 00 samt annars i rena undantagsfall (5 § 1 st.).

Den sammanlagda annonstiden vid ett givet tillfälle får inte understiga en minut sedan sändningstiden för den särskilda signaturen har frånräknats (6 §).

Annonser skall, med vissa undantag, sändas mellan programmen (7 § 1 st.).

Digital-TV-kommitténs bedömning

De utökade sändningsmöjligheter som skapas genom den digitala tekniken kan utnyttjas för att förbättra informationen till medborgarna från t.ex. kommuner och landsting eller olika organisationer. De kan också användas för utbildningsändamål, något som särskilt nämns i regeringens proposition om digitala TV-sändningar (se prop. 1996/97:67 s. 29).

Med nuvarande lagstiftning kommer emellertid informationsprogram som sänds på uppdrag av andra att innefattas i begreppet annonser och därmed omfattas av de regler som gäller för sådana. Det innebär bl.a. att den sammanlagda mängden av informationsprogram, reklamslag och vissa andra meddelanden högst får uppgå till 10 % av sändningstiden och att sändningstiden under en viss timme får uppgå till högst åtta eller tio minuter.

Den aktuella bestämmelsen torde syfta till att skapa en gemensam ram för kommersiell reklam och andra korta meddelanden. Om den även skall tillämpas för informationsprogram eller utbildningsprogram som sänds på uppdrag av utomstående organ torde det i praktiken bli omöjligt för TV-företagen att sända sådana program.

Digital-TV-kommitténs förslag

Avsikten vid introduktionen av marksänd digital TV var att de ökade sändningsmöjligheter som skapas genom den digitala televisionen kan utnyttjas för t.ex. samhällsinformation eller utbildningsprogram, även om programmen sänds på uppdrag av någon annan än det sändande TV-företaget.

Kommittén föreslår därför att regeringen tar initiativ till sådana ändringar av radio- och TV-lagen att samhällsinformation och utbildningsprogram, som sänds på uppdrag av någon annan, inte

behandlas på samma sätt som reklamslag eller andra annonser. Framför allt är det angeläget att programmen inte räknas in i den högsta tillåtna annonstiden.

För kommittén enligt uppdrag

Ann-Christin Nykvist
ordförande

Kopia till
LänkoMedia AB

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

1999-11-12

Dnr 12/99

Digital-TV-kommittén*(Ku 1997:06)*Radio- och TV-verket
Box 123
136 22 HANINGE**Yttrande över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV****Bakgrund**

Regeringen beslutade den 13 november 1997, med utgångspunkt i riksdagens beslut om digital marksänd TV (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178), att sändningar av digital marksänd TV får inledas i fem områden i landet. Dessa områden är Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd. Regeringen beslutade samma dag en förordning (1997:894) om marksänd digital TV. Förordningen innehåller föreskrifter som skall tillämpas vid annonsering om möjligheter att få tillstånd för digitala TV-sändningar och handläggning av ansökningar om tillstånd. Regeringen beslutade vidare att tillkalla en parlamentarisk kommitté (dir. 1997:134) med uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen av dessa sändningar. Kommittén (Ku 1997:06), som antagit namnet Digital-TV-kommittén, skall följa verksamheten med digital marksänd TV och fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Kommittén skall också medverka vid urvalet av de företag som skall delta i sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillståndsansökningarna. Radio- och TV-verket skall därefter överlämna an-

sökningarna till regeringen med ett motiverat förslag till fördelning av tillstånden. Regeringen beslutar därefter om hur tillstånden skall fördelas.

Digital-TV-kommittén lämnade den 6 maj 1998 ett yttrande (Dnr 6/98) till Radio- och TV-verket över ansökningarna gällande de två första frekvenserna för digital marksänd TV. Efter förslag från Radio- och TV-verket meddelade regeringen den 25 juni 1998 beslut av innebörden att följande företag fick tillstånd att sända television med digital sändningsteknik, nämligen Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, TV 4 AB (publ.), TV 3 AB, Kanal 5 AB, Canal + Television AB, Kunskaps-TV i Sverige AB, Televisionsaktiebolaget TV8, Cell Internet Commerce Development AB, TV-Linköping Länkomedia AB och Landskrona Vision AB. Sveriges Television AB skall sända dels SVT1, SVT2 eller SVT Europa, dels SVT24, dels de regionala programmen i samtliga områden. TV 4 AB skall sända dels i samtliga områden, dels regionalt i Stockholm med Mälardalen och Uppsala, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd. Beslutet innebar att företagen fick tillstånd att sända i två frekvenskanaler och att vissa företag skulle dela överföringskapacitet. Regeringen beslutade den 13 augusti om en viss ändring i det nämnda beslutet avseende Sveriges Television AB. Den 22 december 1998 beslutade regeringen att ytterligare en frekvenskanal skulle upplåtas för digitala TV-sändningar. Regeringen ändrade vidare sina beslut från den 25 juni 1998 så att de i detta beslut angivna företagen fick tillstånd att sända i tre frekvenskanaler och att vissa företag fick tillgång till större överföringskapacitet.

Enligt regeringens beslut den 23 juni 1999 (Ku98/1128/Me) gäller att sändningsutrymme för digitala TV-sändningar som motsvarar ytterligare en frekvenskanal får upplåtas i de fem aktuella sändningsområdena. En överföringskapacitet motsvarande ca en fjärdedel av utrymmet i frekvenskanalen disponeras för varje program. Högst tre sändningstillstånd i varje sändningsområde – tillsammans med redan meddelade tillstånd – skall avse sändningar i endast det området. Sammantaget innebär beslutet att fyra frekvenskanaler kommer att disponeras för digitala TV-sändningar i marknätet.

Vid ansökningstidens utgång den 15 september 1999 hade 38 ansökningar kommit in till Radio- och TV-verket. På uppdrag av Radio- och TV-verket har revisionsbyrån Öhrlings Pricewaterhouse Coopers granskat de sökandes finansiella förutsättningar.

25 sökande har bedömts ha finansiella förutsättningar att bedriva marksänd digital TV på det sätt som redovisats i respektive ansökan (bilaga 1).

Radio- och TV-verket beslutade den 6 oktober 1999 att med stöd av övergångsbestämmelserna till förordningen om marksänd digital TV inhämta yttrande från Digital-TV-kommittén över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV. Samtliga ansökningar inkl. kompletteringar samt revisionsbyråns rapport om de sökandes finansiella förutsättningar har överlämnats till kommittén. Kommittén har träffat samtliga sökande som Radio- och TV-verket bedömt ha finansiella förutsättningar. De sökandes presentationer för kommittén har ägt rum den 19 och 27 oktober samt den 2 november 1999.

Av de företag som har tillstånd att sända i det digitala marknätet är det fortfarande tre som inte alls har inlett sändningar. Det är TV 3 AB, Kanal 5 AB och Cell Internet Commerce Development AB. Modern Times Group (MTG), som äger TV3, och Cell Internet Commerce Development AB har ansökt om ytterligare sändningsutrymme i den nu aktuella tillståndsomgången.

Kommitténs bedömning

Val av programföretag

En central utgångspunkt för kommitténs överväganden om fördelning av tillstånd för digital marksänd TV är strävan efter mångfald (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178). Riksdagsbeslutet innebär att sändningarna skall tilltala olika intressen och smakriktningar, att lokala och regionala program skall ges företräde liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen. TV-företag som bedriver analoga marksändningar bör beredas plats i det digitala marknätet. Kommittén framhöll i sitt förra yttrande till Radio- och TV-verket i maj 1998 att det är värdefullt att både väl etablerade programföretag med en relativt stor tittarkrets och företag som nyligen bildats finns med i utbudet i det digitala marknätet. Kommittén vill åter betona vikten av detta.

Som framhölls i kommitténs yttrande till Radio- och TV-verket i maj 1998 är den principiella utgångspunkten för det allmännas handlande att radiofrekvenserna bör tas i anspråk på ett sätt som leder till största möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i

enlighet med Yttrandefrihetsgrundlagen 3 kap 2 § andra stycket. Ett viktigt led i detta är att givna sändningstillstånd används i enlighet med de villkor som gäller. Även om digital teknik innebär att flera TV-kanaler får rum på ett givet frekvensutrymme än vad som skulle vara möjligt med analog teknik, så är sändningsutrymmet i marknätet begränsat. Det är därför angeläget att de företag som har sändningstillstånd också sänder. Detta blir särskilt tydligt under en pågående tillståndsprocess där ett stort antal sökande är intresserade av att påbörja sändningar i det digitala marknätet. I detta perspektiv så är det enligt kommitténs uppfattning svårt att försvara att ett företag med sändningstillstånd tillåts behålla detta utan att utnyttja det.

Enligt radio- och TV-lagen (1996:844) får ett tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program återkallas om ett villkor som har förenats med tillståndet har åsidosatts på ett väsentligt sätt (11 kap. 2 §) och om beslut om återkallelse inte framstår som en alltför ingripande åtgärd (11 kap. 1 §). Kommittén menar att det framstår som ett väsentligt åsidosättande av ett tillståndsvillkor att inte börja sända och att regeringen i en sådan situation bör anmäla till Radio- och TV-verket att tillståndet skall återkallas. Det skulle vidare inte vara försvarbart att ett företag erhåller ytterligare sändningstillstånd om man inte med säkerhet kan säga att det har för avsikt att utnyttja tillståndet.

Enligt kommitténs mening bör nya sändningstillstånd bestämmas till att gälla under en kortare tid, t.ex. tre månader för en tillståndshavare som relativt enkelt kan påbörja sina sändningar och nio månader för en tillståndshavare som avser att bygga upp en ny verksamhet. Om tillståndshavaren har inlett sändningar inom denna tidsperiod bör tillståndet förlängas så att det kommer att gälla under hela den aktuella tillståndsperioden, vilket för närvarande är till den 31 december 2002. Om tillståndshavaren inte har inlett sändningar i enlighet med tillståndet före denna tidpunkt bör tillståndet inte förlängas. På detta sätt ökar möjligheten för regeringen att se till att frekvensutrymmet utnyttjas. Senare i detta yttrande tar kommittén upp frågan om att det kan finnas behov av att förlänga tillståndstiden för både befintliga och nya tillstånd med åtminstone ett eller två år (se s. 10).

Kommittén vill också understryka betydelsen av att den digitala teknikens fördelar tas till vara. Möjligheterna att med hjälp av s.k. statistisk multiplexering använda den tillgängliga överföringskapaciteten effektivare bör utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt.

De uppgifter kommittén inhämtat från teknisk expertis talar för att fem programkanaler bör rymmas inom varje multiplex. Detta bekräftas redan av internationella erfarenheter. I takt med teknikutvecklingen bl.a. på kodningsområdet kommer möjligheterna att rymma fler kanaler inom multiplexerna att förbättras ytterligare.

Kommittén konstaterar att Sveriges Television AB tillsammans med Sveriges Utbildningsradio AB efter regeringens beslut den 22 december 1998 har rätt att använda all tillgänglig överföringskapacitet i frekvenskanal A. Enligt tillståndsvillkoren skall Sveriges Television AB sända fyra program, SVT1, SVT2, SVT24 samt regionala program i samtliga regioner. Tillståndet ger även Sveriges Television AB, och Sveriges Utbildningsradio AB efter överenskommelse med Sveriges Television AB, rätt att sända ytterligare program om den tillgängliga överföringskapaciteten medger det. Så som tillståndet att sända digital television är utformat kan alltså Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB använda sig av möjligheterna att utnyttja överföringskapaciteten mer effektivt till att sända flera program eller andra tjänster. I detta sammanhang skulle t.ex. möjligheten att utöka sändningarna av nordiska program kunna prövas.

Flera företag som har tillstånd att sända i det digitala marknätet har ansökt om ytterligare sändningsutrymme. I princip anser kommittén att möjligheterna att upprätthålla en bredd i utbudet förstärks om dessa kanaler ges ytterligare utrymme och därmed kan utveckla sin verksamhet. En allvarlig komplikation är dock att alla företag för närvarande inte utnyttjar det tillstånd man har att sända i det digitala marknätet.

Företrädare för Cell Internet Commerce Development AB har informerat kommittén om att avsikten är att sändningsstarten skall ske när avkodarna är upgraderade för interaktiva tillämpningar. Detta kommer enligt uppgift att ske under november månad. MTG har inte gett någon klar bild av när sändningarna kommer att inledas.

Kommittén kan i dagsläget inte bedöma om TV 3 AB och Cell Internet Commerce Development AB kommer att inleda sina sändningar. Kommittén har därför valt att ta fram tre olika alternativ till fördelning av tillstånden. Kommittén vill i detta sammanhang åter erinra om att ett stort antal företag som har ansökt om tillstånd att sända digital TV i marknätet inte kan ges denna möjlighet p.g.a. knappheten på frekvensutrymme. Kommittén prioriterar alternativen i ordningen 1, 2 och 3.

I samtliga alternativ föreslår kommittén att TV 4 AB och Canal + Television AB får tillgång till ytterligare sändningsutrymme och att Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB får tillstånd. Kommittén bedömer att det är värdefullt att TV 4 AB ges möjlighet att erbjuda ett komplett programutbud i samtliga fem sändningsområden och tillstånd bör därför ges för regionala sändningar även i norra Östergötland och i södra och nordöstra Skåne. Canal + Television AB erbjuder i dag tre TV-kanaler (Canal+, Canal+ gul och Canal+ blå) i sitt utbud via kabel och satellit. För att ge tittarna ett likvärdigt alternativ i det digitala marknätet är det rimligt att Canal + Television AB erhåller ytterligare sändningsutrymme. Canal + Television AB har inför kommittén framhållit möjligheterna med statistisk multiplexering och menar att de tre kanalerna kan rymmas inom ett överföringsutrymme som motsvarar en halv frekvenskanal, dvs. totalt 11 Mbit/s. Kommittén föreslår också att Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB får tillstånd att sända i Stockholm med Mälardalen och Uppsala. Det utbud som företaget planerar skulle på ett värdefullt sätt bidra till ökad mångfald i regionen och erbjuda intressanta utvecklingsmöjligheter för regional och lokal digital TV.

När dessa kanalutrymmen har fördelats återstår två kanalplatser, dvs. 11 Mbit/s för sändningar i samtliga områden. Dessutom återstår 5,5 Mbit/s för regionala sändningar i Göteborg med omnejd samt i Sundsvall och Östersund med omnejd.

I det första alternativet föreslås att MTG och närstående företag tilldelas ett sändningsutrymme som totalt omfattar en hel frekvenskanal, dvs. ytterligare 11 Mbit/s. I dag har MTG tillstånd för sändningar av TV 3 AB och Televisionsaktiebolaget TV 8, vilket sammantaget motsvarar en halv frekvenskanal. Enligt kommitténs mening skulle det vara till fördel för mångfald och konkurrens och för publikens valmöjligheter om också vissa program från MTG fanns med i de digitala utbudet i marknätet. Tillstånd bör i första hand ges för ZTV, Viasat Sport och TV 1000. Det som har framkommit vid kommitténs samtal med MTG ger emellertid inte grund för att bedöma om MTG har för avsikt att utnyttja ytterligare sändningsutrymme om företaget får tillgång till ett sådant. Enligt kommitténs uppfattning bör en förutsättning för att regeringen skall ge ytterligare sändningstillstånd för något företag i MTG-gruppen vara att regeringen är övertygad om att tillståndet kommer att utnyttjas. I annat fall bör inga nya tillstånd ges till

gruppens företag. I stället bör regeringen ta initiativ till återkallelse av tillstånd som inte utnyttjats.

För sändningar i Göteborg med omnejd samt i Sundsvall och Östersund med omnejd föreslås att tillstånd meddelas DTU Television AB, vars avsikt är att sända program för olika invandrar- och språkgrupper i Sverige. En stor del av utbudet kommer att bestå av program från public service-kanaler i andra länder och programmen kommer i stor utsträckning att vara textade på svenska. DTU Television AB bedöms på ett väsentligt sätt bidra till ökad mångfald i det samlade programutbudet och bör därför beredas möjlighet att inleda sändningar. Företaget har ansökt om tillstånd att sända i samtliga områden, vilket emellertid inte är möjligt i detta alternativ på grund av brist på frekvensutrymme. Kommittén anser dock att det är angeläget att även andra vägar prövas för att ge DTU Television AB mer sändningsutrymme. En sådan väg är att undersöka möjligheterna för DTU Television AB att hitta samarbetslösningar med tillståndshavarna i övriga regioner, dvs. Landskrona Vision AB, TV-Linköping Länkomedia AB, Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB, TV 4 AB och Sveriges Television AB. Radio- och TV-verket bör aktivt uppmuntra till att sådana samarbetslösningar kommer till stånd.

Kommitténs andra alternativ till fördelning av sändningstillstånd innebär att Cell Internet Commerce Development AB får tillgång till ytterligare 5,5 Mbit/s för den resekanal som planeras att utformas i samverkan med den brittiska TV-kanalen Landmark Travel Channel. Resekanalerna innebär en intressant kombination av traditionell TV och interaktiva tjänster där den digitala teknikens möjligheter tas tillvara. Cell Internet Commerce Development AB får därmed tillgång till totalt 11 Mbit/s. Det andra utrymmet om 5,5 Mbit/s förelås delas av AB Trav & Galopp och DTU Television AB under förutsättning att företagen kommer överens om hur en uppdelning kan utformas. En sådan överenskommelse bör träffas innan Radio- och TV-verket lämnar sitt förslag till regeringen. Trav och galopp är av stort intresse för många människor och bedöms vara ett värdefullt inslag i det digitala TV-utbudet. För sändningar i Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd föreslås inga tillståndshavare.

Det tredje alternativet till fördelning innebär att AB Trav & Galopp och DTU Television AB delar sändningsutrymme i enlighet med förslaget i alternativ två. Det återstående utrymmet om 5,5 Mbit/s föreslås tilldelas försäkringsbolaget Skandia, vars pro-

gramutbud kommer att bestå av omfattande fakta- och nyhetsbehandling vad det gäller privat-ekonomiska frågor. För sändningar i Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd föreslås inga tillståndshavare.

Sammanfattningsvis innebär de tre alternativen att följande sökande ges tillstånd att sända digital TV i enlighet med radio- och TV-lagen:

Alternativ 1

- TV 4 AB får tillstånd att disponera en överföringskapacitet motsvarande totalt en halv frekvenskanal, 11 Mbit/s, i samtliga sändningsområden, vilket möjliggör regionala sändningar i norra Östergötland samt södra och nordöstra Skåne.
- Canal + Television AB får tillstånd att disponera en överföringskapacitet motsvarande totalt en halv frekvenskanal, 11 Mbit/s, vilket med hjälp av statistisk multiplexering ger möjlighet att sända tre samtidiga program i samtliga områden. Krav bör dock ställas på att minst två samtidiga program skall sändas.
- Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB får tillstånd att sända regionalt i Stockholm med Mälardalen och Uppsala.
- Modern Times Group och gruppen närstående företag får tillstånd att disponera all överföringskapacitet i en frekvenskanal för sändningar i samtliga områden. Tillstånd bör ges för kanalerna ZTV, Viasat Sport och TV1000, vilka får dela på ett utrymme om 11 Mbit/s.
- DTU Television AB får tillstånd att sända regionalt i Göteborg med omnejd samt i Sundsvall och Östersund med omnejd.

Alternativ 2

- TV 4 AB får tillstånd att disponera en överföringskapacitet motsvarande totalt en halv frekvenskanal, 11 Mbit/s, i samtliga sändningsområden, vilket möjliggör regionala sändningar i norra Östergötland samt södra och nordöstra Skåne.
- Canal + Television AB får tillstånd att disponera en överföringskapacitet motsvarande totalt en halv frekvenskanal, 11 Mbit/s, vilket med hjälp av statistisk multiplexering ger möjlighet att sända tre samtidiga program. Krav bör dock ställas på att minst två samtidiga program skall sändas.

- Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB får tillstånd att sända regionalt i Stockholm med Mälardalen och Uppsala.
- Cell Internet Commerce Development AB får tillstånd att disponera en överföringskapacitet om totalt en halv frekvenskanal, 11 Mbit/s, för att, vid sidan om den andra tjänst som Cell Internet Commerce Development AB redan har tillstånd för, sända resekanalen Travel i samtliga områden.
- AB Trav & Galopp och DTU Television AB får tillstånd att dela på ett utrymme om 5,5 Mbit/s för sändningar i samtliga områden.

Alternativ 3

- TV 4 AB får tillstånd att disponera en överföringskapacitet motsvarande totalt en halv frekvenskanal, 11 Mbit/s, i samtliga sändningsområden, vilket möjliggör regionala sändningar i norra Östergötland samt södra och nordöstra Skåne.
- Canal + Television AB får tillstånd att disponera överföringskapaciteten motsvarande en halv frekvenskanal, 11 Mbit/s, vilket med hjälp av statistisk multiplexering ger möjlighet att sända tre samtidiga program i samtliga områden. Krav bör dock ställas på att minst två samtidiga program skall sändas.
- Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB får tillstånd att sända regionalt i Stockholm med Mälardalen och Uppsala.
- Försäkringsbolaget Skandia får tillstånd att använda ett utrymme om 5,5 Mbit/s för sändningar i samtliga områden.
- AB Trav & Galopp och DTU Television AB får tillstånd att dela på ett utrymme om 5,5 Mbit/s för sändningar i samtliga områden.

Kommentar till förslaget

I alternativ två och tre föreslås att tillstånd inte ges för sändningar i Göteborg med omnejd samt i Sundsvall och Östersund med omnejd då det i dessa områden inte finns någon sökande utanför MTG-gruppen som bedöms ha finansiella förutsättningar att påbörja sändningar i dessa områden.¹ Det är dock angeläget att, om så är

¹ En förutsättning för alternativ två och tre är att det inte med säkerhet kan bedömas att företag i MTG-gruppen har för avsikt att utnyttja nya sändningstillstånd. Därmed är det inte aktuellt att meddela tillstånd till Viasat i Sverige AB för regionala sändningar i Göteborg med omnejd.

möjligt, även detta utrymme fördelas. För sändningar i Göteborg med omnejd återstår en sökande, Västra Götaland Television AB. Uddevalla Television har dragit tillbaka sin ansökan för sändningar i samma område. Dessa två sökande bör dock båda ges möjlighet att ytterligare komplettera sin ansökan beträffande de finansiella förutsättningarna. Om inte företagen kan visa att de har finansiella förutsättningar bör sändningstillståndet utlysas på nytt. Det samma gäller tillståndet för sändningar i Sundsvall och Östersund med omnejd där det i denna tillståndsomgång inte finns någon sökande.

För att ett företag skall kunna använda statistisk multiplexering är det nödvändigt att all överföringskapacitet företaget disponerar finns i samma frekvenskanal. Om tillstånd ges i enlighet med kommitténs yttrande behöver därför vissa av de nuvarande tillståndshavarnas placering i frekvenskanalerna ändras.

Vissa ansökningar avser sändningsutrymme som avsevärt understiger 50 timmar per vecka, vilket i denna form har bedömts motsvara en kanal. Kommittén har inte funnit det vara möjligt att i nuvarande skede ge sådana sökande egna sändningstillstånd. Kommittén vill dock framhålla att dessa programföretag i flera fall bör kunna fungera som programproducenter, åt de företag som innehar sändningstillstånd.

Förutsättningar för digitala TV-sändningar i marknätet

För att introduktionen av digital marksänd TV skall kunna genomföras på ett så kraftfullt sätt som möjligt är det viktigt att eventuella oklarheter och hinder för programföretagens verksamhet analyseras och undanröjs där så är möjligt. I det följande vill kommittén fästa Radio- och TV-verkets uppmärksamhet på några områden där det finns anledning att se över nuvarande regler.

Friare användning av överföringskapaciteten

I det föregående har kommittén förordat att möjligheten att utnyttja överföringskapaciteten effektivare genom s.k. statistisk multiplexering skall tas till vara. Vissa tillståndssökande har inför kommittén anfört att det sätt på vilket sändningstillstånden är utformade inte är det mest lämpliga för statistisk multiplexering.

För närvarande disponerar de flesta tillståndshavare en fjärdedel av överföringskapaciteten i en frekvenskanal, 5,5 Mbit/s. Programföretagen har enligt sändningstillstånden möjlighet att komma överens om en friare användning av kapaciteten genom att upplåta kapacitet till varandra. Tillstånden ger dem även rätt att sända flera samtidiga program om den tillgängliga kapaciteten medger det. Tillståndsvillkoren är emellertid utformade utan att någon särskild hänsyn har tagits till att programföretagen har rätt att sända flera program.

Enligt kommitténs mening finns det behov av att se över om sändningstillstånden har utformats med tillräckligt hänsynstagande till att överföringskapaciteten kan användas på ett friare sätt.

Regler för reklam i TV-sändningar

Kommittén har redan påtalat för regeringen (Dnr 99/3) att det finns behov av att ändra radio- och TV-lagen så att samhällsinformation och utbildningsprogram som sänds på uppdrag av någon annan inte behandlas på samma sätt som reklamslag eller andra annonser. Framför allt är det angeläget att sådana program inte räknas in i den högsta tillåtna annonstiden. Det kan dock finnas skäl att initiera en vidare översyn av reklamreglerna, t.ex. när det gäller möjligheterna att låta reklamslag avbryta program. Ett mål för en översyn bör vara att konkurrensvillkoren på den svenska reklam-TV-marknaden, så långt det är möjligt utan att syftena med den svenska lagstiftningen åsidosätts, bör vara likvärdiga för företag som är etablerade inom och utom Sverige.

Telelagen

Den digitala tekniken möjliggör olika slag av interaktiva tillämpningar. Denna utveckling leder till att telelagen, radio och TV lagen och tillämpningen av lagen om radiokommunikation bör ses över.

Tillståndstidens längd

Enligt den bedömning som redovisas i regeringens proposition om digitala TV-sändningar bör tillståndstiden för den första etappen vara högst fyra år. De nuvarande sändningstillstånden gäller till

utgången av år 2002. I och med att sändningsverksamheten inte har kommit igång på allvar förrän under hösten 1999 kommer tillstånden att utnyttjas under kortare tid än fyra år.

Om även de tillstånd som det nu är aktuellt att fördela skulle gälla till samma datum, blir tillståndstiden endast tre år. För de programföretag som inte kan inleda verksamheten omedelbart blir tillståndstiden ännu kortare. Detta medför givetvis en stor olägenhet för företagen.

Enligt kommitténs mening finns det anledning att förlänga tillståndstiden för både befintliga och nya tillstånd med åtminstone ett eller två år. På så sätt kommer även de företag som får tillstånd i den nu aktuella omgången att ges möjlighet att utveckla verksamheten under den tid som förutsattes i propositionen.

Även om det faller utanför ramen för det nu aktuella yttrandet vill kommittén understryka vikten av att de företag som har inlett sändningar under den första etappen ges möjlighet att fortsätta sändningarna efter beslut om fortsatt utbyggnad av digital mark-sänd TV.

Kommittén överlämnar härmed sitt yttrande. Följande ledamöter står bakom beslutet: Ann-Christin Nykvist, Charlotta Bjälkebring, Anders Broberg, Ewa Larsson, Anders Ljunggren och Catarina Rönnung.

Ledamoten Ola Karlsson har reserverat sig mot beslutet (bilaga 2). Ledamoten Johan Jakobsson har lämnat ett särskilt yttrande (bilaga 3). Ledamoten Annika Nilsson har inte deltagit i beslutet.

För kommittén enligt uppdrag

Ann-Christin Nykvist
ordförande

Kristian Viidas
sekreterare

Kopia till
Samtliga sökande
Kulturdepartementet

Underbilaga 1

**Sökanden som bedöms ha finansiella förutsättningar enligt
Radio- och TV-verket**

- AB Svenska Spel
- AB Trav & Galopp
- Boxer TV Access AB
- Canal+ Television AB
- Cell Internet Commerce Development AB
- Dagengruppen AB / TV-Inter
- Discovery Communications Europe
- DTU Television AB
- Eurosport Sales Organisation
- Försäkringsaktiebolaget Skandia
- Infotainment Television Network AB
- Länkomedia AB
- Riksmedia Sverige AB
- Senda i Sverige AB
- Stiftelsen Livets Ord
- Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB
- TV 4 AB
- TV6 Sverige AB
- TV-Shop Europe AB
- TV1000 AB
- Viasat Sverige AB, Göteborg
- Viasat Sverige AB, Malmö
- Viasat Sverige AB, Sport
- Viasat Sverige AB, Stockholm
- ZTV AB

Reservation

Regeringens satsning på marknätet för digital TV har blivit ett stort fiasko. Erfarenheten hittills är höga kostnader, kanaler som inte vill sända, få dekodrar sålda inga tittare, kraftiga förseningar och orealistiska planer. Slutsatsen är att den dryga miljard projektet hittills kostat framstår som bortkastade pengar.

Samtidigt går bredbandsutvecklingen i snabb takt. Bra överföringskapacitet och goda möjligheter till interaktivitet skapar därmed möjligheten att gå från massutsändning till mer individuell kommunikation. Utvecklingen tyder på att radiobaserade bredband kommer att vara en viktig del för att tillgodose bredbandslösningar för hela Sverige. Att nu fördela ytterligare frekvenser för TV innebär att värdefullt frekvensutrymme blockeras. Därmed minskar utrymmet för radiobaserad individuell bredbandskommunikation.

Kommittén borde därför rekommenderat regeringen att inte fördela ytterligare frekvenser för marksänd digital TV före försöksperiodens slut.

Stockholm den 12 november 1999

Ola Karlsson (m)

Underbilaga 3

Särskilt yttrande

Introduktionen av marksänd digital-TV är hittills ett misslyckande. Få hushåll har skaffat avkodningsboxar. Flera sändningsutrymmen är ännu outnyttjade. SVT har beslutat att väsentligt begränsa ambitionerna på området. TV-branschen misstror projektet. In-täkterna uteblir. Samtidigt stiger kostnaderna för de inblandade statliga företagen.

Denna situation har inte uppstått av en slump. Den är inte heller en följd av normala trögheter i samband med ett teknikskifte. Orsaken är politiska beslut fattade av digital-TV-kommittén och regeringen.

Utfallet hittills har bland annat präglats av metoden för urval av vilka programföretag som ska ges sändningstillstånd. Processen har främst kännetecknats av politiska ambitioner att statsmakterna ska bestämma vem som ska få sända vad. Intresset för vad TV-konsumenterna och branschen vill ha har varit begränsat. Den första ansökningsomgångens politiska skönhetstävlan kvalificerade TV-kanaler av två kategorier. Dels sådana som har visat sig ointresserade av att utnyttja denna distributionsform. Dels sådana som på egen hand inte har lyckats locka användare till marknätet.

Nu fattar digital-TV-kommittén beslut om en andra omgång av sändningstillstånd. Beslutsmetoden är den samma. Möjligen kan man tolka kommittémajoritetens ambition att locka MTG-kanalerna in i marknätet som ett växande intresse för kommersiella drivkrafter. Beslutsmetodens tillkortakommanden kvarstår dock. Kommittén fastställer sin rekommendation om vilka kanaler som ska ges sändningstillstånd i okunnighet om vilka företag som har ambition att börja sända. Också ovissheten om vilket innehåll som har förmåga att locka tittare till marknätet är den samma som vid första ansökningsomgången.

Digital-TV-kommittén borde ha erbjudit sökande kanaler att tävla mot varandra med bud på sändningstillstånden. Med ett pris på distributionsrätten undviker staten att ge tillstånd till kanaler som i praktiken inte är intresserade av att utnyttja detsamma. Prissättningen skulle också fungera för att sälla fram de TV-kanaler som har störst potential att väcka intresse bland konsumenterna.

Med beklagande konstaterar jag att kommitténs majoritet har valt en annan inriktning. Mot denna bakgrund deltar jag inte i beslutet.

Stockholm den 12 november 1999

Johan Jakobsson (fp)



2000-05-17

Dnr 7/00

Digital-TV-kommittén
(Ku 1997:06)

Regeringen
Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Angående förslag om utbyggnad av marksänd digital TV

Digital-TV-kommittén har i uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen och att medverka vid urvalet av programföretag för de digitala TV-sändningarna. Kommittén skall fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen och vid behov ta initiativ till förslag till förändringar av t.ex. de regler som gäller för verksamheten.

Kommittén har vid två tillfällen lämnat yttranden om vilka programföretag som bör ges tillstånd att sända i det digitala marknätet samt pekat på behovet av vissa regeländringar för att marknätet skall fungera effektivt. Kommittén har också tagit fram rapporten *Digital marksänd TV i andra länder*.

Det digitala marknätet har nu ett varierat utbud med 18 TV-kanaler och TV-tittarnas intresse för distributionsformen har ökat betydligt. Kommittén har i sitt arbete funnit att det nu finns starka motiv för att snabbt bygga ut det digitala marknätet så att det i princip når alla hushåll. Bedömningen grundar sig främst på intervjuer med programföretag som sänder i det digitala marknätet, prognoser om digitalisering av TV-distribution samt den samhällsekonomiska bedömning av marksänd digital TV som kommittén gjort.

Kommittén föreslår att beslut fattas så att marksänd digital TV får byggas ut i hela landet. Kommitténs överväganden och förslag

redovisas i rapporten *Förslag om utbyggnad av marksänd digital TV*, som härmed överlämnas (bilaga 1).

Följande ledamöter står bakom beslutet: Ann-Christin Nykvist (s), Charlotta Bjälkebring (v), Anders Broberg (kd), Ewa Larsson (mp), Anders Ljungren (c), Annika Nilsson (s) och Catarina Rönnung (s).

Ledamöterna Johan Jakobsson (fp) och Ola Karlsson (m) har reserverat sig mot beslutet (bilaga 2 och bilaga 3).

För kommittén

Ann-Christin Nykvist
ordförande

/Elisabeth Ferm
huvudsekreterare

Bilagorna finns på vår hemsida: <http://www.sou.gov.se/digitaltv>

Underbilaga 1



2000-05-07

Dnr 7/00

Digital-TV-kommittén

(Ku 1997:06)

Förslag om utbyggnad av marksänd digital TV

Innehållsförteckning

1. Förslag om utbyggnad av marksänd digital TV
2. Det svenska TV-landskapet.....
3. Digitaliseringen kan gå snabbt.....
4. Stora vinster med en snabb utbyggnad
5. Möjligheter till utbyggnad av det digitala marknätet.....
6. Internationell utblick.....
7. Samhällsekonomisk bedömning av marksänd digital TV
- 7.1 Nollalternativet.....
- 7.2 Samhällsekonomiska kostnader och fördelar
- 7.3 Värdering av en effektivare frekvensanvändning.....
- 7.4 Samhällsekonomiska beräkningar

Bilaga: Programföretag med tillstånd att sända i det digitala marknätet

1 Förslag om utbyggnad av marksänd digital TV

Vi anser att det finns starka motiv för en fortsatt utbyggnad av de markbundna digitala TV-sändningarna. Vi föreslår att åtgärder vidtas så att utbyggnaden av det digitala marknätet på ett flexibelt sätt snabbt kan anpassas till konsumenternas efterfrågan. Vi föreslår därför att riksdagen beslutar om att marksänd digital TV får byggas ut i hela landet.

Digital-TV-kommittén har i uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen. Vi skall fortlöpande rapportera våra iakttagelser till regeringen och vid behov ta initiativ till förslag till förändringar av t.ex. de regler som gäller för verksamheten. I vårt uppdrag ingår att göra en ekonomisk analys av sändningsverksamheten. Analysen skall bl.a. omfatta sändningskostnaderna och programföretagens och konsumenternas intresse och betalningsvilja.

I och med att sändningarna i realiteten kom igång först under början av år 2000, har vi bedömt att det är för tidigt att göra en fullständig analys av programföretagens ekonomiska bärkraft. Sekretariatet har därför som ett första steg i analysen genomfört intervjuer med programföretagen om deras syn på den digitala framtiden. Programföretagen är eniga om att all TV-sändning kommer att digitaliseras och att det digitala marknätet snabbt bör byggas ut till rikstäckning för att kunna konkurrera med övriga plattformar.

Programföretagen tror på ett genombrott för digital TV under året, med en kraftig tillväxt för alla de tre stora distributionsplattformarna som är tillgängliga för hushållen, dvs. digitala sändningar via satellit, kabel och det markbundna nätet. Denna syn beläggs i en studie från analysföretaget Mediavision AB, *Convergence and digitalisation – The Swedish TV market 2000/2001*.

I och med att alla programföretag, med tillstånd att sända i samtliga områden som det digitala marknätet täcker, nu har börjat sända ser vi ett ökat intresse från konsumenterna för denna distributionsform. Från knappt 1 000 registrerade hushåll i början av december 1999 finns nu drygt 15 000 utlevererade avkodare. Tillväxttakten har under början av året varit hög och ökar nu med

närmare 2 000 nya abonnemang i veckan. Det kan förväntas att tillväxtakten ökar ytterligare under året.

Vid en internationell jämförelse ligger Sverige tillsammans med Storbritannien längst fram när det gäller övergången till marksänd digital TV. Ett stort antal europeiska länder har beslutat att eller planerar att ersätta de analoga marksändningarna med digitala med start inom ett till fem år. Flera länder planerar att stänga av de analoga sändningarna under tidsrymden 2006–2012.

Vi har genomfört en samhällsekonomisk analys av marksänd digital TV som bygger på en modell framtagen av Ernst & Young Management Consulting. Slutsatsen är att det är samhällsekonomiskt starkt motiverat med en fortsatt användning och en snabb utbyggnad till rikstäckning av det digitala marknätet. Känslighetsanalysen visar positiva resultat vid alla de olika antaganden som gjorts.

Viktiga orsaker till detta är att den digitala distributionstekniken erbjuder betydligt fler möjligheter än den analoga och att distributionskostnaderna i det digitala marknätet är betydligt lägre än i det analoga nätet. Marksänd digital TV innebär stora mervärden och ökad valfrihet för konsumenterna.

En övergång till digital sändningsteknik innebär en effektivare användning av det begränsade frekvensutrymmet. Ju snabbare ett teknikbyte kan ske desto tidigare kan frekvensutrymme frigöras. I Post & Telestyrelsens nyligen presenterade rapport, *Den framtida användningen av frekvensområdet 470–862 MHz*, poängteras att frekvensutrymmet är en ändlig naturresurs som det i en snar framtid kommer råda brist på. Post & Telestyrelsen anser att det är viktigt med en snabb övergång till digital teknik för att ge utrymme till bl.a. mobilt Internet.

Teracom AB har i en skrivelse april 2000 till regeringen och Digital-TV-kommittén hemställt att åtgärder snarast vidtas för att möjliggöra dels rikstäckning av de nuvarande fyra digitala mark-TV-näten, dels att ett femte och sjätte marknät etableras.

Teracoms planer sträcker sig till 98 procents hushållstäckning. Vi eftersträvar att det digitala marknätet på sikt byggs ut till samma geografiska täckningsgrad som gäller för public service i det analoga marknätet, alltså till 99,8 procent.

Sammantaget anser vi att det finns starka skäl för att vidta åtgärder som ger förutsättningar för så många TV-tittare som möjligt att få tillgång till marksänd digital TV. Vi föreslår därför att riksdagen fattar beslut om att marksänd digital TV får byggas ut till

rikstäckning. Det ankommer enligt förordningen om marksänd digital TV (1997:894) därefter på regeringen att besluta om sändningstillstånd i nya områden. Vi tar i denna rapport endast ställning till en utbyggnad av de nuvarande fyra digitala mark-TV-näten och inte till behovet av eller möjligheterna till att nu etablera fler mark-TV-nät.

2 Det svenska TV-landskapet

Den svenska TV-historien kan kort beskrivas i rubrikform:

- 1950-talet: TV-sändningarna startar.
- 1960-talet: TV:n finns i många svenska hem. Två TV-kanaler.
- 1970-talet: Färg-TV och regionala sändningar.
- 1980-talet: Kabel- och satellitsändningar.
- 1990-talet: En tredje markbunden TV-kanal.
- 2000-talet: Digital TV.

När de reguljära sändningarna startade 1957 hade konsumenterna tillgång till en TV-kanal. På drygt 40 år har TV-mediet utvecklats till att omfatta ett stort utbud av TV-kanaler som av konsumenterna kan tas emot antingen genom marknätet, kabel eller satellit. Digitaliseringen av marknätet står som garant för att vi även i fortsättningen kan behålla ett rikt och varierat utbud och därmed värna om yttrandefrihet, mångfald och tillgänglighet.

I den analoga världen ser fördelningen mellan de tre distributionsformerna ut enligt följande:

<i>Det svenska TV-landskapet år 2000</i>	<i>tusental</i>
Invånarantal	8 857
Antal hushåll	4 218
Antal TV-hushåll	3 997
Antal hushåll med tillgång till kabel-TV (% av TV-hushåll)	1 927 (48 %)
Antal hushåll med egen parabolantenn (% av TV-hushåll)	563 (14 %)
Antal hushåll med samägd parabolantenn (% av TV-hushåll)	223 (6 %)
Antal hushåll med enbart marksändning (% av TV-hushåll)	1 284 (32 %)

Källa: SCB och MMS Mediamätning i Skandinavien AB.

Våren 1997 beslutade riksdagen att digital marksänd TV fick inledas i fem områden som täcker omkring 50 procent av befolkningen. Områdena är Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd.

Regeringen har vid två tillfällen, juni 1998 och januari 2000, beslutat om vilka företag som skulle få tillstånd att sända television med digital sändningsteknik i marknätet. Tillstånden gäller till utgången av år 2002. Eftersom alla de stora svenska TV-företagen samt några nya aktörer sänder i det digitala marknätet har marknätet ett rikt och varierat utbud av TV-kanaler. (Se bilaga *Programföretag med tillstånd att sända i det digitala marknätet.*)

I november 1997 inledde Telia Infomedia Television (numera com hem AB) digital kabelsänd TV. Digital satellitsänd TV inleddes av Canal Digital under hösten 1998.

Den andra satellitoperatören på den svenska marknaden, Viasat, skall också inom kort inleda digitala satellitsändningar. Kabel-TV-företaget UPC (tidigare Stjärn-TV) kommer att sända digital kabel-TV från och med våren 2001.

Det svenska TV-tittandet

Sveriges Television (SVT) har ett stort genomslag bland hushållen med SVT1 och SVT2. I den digitala världen har man även startat nyhetskanalen SVT24, SVT Europa för sändningar till utlandsboende svenskar och regionala sändningar i marknätet.

Förutom SVT finns det i huvudsak fyra stora mediekoncerner som konkurrerar om TV-tittarnas tid. Bonniers är Nordens största mediekoncern och har kontrollen över TV4 genom direkt och indirekt ägande. Mordern Times Group MTG med bl.a. TV3, dominerar när det gäller kanalutbudet. Till den svenska publiken riktar man sig även med ZTV, TV6 och TV8 samt film-, sport- och evenemangskanalerna Viasat Sport, TV1000 och TV1000 Cinema. Europas största operatör vad det gäller betal-TV-kanaler är Canal Plus som sänder tre samtidiga film-, sport- och evenemangskanaler. Genom uppköp av Scandinavian Broadcasting System (SBS) som bl.a. äger Kanal 5 har den stora europeiska kabel-TV-aktören United Pan-Europe Communications (UPC) etablerat sig på den svenska marknaden.

I och med digitaliseringen av marknätet öppnades möjligheter för ytterligare TV-kanaler att etableras. Nya aktörer som inlett sändningar i det digitala marknätets alla områden är kunskapskanalen K-World och en tjänsteinriktad interaktiv TV-kanal för bl.a. elektronisk handel kallad eTV.

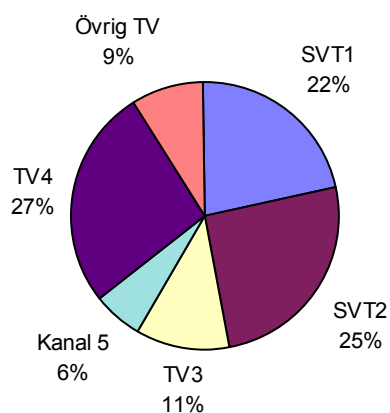
Det regionala utbudet av TV-kanaler har också ökat. SVT och TV4 har tillstånd att sända regionalt i samtliga fem områden. De tidigare lokala kabel-TV-företagen TV-Linköping Länkomedia och Landskrona Vision har genom digitaliseringen av marknätet fått en möjlighet att nå alla medborgare i respektive region, med NollEttan i Östergötland och Skånekanalen i Skåne.

Under hösten 2000 kommer nya aktörer inleda sändningar med start i det digitala marknätet. Dessa är DTU Television, som skall sända program för olika invandrar- och språkgrupper i Sverige och Stockholm 1 som skall sända regionala program över Stockholm med Mälardalen och Uppsala.

Vi kan konstatera att det trots ett allt större kanalutbud fortfarande är ett fåtal TV-kanaler som dominerar. I diagrammet nedan kan vi se att de tre analogt marksända kanalerna (SVT1, SVT2 och TV4) stod för tre fjärdedelar av den totala tittartiden under år 1999.

De nämnda kanalerna tillsammans med de två största satellitkanalerna (TV3 och Kanal 5) svarar för 91 procent av det svenska TV-tittandet under detta år.

**Tittarandelar i Sverige under
1999**



Källa: MMS Mediamätning i Skandinavien AB, Årsrapport 1999.

Olika undersökningar visar att det totala TV-tittandet inte påverkas så mycket av det befintliga kanalutbudet. I de hushåll där det finns tillgång till satellit-TV genom kabel eller egen parabol var den genomsnittliga tittartiden, under 1999, endast nio minuter längre per dag jämfört med befolkningen som helhet.

I tabellen nedan redovisas TV-tittandets genomsnittliga fördelning utspritt över veckan med "satellitbefolkningen" särredovisad. Vi kan här se att tittandet är mer omfattande under veckosluten, dvs. när människor är lediga.

TV-tittandet fördelat över veckan under 1999

	Totala befolkningen över 3 år	Satellitbefolkningen över 3 år
Vardagar (må-to)	131 min	140 min
Fredagar	146 min	152 min
Lördagar	164 min	172 min
Söndagar	166 min	177 min
Genomsnittlig dag	143 min	152 min

Källa: MMS Mediamätning i Skandinavien AB, Årsrapport 1999.

Vad som kommer hända med den totala tittartiden och TV-kanalernas framtida tittarandelar i och med att TV nu digitaliseras får framtiden utvisa.

3 Digitaliseringen kan gå snabbt

Digital TV innebär en naturlig och tämligen enkel utveckling mot en effektivare TV-distribution. Digital distribution är billigare eftersom fler program får plats på samma utrymme. Dessutom ger digitaliseringen nya möjligheter till interaktivitet och hopkoppling med datorfunktioner.

Vi har intervjuat de programföretag som har tillstånd att sända i marknätet för att diskutera deras syn på digitaliseringen och marknadsutvecklingen av digital TV. Vi har också tagit del av en studie, *Convergence and digitalisation – The Swedish TV market 2000/2001*, utarbetad av analysföretaget Mediavision.

Programföretagen tror på en digital utveckling

Det finns tydliga indikationer på att det efter en trög start kommer att ske ett genombrott för digital TV under slutet av 2000 eller början av 2001. Alla viktiga aktörer på den svenska TV-marknaden har gått över till eller beslutat att gå över till digitala sändningar.

Programföretagen är överens om att samtliga TV-sändningar kommer att digitaliseras. Programföretagen använder eller avser att använda alla tillgängliga distributionsplattformar i nuläget, dvs. marknätet, kabel och satellit. En ökad plattformskonkurrens anses gynna både programföretag och TV-tittare.

Programföretagen påpekar att det är viktigt att marknätet är med på ett tidigt stadium för att kunna konkurrera med övriga distributionsplattformar om hushållen. Marknätets primära målgrupp bedöms av programföretagen vara de hushåll som i dag saknar satellit- och kabelmottagning. Hur många TV-hushåll som i framtiden kommer att välja marksänd digital TV anses bero på hur snabbt marknätet byggs ut och på hur många som kommer ha tillgång till kabel-TV.

Digitaliseringen av marknätet har särskilt haft betydelse för de regionala företagen och för de företag som etablerades tack vare att de fick tillstånd att sända i marknätet. De två regionala företagen som fick tillstånd att sända i marknätet i första omgången har från början byggts upp som kabel-TV-företag där endast en mindre del av regionens hushåll har kunnat nås. Båda företagen menar att det inte går att få lönsamhet med så pass få hushåll. De anger också att det är för dyrt att sända regional TV via satellit. Digitaliseringen av marknätet har därför avgörande betydelse för dessa företags överlevnad och är en förutsättning för att de skall kunna nå alla hushåll i regionen.

Positiva tendenser i marknadsutvecklingen

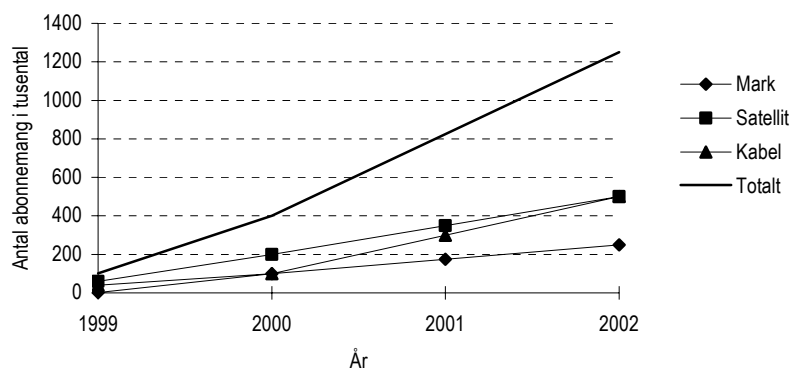
Även analysföretaget Mediavision utgår från att det kommer att ske en digitalisering av de tre distributionsformerna. Bakgrunden till analysen av den digitala framtiden är prognoser om de tre största kommersiella TV-företagens (TV4, TV3 och Kanal 5) utveckling och framtida andelar av reklammarknaden.

Mediavision anser att två händelser under våren 2000 kommer att få avgörande betydelse för utvecklingen av digital TV. För det

första att MTG beslutat att starta digitala satellitsändningar under våren eller sommaren 2000 och att ambitionen är att stänga av de analoga satellitsändningarna så snart som möjligt, helst redan under våren 2001. För det andra att UPC som är en stor aktör i Europa inom kabel-TV och bredband, har köpt företaget SBS. UPC äger sedan tidigare uppköp ett av de stora kabelföretagen Stjärn-TV och får genom denna affär tillgång till ett programföretag i Sverige, Kanal 5.

Mediavision anser därför att tidigare prognoser om utvecklingen av digital TV bör omvärderas och att de troligtvis har varit alltför konservativa. Det påpekas att penetrationen¹ även är beroende av att det kommer att ske en snabb produktion av digitala mottagare, avkodare. Tekniska brister med avkodarna och att inte alla programföretag började sända skapade stora problem för marknätet under år 1999. Mediavision menar därför att år 2000 bör ses som det första året för digital marksändning i Sverige.

Mediavisions prognos över framtida penetration av digital TV



Källa: Mediavision AB, Convergence and digitalisation – The Swedish TV market 2000/2001.

¹ Penetration har i rapporten betydelsen antal registrerade abonnemang, alltså antal hushåll som använder digital TV.

Mediavision uppskattar att penetrationen kommer att öka starkt inom alla tre distributionsformer under 2000–2001. Vid slutet av år 2000 uppskattas 100 000 hushåll abonnera på digital marksändning, 200 000 på digital satellitsändning och 100 000 på digital kabelsändning. Därefter förutses att digital marksändning får en något mindre ökningstakt och att digital kabelsändning ökar snabbare än det första året.

Vid slutet av 2002 uppskattar Mediavision att 1 250 000 hushåll kommer att ha digital TV, vilket motsvarar 30 procent av TV-hushållen. Fördelningen mellan distributionsplattformarna anges till 250 000 hushåll i marknätet och 500 000 vardera i satellit och kabel. Man har i prognosen utgått från nuvarande geografiska täckningsgrad i det digitala marknätet.

Tillgängligheten en konkurrensfördel för marknätet

Programföretagen anger att den främsta drivkraften för att sända i marknätet är att nå nya kundgrupper och alltså en större publik. Några företag nämner att marknätet är en förutsättning för att nå hushåll i mindre tätbebyggda områden och hushåll som inte tidigare visat intresse för kommersiell TV. En rikstäckande tillgänglighet är därmed marknätets styrka.

Programföretagen anser därför att det är viktigt med en snabb utbyggnad av det digitala marknätet. Eftersom en stor del av marknätets målgrupp finns i områden som i dag inte nås av marksänd digital TV, nämner flera företag vikten av att nätet byggs ut till full hushållstäckning. En snabb utbyggnad av det digitala marknätet är också en förutsättning för att det analoga nätet skall kunna avvecklas. En snabb avveckling av det analoga nätet har dessutom stor ekonomisk betydelse för de programföretag som i dag sänder i det analoga marknätet. Även de andra programföretagen anser att ett tidigt avvecklingsdatum är viktigt ur konsumentens synpunkt och för att frigöra frekvensutrymme.

Innehåll och tjänster driver utvecklingen

Att samtliga distributionsformer erbjuds hushållen på goda och jämförbara villkor kommer självklart att påverka hur snabbt den digitala utvecklingen sker. Det är därför avgörande för konsumenternas intresse att avkodare kan hyras till ett relativt lågt pris.

Programföretagen menar att ett brett och varierat utbud av TV-program är avgörande för penetrationen i marknätet under uppbyggnadsfasen. Genom att ytterligare TV-företag har fått tillstånd att sända under år 2000 anser man att alla viktiga TV-kanaler finns med i marknätet.

På längre sikt menar programföretagen att ett mervärde eller nyhetsvärde i form av interaktiva tjänster och reklam kommer att ha stor betydelse för ett ökat intresse bland konsumenterna. De kommersiella programföretagen kan genom digitaliseringen av marknätet nå en ny kundgrupp, som i dag endast har tillgång till utbudet i det analoga marknätet. Denna kundgrupp anses vara kommersiellt intressant inte bara som TV-tittare, utan även för introduktion av nya interaktiva tjänster på ett enklare sätt än över Internet.

Digital TV en väg till Internet

Vid en konferens om digital marksänd TV under våren 2000 arrangerad av Portugal som ordförandeland i EU angavs en av de drivande faktorerna för digital TV vara att "man för hem Internet till TV-soffan".

Programföretagen har redan börjat kommunicera med TV-tittarna genom att under programmen hänvisa till sina hemsidor på Internet. Digitaliseringen av TV innebär att alla tittare, även de som är ovana vid datorer, kan nås under sändningen på ett enklare sätt. Programföretagen kan därmed skapa ett mer personligt förhållande till TV-tittarna. Detta har inte bara betydelse ur ren kommersiell synpunkt genom att man kan sända t.ex. interaktiv reklam, utan även mer direkt för programföretagen som genom interaktiviteten kan skapa ett större intresse för kanalen.

Flera programföretag menar att marknätet i dag är ledande när det gäller implementering av interaktiva tjänster. Marknätet är den enda distributionsplattformen som erbjuder en rent interaktiv kanal för information och e-handel och flera programföretag testar olika tjänster med interaktiv reklam och tävlingar i marknätet. Orsaken är en väl utvecklad teknik för att sända denna typ av information och att man i marknätet klarar av att hantera returkanalen. Som returkanal används det fasta telefonnätet, men en utveckling pågår för att även kunna använda andra kanaler t.ex. det mobila nätet. Även i satellit och kabel är man i dag hänvisad till det

fasta telefontätet som returkanal. I framtiden kan man dock tänka sig att kabel-TV smälter samman med datorkommunikation och att man därigenom får en symmetrisk returkanal. Detta har dock ingen större betydelse för TV-tittaren så länge det handlar om enklare tjänster, för vilka behovet av returkommunikation är litet.

Samtidigt som programföretagen vill se en snabb utbyggnad av det digitala marknätet, prioriteras utökad frekvensutrymme för interaktiva tjänster högt. Några företag menar att det begränsade sändningsutrymmet i marknätet i framtiden kan verka hämmande på marknätets utveckling i förhållande till övriga plattformar. Samtliga programföretag anser att det är viktigt att det nu har utvecklats en för alla plattformar gemensam, öppen teknisk standard (DVB:s² Multimedia Home Platform) för interaktiva tillämpningar. Nu gäller det att alla parter accepterar denna standard och att produktionen av avkodare som kan hantera standarden kommer igång.

Enligt Mediavisions rapport kan handeln via digital TV i Sverige omsätta 600 miljoner kronor redan år 2002. Av de drygt 800 000 svenska hushåll som beräknas ha digital TV vid slutet av år 2001 bedöms omkring hälften aktivt använda interaktiva tjänster via TV:n, t.ex. för handel. År 2002 värderas andelen aktiva hushåll vara uppe i 600 000. Spenderar varje hushåll 1 000 kronor årligen på handel via TV:n innebär det en total omsättning på 600 miljoner kronor. Samtidigt hänvisar Mediavision till andra rapporter som anser att hushållen mycket väl kan spendera betydligt mer än så.

Företag engagerade i e-handel ser digital TV som en viktig faktor för ökat intresse för elektronisk handel. Analysföretaget Jupiter Communications anger i en analys av framtida e-handel att i stort sett lika många, ca 30 procent av hushållen i Sverige, kommer att handla via digital TV som via Internet år 2002.

4 Stora vinster med en snabb utbyggnad

Om marknätet digitaliseras kommer stora fördelar att kunna uppnås för konsumenterna, programföretagen och för samhället i stort.

² DVB = Digital Video Broadcasting Projekt är ett frivilligt samarbete mellan programföretag, tillverkare, sändningsoperatörer och myndigheter i mer än 30 länder för att utveckla gemensamma standarder för digital TV.

Kortare parallellsändningstid ger lägre kostnader för programföretagen

Kostnaden för drift och underhåll av det analoga marknätet är cirka 550 miljoner kronor per år. Detta är vad SVT, UR och TV4 betalar i distributionsavgifter till Teracom för de analoga marksändningarna, exklusive moms.

Då dessa företag också sänder i det digitala marknätet, och alltså kommer att betala för distributionen också på denna plattform, önskar de en så kort parallellsändningstid som möjligt.

Enligt den betalningsmodell som Teracom har förhandlat fram med programföretagen är den största delen av distributionsavgiften i det digitala marknätet rörlig och baserad på antalet abonnenter. Därför är det svårt att bedöma programföretagens framtida kostnader för de digitala sändningarna mer än att de kan förväntas öka för varje år.

Enligt Mediavisions prognos med 100 000 aktiverade abonnemang vid slutet av år 2000 skulle de digitala distributionsavgifterna för exempelvis SVT, med tre rikstäckande TV-program och regionala sändningar, uppgå till 6 miljoner kronor (exkl. moms). År 2001 skulle avgifterna vara knappt 16 miljoner kronor (exkl. moms).

Ökningen beror dels på att avgifter för distribution utgår för hela 2001, till skillnad mot för bara de tre sista månaderna år 2000, och dels på att antalet abonnenter beräknas öka successivt under år 2001. Dessa siffror skall dock ställas mot kostnaderna för att sända analogt.

Trots att programföretagens kostnader för den digitala distributionen i marknätet förväntas öka i tämligen snabb takt under de kommande åren så kommer de aldrig i närheten av vad den analoga distributionen kostar.

Ett rikstäckande digitalt marknät med den prognostiserade hushållstäckningen på 35 procent av hushållen som abonnenter beräknas i dagsläget innebära distributionskostnader motsvarande omkring 40 miljoner kronor per rikstäckande programkanal. Denna siffra antas dessutom bli lägre i takt med att fler program får plats inom ett givet frekvensutrymme. Vi kan jämföra detta med distributionskostnader på mer än 150 miljoner kronor för att uppnå samma hushållstäckning för ett analogt distribuerat program.

Trots att programföretagens avgifter är låga vid digital utsändning jämfört med analog, är den ekonomiska påfrestningen ändå

betydande för de programföretag som parallellsänder. En så kort parallellsändningstid som möjligt är därför av största vikt för dessa företag.

Effektivare frekvensutnyttjande

Den digitala distributionstekniken erbjuder betydligt fler möjligheter än vad den analoga tekniken gör.

En uppenbar fördel är att frekvensanvändningen blir effektivare. Det frekvensutrymme som i dag krävs för utsändning av ett analogt distribuerat program kan bära minst fem program som sänds med digital teknik.

Antalet digitala program inom givet frekvensutrymme kan varieras och beror på flera olika faktorer, såsom önskad bild- och ljudkvalitet eller typen av TV-program. Ett studiprogram kräver exempelvis mindre frekvensutrymme än en sportsändning. Detta beror på att mängden information som behöver sändas kan reduceras utan att tittaren märker någon kvalitetsmässig förändring.

Vid en digital sändning skickas endast de delar av bilden och ljudet som har förändrats sedan tidigare, medan en analog utsändning skickar allt ljud och all bild kontinuerligt.

Den digitala tekniken erbjuder med andra ord stor flexibilitet när det gäller att utnyttja givet frekvensområde optimalt.

I Post & Telestyrelsens nyligen presenterade rapport, *Den framtida användningen av frekvensområdet 470–862 MHz*, poängteras att radiofrekvenser är en ändlig naturresurs och att det sannolikt kommer att råda brist på dessa under överskådlig framtid. Med detta som utgångspunkt är det viktigt att användningen av det begränsade frekvensutrymmet blir så effektivt som möjligt.

Genom att erbjuda möjligheten för så gott som alla att ta del av marksänd digital TV, ökas utsikten att kunna avbryta de analoga marksändningarna och därmed nå ett effektivt frekvensutnyttjande.

Ökad möjlighet för regional TV

I och med marknätets digitalisering ökar förutsättningarna för regional och lokal TV.

Vi kan konstatera att digitala marksändningar generellt är lämpliga för regionala sändningar genom möjligheten att sända över ett

begränsat område. Förenklat går det att sända olika program från var och en av de 54 stora sändarmasterna i ett digitalt marknät till i princip samma sammanlagda driftskostnad och med samma frekvensutnyttjande som vid en rikstäckande sändning.

I det analoga marknätet sänder SVT2 och TV4 program med regional anknytning som "regionala fönster" i de rikstäckande sändningarna. I och med att sändningarna digitaliseras möjliggörs ett ökat regionalt utbud. För närvarande har SVT regionala digitala TV-kanaler i de fem områden där det i dag bedrivs marksänd digital TV. TV4 sänder regionalt i tre av områdena och kommer i september 2000 att inleda sändningar i de två återstående områdena genom särskilda regionala TV-kanaler.

Dessutom finns redan två fristående programföretag med regional anknytning som bedriver sändningar i det digitala marknätet, NollEttan som sänder över Östergötland och Skånekanalen som kan nås av de flesta boende i Skåne. I Stockholmsregionen kommer den regionala kanalen Stockholm 1 påbörja sändningar i det digitala marknätet under oktober 2000.

Regional TV kan genom ökad räckvidd och bättre sändningstider generera en större samhällelig nytta. Genom närheten till medborgare och beslutsfattare kan sändningar med regional eller lokal anknytning bidra till att stimulera den offentliga debatten.

Viktigt är också att det finns alternativa regionala program i varje region för ett främjande av yttrandefrihet och mångfald.

Ökad frihet för konsumenterna

Marksänd digital TV innebär definitivt ett mervärde för konsumenterna. Genom digitaliseringen av de markbundna TV-sändningarna kan kanalkapaciteten ökas avsevärt, åtminstone fem gånger, på sikt förmodligen ännu mer.

Det blir med marksänd digital TV lättare att få tillgång till TV-sändningar av hög sändningskvalitet med hjälp av en enkel flyttbar mottagarutrustning. Det beror på att det krävs mindre signalstyrka för att ta emot digitala sändningar. Konsumenten kan därmed lättare flytta TV-utrustningen mellan olika platser, t.ex. till fritidshuset eller husvagnen.

Tillgänglighet och enkelhet är inte bara en fördel gentemot den analoga tekniken utan också en av de saker som gör marksänd digital TV konkurrenskraftig i förhållande till digital satellit- eller

kabel-TV, där man i högre grad är hänvisad till stationär mottagning.

Det digitala marknätet är dessutom den enda distributionsform där mobil mottagning kan realiseras, dvs. mottagning av ljud och bild i rörelse exempelvis på tåg, i buss och i bil. Denna ökade flexibilitet innebär ett mervärde för konsumenten.

En annan stor fördel som en utbyggnad av marksänd digital TV leder till är ökad valfrihet. Genom ett rikstäckande digitalt marknät, med ett brett och varierat utbud, ges varje konsument möjlighet att välja den distributionsform som är bäst anpassad för de aktuella behoven.

Om marknätet inte digitaliseras riskerar vi en situation där valfriheten inskränks. Om teknikskiftet från analog till digital TV enbart sker genom andra distributionsformer än via marknätet, kan resultatet bli att den breda tillgången till TV på sikt kan komma att begränsas. Det som alltjämt betraktas som allmän tillgänglig television kan komma att undanhållas en betydande del av befolkningen.

5 Möjligheter till utbyggnad av det digitala marknätet

Det nuvarande digitala marknätet kan i etapper inom två år byggas ut till rikstäckning. Ett nät för marksänd digital TV kan i framtiden användas till mycket mer än bara TV-sändningar.

Nuvarande TV-sändningar i marknätet

I Sverige finns för närvarande 54 större sändarstationer för marksänd analog radio och TV. Utsändningarna från dessa förser merparten av Sverige med ljud och bild. För de hushåll som är belägna så att de inte nås av signalerna från någon av de stora sändarstationerna finns cirka 600 mindre, kompletterande sändarstationer, som täcker in luckorna i utsändningen.

I dag används nio av de större sändarna och åtta av de mindre, kompletterande sändarna för utsändning av marksänd digital TV. Detta är tillräckligt för att nå omkring 50 procent av de fast bosatta i Sverige.

Det är Teracom som står för alla TV-sändningar analogt såväl som digitalt i marknätet.

Det bör påpekas att Teracom inte har något formellt monopol vad gäller marksändningar av TV. De programföretag som sänder i det analoga marknätet (SVT, UR och TV4) är dock ålagda att använda Teracom för sina analoga utsändningar medan det för de digitala marksändningarna inte finns sådana sändningsvillkor.

Det finns med andra ord inget principiellt hinder för andra sändningsoperatörer att etablera digitala TV-sändningar i marknätet. Det som hittills har hindrat en sådan utveckling är höga etableringskostnader i form av infrastrukturinvesteringar.

Vi kan emellertid konstatera att det redan råder en betydande plattformskonkurrens då utbudet i det digitala marknätet finns tillgängligt också genom satellitsändningar och/eller kabel-TV.

Möjlighet till utbyggnad av det digitala marknätet

Teracom har i en skrivelse till regeringen och Digital-TV-kommittén i april angivit att man har en god beredskap för en fortsatt utbyggnad av de digitala mark-TV-näten. Teracoms styrelse har beslutat att avsätta resurser och utarbetat en plan för att successivt utvidga det digitala marknätet genom att möjliggöra digital utsändning från de sändarstationer där i dag enbart analog utsändning sker.

För att möjliggöra marksänd digital TV i hela landet behöver den befintliga infrastrukturen för analog TV kompletteras med ett antal systemkomponenter. Men i övrigt kan existerande infrastruktur (sändarmaster) användas. Detta gör att en utbyggnad av de digitala marksändningarna kan genomföras snabbt.

Teracom har aviserat att investeringen kommer att ske i etapper varvid 70 procent av de fast bosatta kan nås av digitala marksändningar under slutet av år 2000, 85 procent i slutet av år 2001 och 98 procent (motsvarande den analoga täckningen för TV4) vid halvårsskiftet 2002.

För att uppnå en hushållstäckning på 98 procent måste alla de 54 större sändarstationerna samt knappt 30 av de mindre, kompletterande sändarna förses med möjlighet till digital utsändning.

Var sker utvidgningen först?

Enligt Teracoms plan skall de större sändarstationerna utrustas med möjlighet till digital utsändning i följande takt:

- *I dag används* de större sändarstationerna, Göteborg Brudare-mossen, Hörby Sallerup, Malmö Jägersro, Norrköping Krokek, Stockholm Nacka, Sundsvall S Berget, Uppsala Vedyxa, Västerås Lillhärad och Östersund Brattåsen, till digital TV-utsändning.
- *För 70 procents hushållstäckning* måste dessutom följande större sändarstationer digitaliseras: Borlänge Idkerberget, Borås Dalsjöfors, Gävle Skogmur, Halmstad Oskarström, Helsingborg Olympia, Jönköping Bondberget, Kiruna Kirunavaara, Motala Ervasteby, Nässjö, Skövde, Vännäs Granlundsberget, Älvsbyn och Örebro Lockhyttan.
- *För att nå 85 procents hushållstäckning* behöver ytterligare 14 större sändare utrustas för digital utsändning. Dessa är: Bollnäs, Emmaboda Bälshult, Gällivare, Hudiksvall Forsa, Kalix, Karlshamn, Karlstad Sörmon, Pajala, Skellefteå, Sunne Blåbärskullen, Trollhättan, Uddevalla Herrestad, Visby Follingbo och Västervik Fårhult.
- *98 procents hushållstäckning* nås om möjlighet till digital utsändning också upprättas i: Arvidsjaur Julträsk, Bäckefors, Filipstad Klockarhöjden, Finnveden, Karlskrona Vämö, Kisa, Lycksele Knaften, Mora Eldris, Sollefteå Multrå, Storuman, Sveg Brickan, Tåsjö, Varberg Grimeton, Vislanda Nydala, Ånge Snöberg, Örnsköldsvik Ås, Östhammar Valö och Överkalix.

För att uppnå de angivna täckningsgraderna måste vidare, i varje område, ett antal mindre kompletterande sändare digitaliseras.

Sändningskostnader i det digitala marknätet

För närvarande tar Teracom inte ut någon distributionsavgift av de sändande företagen i det digitala marknätet. En avgift kommer emellertid att införas när 100 000 eller fler hushåll har skaffat en digital avkodare, eller senast den 1 oktober 2000.

Programföretagens avgift kommer enligt Teracom att bestå av en proportionellt mindre del fast och en proportionellt större del

rörlig kostnad. Den rörliga kostnaden baseras på antalet hushåll som skaffat en avkodare för digitala sändningar i marknätet.

Teracoms framtida intäkter är alltså starkt beroende av den framtida efterfrågeutvecklingen av marksänd digital TV.

Teracom har angivit att de förväntade framtida kostnaderna (inklusive avskrivningar) för en digital frekvenskanal med en befolkningstäckning på 98 procent är omkring 160 miljoner kronor per år. De förväntade framtida kostnaderna kommer alltså att vara omkring 640 miljoner kronor per år för fyra digitala frekvenskanaler.

Alternativ användning av ett digitalt marknät

Enligt Teracom finns en omfattande alternativanvändning av det digitala marknätet till såväl fast som mobil (asymmetrisk) datakommunikation i så kallad bredbandshastighet. Ett utbyggt nät för marksänd digital TV kan utifrån en sådan utgångspunkt ses som en del av den samhällsliga IT-infrastrukturen.

Det digitala marknätet kan t.ex. användas för att möjliggöra snabb och mobil Internetaccess till en stor del av de svenska hushållen. Ett system för detta har utvecklats vilket kallas SABINA.³

Systemet innebär att data och information från Internet läggs ut i det digitala marknätet och kan hämtas hem av ett stort antal konsumenter. Som returkanal används andra nät t.ex. mobiltelefonnätet GSM.

En viktig fördel är att hela Sverige kan nås till en relativt låg kostnad. Överallt där det i dag är möjligt att ta del av marksänd analog TV kan det i framtiden bli möjligt att erbjuda exempelvis internetaccess i så kallad bredbandshastighet.

En annan fördel är att mottagningen är mobil. Detta ökar flexibiliteten avsevärt då SABINA kan användas oberoende av var användaren fysiskt befinner sig.

³ SABINA står för "System for Asymmetric Broadband Internet Access", (ett system för asymmetrisk bredbandig internetaccess).

6 Internationell utblick

Också utanför Sverige sker planering och upprättande av tidtabeller för införandet och vidareutvecklingen av marksänd digital TV.

Europa

Arbetet med att införa marksänd digital TV har kommit olika långt i de europeiska länderna.

Trots att provsändningar pågår i flera europeiska länder är det ännu bara i Storbritannien och i Sverige som marksänd digital TV finns att tillgå på konsumentmarknaden.

Den kommersiella framgången för marksänd digital TV har varit betydande i Storbritannien. Den 31 mars 2000 fanns cirka 640 000 abonnemang registrerade för marksänd digital TV. Detta motsvarar omkring 2,7 procent av de brittiska hushållen. I takt med att abonnentstocken ökar erbjuds fler tjänster i marknätet. Redan nu finns olika typer av spel samt en tjänst för elektronisk post. Under hösten 2000 finns det planer på att erbjuda Internet via TV:n.

En viktig förklaring till de stora framgångar som marksänd digital TV har i Storbritannien är förekomsten av plattformskonkurrens. Det var när satellitsända Skydigital och marksända Ondigital började skänka bort digitala avkodare till alla som tecknade ett betal-TV-abbonemang hos de respektive företagen som förutsättningarna för nuvarande snabba marknadsutveckling lades.

Av de andra europeiska länderna är det Spanien och Finland som ligger närmast vad det gäller införandet av ordinarie digitala marksändningar.

I Spanien är allt klart för att inleda digitala marksändningar. Nätet skall täcka 80 procent av befolkningen före utgången av juli månad 2000. Inom tre år skall det vara utbyggt till 95 procents befolkningstäckning. Det kommer att sändas både nationella och regionala program i det spanska digitala marknätet. Ett hyrkoncept för digitala avkodare har lanserats och enligt nuvarande planering skall de analoga marksändningarna avbrytas år 2012.

Finland kommer som andra nordiska land att införa marksänd digital TV i full skala. Tillstånd har delats ut till programföretag, marknätet har bolagiserats och förhandlingarna om tekniska lösningar har inletts. Sändningarna startar under hösten 2000 och man

har redan fattat ett preliminärt beslut om att avbryta de analoga marksändningarna år 2006.

Andra länder som är långt framme vad det gäller planeringen för införandet av marksänd digital TV är Tyskland, Nederländerna, Frankrike och Italien.

Enligt nuvarande planering skall utbyggnaden av marksänd digital TV i Tyskland påbörjas under år 2000. Sedan skall digitaliseringen av marknätet och avstängningen av de analoga sändningarna ske i etapper. Den tyska målsättningen är att en fullständig digitalisering av marknätet och ett avbrytande av de analoga marksändningarna skall vara genomförd år 2010.

I Nederländerna skall marksänd digital TV införas etappvis med start i Randstadområdet under sista kvartalet år 2000. Tidpunkten för en avstängning av det analoga nätet är för närvarande planerad till senast år 2010. Det slutgiltiga beslutet kommer att tas senast 2004.

I Frankrike beräknas kommersiella sändningar starta i slutet av 2001 och nå 75-80 procents befolkningstäckning under år 2003.

I Italien pågår provsändningar över städerna Turin, Rom, Palermo och Pisa. Övergången till digital TV skall ske i etapper och en fullständig övergång till marksänd digital TV är beräknad till år 2006.

Ett stort antal europeiska länder planerar för ett teknikbyte i marknätet. Utvecklingen har kommit olika långt men målet är det samma överallt, dvs. att ersätta de analoga sändningarna med digitala. Länderna anser att marknät behövs och att näten måste utvecklas genom att digitaliseras.

En konferens om marksänd digital TV organiserades inom ramen för det portugisiska ordförandeskapet och hölls i Lissabon under februari 2000. Några slutsatser från konferensen var att marksänd digital TV kan öka kanalutbudet, införa och utveckla nya tjänster och funktioner, förbättra den nuvarande kvaliteten på ljud och bild, realisera en effektiv frekvensanvändning och möjliggöra lägre distributionskostnader för programföretagen.

USA, Japan, Kanada

Också utanför Europa i USA, Japan och Kanada, finns strategier för ett teknikbyte.

I USA har digitala marksändningar inletts och avvecklingen av det analoga marknätet skall preliminärt påbörjas år 2006, under förutsättning att minst 85 procent av hushållen då har skaffat utrustning för digitala sändningar.

I Japan är avvecklingstidpunkten satt till år 2010, med samma restriktion som i USA gällande andel hushåll med digital TV.

I Kanada avvaktas utvecklingen i USA. Preliminärt gäller att digitala sändningar skall införas och att det analoga marknätet skall avvecklas i slutet av år 2007.

7 Samhällsekonomisk bedömning av marksänd digital TV

Samhällsekonomiska beräkningar av marksänd digital TV visar att stora vinster uppnås vid fortsatt användning och snabb utbyggnad av det digitala marknätet.

Beräkningarna är gjorda genom tillämpning av den samhällsekonomiska modell som Ernst & Young Management Consulting (Ernst & Young) har tagit fram på Digital-TV-kommitténs uppdrag (Dnr 99/6).

Jämfört med då uppdraget slutfördes, våren 1999, har några av förutsättningarna ändrats eftersom de förhållanden som antogs inte stämmer överens med de uppgifter som nu finns tillgängliga.

7.1 Nollalternativet

I en samhällsekonomisk bedömning jämförs olika alternativa utvecklingsvägar utifrån ett nollalternativ. Det innebär en situation där ingenting görs, dvs. en framskrivning av nuläget.

När det gäller marksänd digital TV valde Ernst & Young ett nollalternativ som innebär att det inte sker någon fortsatt drift eller utbyggnad av marksänd digital TV. Vidare skulle de analoga marksändningarna finnas kvar tills i princip alla hushåll nås av TV-sändningar genom andra distributionsformer så som satellit, kabel eller olika bredbandslösningar. Detta leder till att de analoga marksändningarna kommer avvecklas senare än vid en fortsatt användning och utbyggnad av det digitala marknätet.

Nollalternativet kan sammanfattas enligt följande:

- Ingen utbyggnad av marksänd digital TV.
- Avveckling av de befintliga digitala marksändningarna.
- Det analoga marknätet avvecklas vid den tidpunkt då andra distributionsformer av TV kan nås av alla hushåll.

I följande avsnitt redovisas och diskuteras de variabler som Ernst & Young identifierade för att beskriva den nytta och kostnad som marksänd digital TV genererar. Där det är möjligt görs också en kvantifiering.

7.2 Samhällsekonomiska kostnader och fördelar

För att få en överblick över vad som värderades av Ernst & Young har vi nedan ställt upp de beskrivna kostnaderna och fördelarna i ett så kallat "T-konto", med fördelarna till vänster och kostnaderna till höger:

+	-
Avveckling av analogt nät tidigare	Investeringskostnader
Effektivare frekvensutnyttjande	Drift och underhåll av digitalt marknät
Nyttan för de hushåll som föredrar marksänd TV	Optionskostnad
Nyttan för fritidshushåll och husvagnsägare som föredrar marksänd TV	Ineffektiv frekvensanvändning vid parallellsändning
Nyttan för de med övernattningsbara fritidsbåtar som vill se på TV	
Regional TV	
Portabilitet	
Konkurrens	
Snabbare marknadsutveckling för DTV	
Mobilitet	
Beredskapsargument	

Samhällsekonomiska kostnader

Investeringskostnaden för att bygga ut det digitala marknätet till rikstäckning

Kostnaden för att bygga ut en digital frekvenskanal till rikstäckning uppges av Teracom vara 250–300 miljoner kronor, dvs. totalt 1 000–1 200 miljoner kronor för de fyra frekvenskanaler som för närvarande finns tillgängliga.

Hittills har 450 miljoner kronor investerats inom ramen för den nuvarande täckningsgraden. Denna investering består av *icke återvinningsbara kostnader* (sunk costs) vilket innebär att de inte skall beaktas vid en samhällsekonomisk bedömning.

Det behövs alltså ytterligare högst 750 miljoner kronor i investeringskostnader för att bygga ut nuvarande fyra frekvenskanaler till rikstäckning.

Det digitala marknätets ekonomiska livslängd bedöms vara minst 20 år enligt Ernst & Youngs analys. Minst denna kalkylperiod används därför vid beräkningarna.

Drift och underhåll

Kostnaden för drift och underhåll av det digitala marknätet antas vara 160 miljoner kronor per frekvenskanal och år. Efter avskrivningar blir kostnaden 110 miljoner kronor per frekvenskanal och år om vi använder en avskrivningsränta på fyra procent och en avskrivningstid på 15 år så som Ernst & Young har gjort utifrån den avskrivningstid som Teracom använder i sin årsredovisning. Avskrivningstiden tycks vara riktig då den för jämförbara infrastruktursatsningar, inom telekommunikationssektorn, sätts till 20 år för det passiva nätet och 5 år för det aktiva.

Kostnaden för drift och underhåll består av både fasta och rörliga kostnader vilket betyder att dessa inte är desamma i dagsläget som vid en situation med ett digital-TV-nät som är utbyggt till rikstäckning. Med hänsyn till detta är kostnaden för drift och underhåll av det digitala nätet lägre under de år som nätet är under uppbyggnad, jämfört med då full utbyggnad har realiserats.

Noterbart är att kostnaderna är beräknade per frekvenskanal, vilket betyder att de minskar, räknat per TV-kanal, i takt med att allt fler program får plats inom det givna utrymmet. Detta har inte beaktats i kalkylen.

Optionskostnad

Optionskostnad innebär risken att satsa på "fel" teknik. Om ett digitalt marknät skulle visa sig vara en otidsenlig och onödig investering kan kostnaden bli hög vid en fortsatt drift och utbyggnad.

Denna risk minskas genom att "vänta och se" hur utvecklingen blir i t.ex. andra länder.

Optionskostnaden påverkas av investeringarnas alternativ-användning. Om det digitala mark-TV-nätet kan användas för annat än att sända ut TV, minskar denna kostnads betydelse. Utifrån uppgifter från Teracom finns en sådan alternativ-användning till fast såväl som mobil (asymmetrisk) datorkommunikation.

Samhällsekonomiska fördelar

Möjligheten att kunna avveckla det analoga mark-TV-nätet tidigare

Om ett digitalt mark-TV-nät byggs antas möjligheterna för att kunna avveckla det analoga marknätet tidigare vara större än om digitaliseringen sker enbart genom kabel, satellit, "bredband" och/eller på annat sätt.

Kostnaden för drift och underhåll av det analoga nätet är *cirka 550 miljoner kronor varje år för de tre rikstäckande kanalerna*. Efter korrigering för avskrivningar blir den samhälleliga resurskostnaden 510 miljoner kronor per år enligt de avskrivningar som Ernst & Young beräknat.

I sin samhällsekonomiska analys har Ernst & Young haft som utgångspunkt att det analoga marknätet kan avvecklas 10 år tidigare om ett digitalt marknät byggs ut, jämfört med om så inte sker.

Vi kan vidare konstatera att en stor del av de analoga distributionskostnaderna är energiförbrukning. Som en jämförelse används 94 procent mindre energi vid utsändningen av en digital TV-kanal jämfört med en analog.⁴ Också från energibesparingssynpunkt blir

⁴Teracom har jämfört energiåtgången vid utsändningen av en analogt respektive digitalt distribuerad TV-kanal, båda med 98 % befolkningstäckning. Om båda TV-kanalerna sände dygnet runt skulle skillnaden i energiåtgång vara 36 000 MWh på ett år. Enligt Sydkraft motsvarar detta årsförbrukningen för 1 440 eluppvärmda villor med två vuxna och två barn. Beräkningen har gjorts utifrån antagandet om fyra digitala TV-kanaler per frekvenskanal. Vid statistisk multiplexering blir energiåtgången räknat per digital TV-kanal mindre.

med andra ord fördelen större ju tidigare som bytet från analog till digital teknik kan ske.

Kvantifierad nytta för de hushåll som föredrar marksänd TV

Enligt Ernst & Young är det *32 procent*, (ca 1,25 miljoner), av de svenska hushållen som enbart har tillgång till marknätet för sin TV-mottagning. Dessa hushåll antas föredra marksänd TV framför andra distributionsformer. Om det digitala marknätet inte byggs ut utan helt avvecklas skulle dessa hushåll vara hänvisade till någon annan mottagningsform av TV, och då företrädesvis satellitsänd TV.

Ernst & Young har antagit att de hushåll som lätt kan ersätta den marksända mottagningen med satellitmottagning värderar möjligheten av att kunna fortsätta använda marknätet till *1 000 kronor* och att de hushåll som har större svårigheter att göra detta värderar markmottagningen till *3 000 kronor*.

För de hushåll som är belägna på platser där det är omöjligt att åstadkomma satellitmottagning är värderingen av marknätet mycket högt. Värderingen bestäms genom summering och diskontering av TV-avgiften under hela kalkylperioden plus ett antagande om att två TV-apparater behöver köpas. En nu och en efter 10 år, båda till kostnaden 5 200 kronor. Beroende på använd diskontingsränta ligger detta belopp någonstans mellan 30 000 och 40 000 kronor, per sådant hushåll. Beloppet speglar med andra ord värderingen av marknätet för de som från sin fastighet inte kan nå med satellitsänd TV och skulle ha mycket stora kostnader för att skaffa en annan TV-mottagning (exempelvis via kabel) än marksänd TV.

Man kan också tänka sig att de satellithushåll som har mer än en TV har ett mervärde av marknätet då satellitmottagningen endast nyttjas via en TV-apparat. Denna aspekt har dock inte värderats då vi inte funnit några tydliga exempel på att en sådan betalningsvilja existerar.

Kvantifierad nytta för de fritidshushåll som föredrar marksänd TV

Ernst & Young antog att TV-tittandet i fritidshus kan värderas till *minst 1000 kronor* per hushåll enligt de principer som gäller för de permanent boende.

Det framhålls också att ägare av husvagnar och fritidsbåtar upplever ett mervärde om dessa kan se på TV i sin husvagnen eller från fritidsbåten. Detta mervärde har emellertid inte värderats av Ernst & Young men ett förslag är att anta samma värdering som för fritidshusen, vilket vi också har gjort vid de samhällsekonomiska beräkningarna.

Dessutom måste ett antagande göras över hur många av de fritidsboende som föredrar marksänd TV och alltså vinner en fördel av en digitalisering av marknätet.

Det finns *590 000 fritidshushåll, 200 000 husvagnar och 150 000 övernattningsbara fritidsbåtar i Sverige*. Ernst & Young antog att upp till 80 procent av de svenska sommarstugehushållen föredrar marksänd TV. För de övernattningsbara fritidsbåtarna och husvagnarna har vi antagit samma fördelning.

Regional TV

Marknätet ger, genom sin cellstruktur, en möjlighet att sända över ett klart avgränsat område. Dvs. ökade möjligheter till regional och lokal TV. Man kan också tänka sig att sända regional TV, över hela landet, via satellit.

Vid en jämförelse mellan regional marksänd TV och regional TV sänd via satellit kan vi konstatera att sändningskostnaden för närvarande är lägre i marknätet än vid satellitsändning. Enligt de uppgifter som finns tillgängliga är det svårt att exakt beräkna hur mycket billigare det skulle bli för varje enskild TV-kanal att sända regional TV i marknätet jämfört med att sända via satellit.

Resurskostnaderna för att distribuera regional och lokal TV i marknätet är beroende av hur många TV-kanaler som "delar" på ett sändarnät. Enkelt uttryckt är det möjligt att sända ett mycket stort antal regionala och lokala TV-kanaler i det digitala marknätet till samma sammanlagda distributionskostnad som för en rikstäckande kanal. För en satellitsändning är kostnaden i stället den samma

oavsett om TV-kanalen riktar sig till hela landet eller till ett geografiskt mer avgränsat område.

Om vi för att exemplifiera antar att alla de nuvarande 16 regionala TV4-stationerna i framtiden kommer att sända egna TV-kanaler i det digitala marknätet skulle besparingen, utifrån de tillgängliga uppgifterna, bli i storleksordningen 40 miljoner kronor per år (dvs. knappt 2,5 miljoner per kanal) jämfört med om de 16 stationerna skulle sändas via satellit. SVT med nio regionala stationer skulle utifrån motsvarande resonemang göra en besparing på fem miljoner kronor per år.

Portabilitet

Det är lättare att flytta en digital omvandlare än en digital omvandlare och en parabolantenn som dessutom behöver installeras på nytt.

Genom värderingen av fritidshushållens ökade nytta av marksänd digital TV har vi värderat en stor del av portabilitetens samhälleliga mervärde för TV-tittarna. Ändå kan det tänkas att många människor upplever ett ytterligare mervärde av att ha en enkel möjlighet att kunna flytta sin TV mellan olika platser.

Konkurrens

Ett digitalt marknät innebär en ökad konkurrens mellan de olika distributionsformerna.

Enskilda hushåll som har kabel-TV kan välja ett annat likvärdigt alternativ om det digitala marknätet byggs ut. Bostadsrättsföreningars eller hyresvärdars drivkraft för att välja marksänd TV från en gemensam centralantenn ökar dessutom om marknätet har ett attraktivt utbud.

En annan konkurrensaspekt är den möjlighet till direkt konkurrens mellan programföretagen som gäller med nuvarande SMS-system (alla TV-kanalerna finns på samma avkodarkort) i marknätet. För konsumenterna negativa inläsningseffekter kan därmed begränsas.

Ett tydligt exempel är möjligheten till konkurrens mellan de båda betal-TV-kanalerna TV1000 och Canal Plus. Om man som TV-tittare t.ex. inte är nöjd med TV1000 kan man utan att behöva

skaffa ett nytt avkodarkort eller en ny antenn byta till Canal Plus. Ett byte som för närvarande är dyrare (tidsmässigt och ekonomiskt) vid satellitmottagning p.g.a. att det då krävs ett byte av programkort och mottagare (från Viasat till Canal Digital).

Vad en ökad möjlighet till konkurrens, mellan de olika distributionsformerna och mellan programföretagen, leder till är svårt att bedöma i dagsläget. Ökad konkurrens innebär generellt en lägre prisnivå och en förhöjd kvalitet, dvs. en samhällsekonomisk vinst. Denna effekt kan vara mycket påtaglig. Ernst & Young hävdar att konkurrensutsättning av monopolmarknader historiskt har inneburit samhällsekonomiska vinster på upp till 20 procent av den aktuella marknadens omsättning.

Marknadsutveckling av digital TV

Sverige ligger, internationellt sett, i framkant vad det gäller digitaliseringen av TV. Genom att fullfölja digitaliseringen av marknätet, argumenterar Ernst & Young för att marknadsutvecklingen för all digitalt utsänd TV påskyndas. Detta innebär att förutsättningarna för att behålla det relativa försprång gentemot många länder i omvärlden, som för närvarande finns, skulle förstärkas.

Den samhällsekonomiska vinsten av en snabbare marknadsutveckling kan yttra sig i en kompetensfördel gentemot omvärlden. Detta kan innebära ökade exportmöjligheter, snabbare ekonomisk tillväxt och en ökad sysselsättning.

Mobilitet

Att se på TV i rörelse (på tåget, bussen eller i bilen) är för närvarande tekniskt möjligt vid digital marksändning men inte genom andra distributionsformer.

För att möjliggöra fullgod mobil TV-mottagning krävs dock större investeringar än de 750 miljoner kronor som en utbyggnad till full hushållstäckning har beräknats till. Att bygga ut marksänd digital TV ger med andra ord en möjlighet att i framtiden utveckla mobil TV-mottagning.

Vad denna möjlighet skall värderas till är svårt att säga, mer än att den ger ett mervärde för de som vill använda TV:n under förflyttning.

Beredskapsargument

Det finns ingen säker uppgift på vilken distributionsform som är minst sårbar vid krig eller terrorattacker. Generellt gäller att flera samexisterande distributionssystem innebär mindre sårbarhet vid dylika händelser.

7.3 Värdering av en effektivare frekvensanvändning

En aspekt som är viktig men mycket svår att värdera är alternativkostnaden av att använda det begränsade frekvensutrymmet för utsändning av TV.

Vid en samhällsekonomisk bedömning av marksänd digital TV finns två aspekter vad det gäller frekvensanvändningen. Dels innebär en övergång till digital sändningsteknik av TV i marknätet att en effektivare användning av frekvensutrymmet uppnås, dels innebär tiden med parallellsändningar en samhällsekonomisk kostnad. Detta då det från en samhällsekonomisk utgångspunkt är ineffektivt att använda en begränsad naturresurs, frekvensutrymmet, till att bära i det närmaste identiska tjänster med två olika tekniker, analog och digital.

Det samhälleliga värdet av frekvensbandet bygger ytterst på dess alternativa användning, exempelvis till olika mobila teletjänster. Ju fler användningsområden desto större blir efterfrågan på frekvenser, vilket höjer värdet på det tillgängliga frekvensbandet. Post- och Telestyrelsen konstaterar bland annat i rapporten, *Den framtida användningen av frekvensområdet 470–862 MHz*, att efterfrågan på ekonomiskt och tekniskt lämpligt frekvensutrymme är mycket stort och att den ekonomiska betydelsen av radiofrekvenser kommer att öka än mer i framtiden.

Det finns olika sätt att beräkna värdet av frekvensutrymmet. Det kan t.ex. uttryckas som alla individers samlade nytta utöver vad som har betalats för en aktuell tjänst, *konsumentöverskott*. En annan metod är att värdet uttrycks som alla producenters samlade intäkter utöver deras rörliga produktionskostnader, *producentöverskott*. Problemet med dessa mått är att det krävs omfattande statistiska undersökningar för att få ett tillförlitligt värde.

Enligt Post- och Telestyrelsens rapport, *Det framtida utnyttjandet av frekvensutrymmet*, har någon sådan undersökning inte

genomförts gällande användningen av radiobaserade tjänster. Detta försvårar givetvis en ”prissättning” av frekvensutrymmet.

Det framtida frekvensbehovet kommer sannolikt att påverkas av hur komprimeringstekniken av digitala signaler utvecklas. Detta leder till att ett givet frekvensutrymme i framtiden kan rymma en större mängd olika tjänster, såväl TV-program som andra, jämfört med i dag. Ett givet frekvensutrymme kan för närvarande utnyttjas minst fem gånger så effektivt med digital sändningsteknik som med den analoga tekniken. Men så länge som TV i marknätet distribueras parallellt både analogt och digitalt innebär frekvensutnyttjandet en samhällsekonomisk belastning. Ett snabbt tekniskifte innebär att tiden med ineffektivt frekvensutnyttjande begränsas.

Då alternativkostnaden av en ineffektiv frekvensanvändning är högst där efterfrågan på användbara frekvenser är störst, bör de samhällsekonomiska vinsterna av ett snabbt tekniskifte vara tydligast där frekvensbristen förväntas bli mest påtaglig i framtiden, dvs. i storstadsområdena. Med utgångspunkt från detta kan det vara samhällsekonomiskt rationellt att avveckla de analoga sändningarna i olika takt beroende på den förväntade efterfrågan på användbara frekvenser i de skilda regionerna.

7.4 Samhällsekonomiska beräkningar

Vi har nedan genomfört en känslighetsanalys av vår samhällsekonomiska modell. Detta innebär att vi gör beräkningar utifrån vissa alternativa förutsättningar för att pröva den påverkan som en förändring av en enskild variabel ger. Alla beräkningsalternativen har mycket gemensamt och utgår från de grundantaganden som har värdesatts.

Beräkningarna är dessutom utförda med tre olika diskonteringsräntor på noll, fyra respektive fem procent.

De beräkningar som görs utan diskonteringsränta genomförs för att spegla resursanvändningen vid en situation utan tidspreferenser för fördelar och kostnader, dvs. ett läge där vi är likgiltiga för när i tiden fördelar och kostnader inträffar. Därutöver beräknas alternativen med Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) rekommenderade diskonteringsränta på fyra procent, samt med Riksrevisionsverkets rekommenderade ränta för statliga myndigheter, som är fem procent.

Det är mycket viktigt att notera, gällande samtliga beräkningsalternativ, att värderingen av de konsekvenser, främst fördelar, som inte har värdesatts antingen helt saknas eller finns med i mycket begränsad omfattning. Dessa konsekvenser skall dock alla vägas in i den slutgiltiga samhällsekonomiska bedömningen av marksänd digital TV.

Alternativ med endast de kvantifierade variablerna

Detta alternativ är i princip beräknat enligt det exempel som presenterades i Ernst & Youngs rapport, dvs. att kalkylperioden är 20 år, att *84,5 procent* av de potentiella användarna av marksänd digital TV lätt kan ersätta marksändningen med satellitmottagning, att *12,5 procent* ur samma grupp med större svårigheter kan ersätta marknätet och att *3 procent* endast kan ersätta marksändningen med mycket stora besvär och till mycket höga kostnader.

Vidare gäller att en satsning på marksänd digital TV möjliggör en avveckling av det analoga marknätet 10 år tidigare än om ingen sådan satsning sker, samt att avvecklingen genomförs om 10 år.

Dessutom antas att *80 procent* av fritidshushållen har en preferens för marksänd TV. Utöver detta har vi dessutom tagit hänsyn till betalningsviljan hos dem som vill se på TV i husvagnen eller i den övernattningsbara fritidsbåten. Även för dessa antas *80 procent* ha en preferens för marksänd TV.

Vi har också antagit att en utbyggnad av det nuvarande digitala marknätet ger plats till sammanlagt 30 regionala kanaler och att kostnaden per regional kanal i genomsnitt är *1 miljon kronor* lägre per år jämfört med vid satellitdistribution. I och med att nätet inte är fullt utbyggt de första åren antar vi att antalet regionala TV-kanaler är de nuvarande 13 under kalkylens tre första år, för att därefter vara 30 stycken.

Investeringskostnaden för att bygga ut marknätet till rikstäckning antas vara *750 miljoner kronor*. Detta är det högsta värdet i det tidigare nämnda kostnadsintervallen för denna investering. Värdet är valt för att minska risken att underskatta investeringskostnadens storlek.

Investeringskostnaden kommer enligt Teracom att delas upp på tre år, vilket innebär att de utgifter som inträffar längre fram i tiden inte bör värderas på samma sätt som de som inträffar närmare i tiden.

Vid tillämpandet av en modell där vi räknar med att hela investeringskostnaden inträffar vid en enda tidpunkt överskattar vi dess betydelse vilket påverkar utfallet av kalkylen negativt. Därför antar vi att utbyggnaden till rikstäckning kommer att innebära lika stora investeringskostnader under tre på varandra följande år.

Eftersom kostnaderna för drift och underhåll av det digitala nätet består av både fasta och rörliga kostnader har vi antagit att de totala drifts- och underhållskostnaderna är 50 procent år 1 och 75 procent år 2 jämfört med de år då det digitala marknätet är fullt utbyggt.

Antagandena om investeringskostnaderna och kostnaderna för drift och underhåll görs med hänsyn till den avsiktsförklaring angående utbyggnadstakt som Teracom har presenterat.

Resultatet av beräkningarna blir med respektive diskonteringsränta:

- 0%: + 329 miljoner kronor
- 4%: + 142 miljoner kronor
- 5%: + 133 miljoner kronor

Dessa beräkningar visar att en utbyggnad av marksänd digital TV ger ett samhällsekonomiskt mervärde motsvarande 142 miljoner kronor när vi använder 4 procents diskonteringsränta. Det innebär en samhällsekonomisk besparing på 142 miljoner kronor jämfört med nollalternativet.

Alternativ med 10 år längre kalkylperiod

I det föregående alternativet antogs det digitala marknätets ekonomiska livslängd, och därmed kalkylperioden, vara 20 år. Här har vi istället utsträckt kalkylperioden till 30 år vilket ger ett annat kalkylresultat. I övrigt gäller samma antaganden som i det föregående alternativet vilket ger utfallet:

- 0%: + 1646 miljoner kronor
- 4%: + 648 miljoner kronor
- 5%: + 399 miljoner kronor

Kortare parallellsändningstid

Om vi antar att avvecklingen av det analoga marknätet kan realiseras tidigare än år 2010 förbättras kalkylresultatet avsevärt, då kostnaderna för drift och underhåll av detta nät försvinner tidigare jämfört med det första alternativet.

En annan aspekt är att de frekvenser som de analoga sändningarna tar i anspråk kan frigöras för alternativ användning på ett tidigare stadium.

Med antagandet att det analoga marknätet avvecklas tre år tidigare än i det förstnämnda alternativet, eller år 2007, blir kalkylresultatet, exklusive vinsten av frigjorda frekvenser, följande:

0%: + 1859 miljoner kronor

4%: + 1260 miljoner kronor

5%: + 1170 miljoner kronor

En större andel hushåll helt beroende av marknätet

Här har vi antagit att 5 procent, (istället för som tidigare 3 procent), av de hushåll som använder marknätet inte kan ersätta markmottagningen med satellitmottagning samtidigt som andra alternativ skulle bli orimligt dyra.

I övrigt är antagandena de samma som i den första beräkningen, varpå resultatet blir:

0%: + 1336 miljoner kronor

4%: + 865 miljoner kronor

5%: + 806 miljoner kronor

Icke värdesatta aspekter

Oavsett vad som betraktas som mest trovärdigt skall även icke värdesatta fördelar, icke värdesatta kostnader samt övriga aspekter tas i beaktande och i görligaste mån vägas in, för att möjliggöra en bedömning av den samhälleliga vinst eller förlust som modellen anger för en utbyggnad av marksänd digital TV.

Här följer en repeterande summering av dessa effekter, där + anger en samhällelig fördel och - en samhällelig kostnad:

- + Effektivare frekvensutnyttjande
- + Ökad konkurrens
- + Snabbare marknadsutveckling av digital TV
- + Portabilitet
- + Framtida möjlighet till mobil TV-mottagning
- + Beredskapsaspekter
- Ineffektiv frekvensanvändning vid parallellsändning
- Optionskostnaden

Vi kan genom uppställningen konstatera att de flesta av de icke värdesatta konsekvenserna av en digitalisering av marknätet har en positiv samhällsekonomisk effekt, dvs. att de antas leda till en ökad samhällelig välfärd.

Orsaken till detta är, liksom Ernst & Young påpekar, att det är lättare att uppskatta kostnaderna än fördelarna då kostnaderna till stor del handlar om variabler som är relativt enkla att isolera som investeringskostnader och kostnaderna för drift och underhåll medan en stor del av fördelarna är sådana som förväntas ge resultat på sikt eller är mycket svåra att "prissätta", som en effektivare frekvensanvändning eller en ökad konkurrens.

Enligt de slutsatser som Ernst & Young framfört bör exempelvis möjligheten till ökad konkurrens ha en så stor samhällsekonomisk betydelse att kalkylresultatet pekar på en positiv värdering av marksänd digital TV i de allra flesta fall, oavsett vilka antaganden som ställs upp i övrigt.

Också antagandet om en snabbare marknadsutveckling bedömdes av Ernst & Young innebära en kraftig och avgörande samhällsekonomisk fördel.

Något annat som har belysts genom beräkningarna är att parallellsändningen av samma program analogt och digitalt innebär stora samhällsekonomiska kostnader, både i fråga om rena distributionskostnader och vad det gäller ineffektivt utnyttjande av frekvensutrymme.

Vad det gäller frågan om partiell avveckling (dvs. den samhällsekonomiska effekten av att avveckla de analoga sändningarna i olika takt i olika delar av landet) är det svårt att dra några slutsatser. Detta därför att det är svårt att uppskatta kostnaderna för drift och

underhåll av infrastrukturen räknat "per mast" då sådana upplysningar utgör affärsmässigt känslig information som inte lämnas ut.

En slutsats som kan dras gällande partiell avveckling av det analoga nätet är att efterfrågan på användbart frekvensutrymme med stor sannolikhet är störst där det finns ett starkt kommersiellt intresse för alternativa användningar, dvs. i storstadsområdena. Efterfrågan på frekvenser kan därmed motivera en kortare tid med parallellsändningar i dessa områden.

Slutsatsen av den samhällsekonomiska bedömningen är, utifrån gjorda antaganden, att det är samhällsekonomiskt motiverat med fortsatt användning och fortsatt utbyggnad av marksänd digital TV.

Programföretag med tillstånd att sända i det digitala marknätet*Sändningsområden*

- Stockholm med Mälardalen och Uppsala
- Norra Östergötland
- Södra och nordöstra Skåne
- Göteborg med omnejd
- Sundsvall och Östersund med omnejd

Företag med sändningstillstånd

- Sveriges Television AB (SVT1, SVT2, SVT24 och regionala kanaler)
- Sveriges Utbildningsradio AB
- TV4 AB (TV4 och regionala kanaler)
- Modern Times Group MTG AB (TV 3, TV8, ZTV, TV1000 och Viasat Sport)
- Kanal 5 AB
- Canal + Television AB (Canal+, Canal+ gul och Canal+ blå)
- Kunskaps-TV i Sverige AB (kanalnamn K-World)
- Cell Internet Commerce Development AB (kanalnamn eTV)
- DTU Television AB
- Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB (endast Stockholm med Mälardalen och Uppsala)
- TV-Linköping Länkomedia AB (kanalnamn NollEttan, endast Östergötland)
- Landskrona Vision AB (kanalnamn Skånekanalen, endast Skåne)

Så här fördelas TV-kanalerna i de fyra frekvensnäten

Frekvens A	Frekvens B	Frekvens C	Frekvens D
SVT1	TV4	Canal +	TV 3
SVT2	TV4 regionala	Canal + Gul	TV 8
SVT24	K-World	Canal + Blå	ZTV
SVT regionala	Sth: Stockholm1	Kanal 5	Viasat Sport
UR	Österg: Nollettan	eTV	TV1000
	Skåne: Landskr Vision		
	GB: DTU		
	Sundsv./Östers.: DTU		

Johan Jakobsson
Ledamot i digital-TV-kommittén (fp)
2000-05-17

Reservation

Jag reserverar mig mot digital-TV-kommitténs beslut att föreslå en utbyggnad av marksänd digital-TV.

Marknätet för digitala TV-sändningar är hittills ett misslyckande. Trots att det snart har gått två år sedan de första sändningstillstånden delades ut och trots betydande marknadsföringsinsatser från statliga Teracom AB har endast cirka 15 000 abonnenter anslutit sig.

Det finns flera skäl till att uppbyggnaden av marksänd digital-TV har gått dåligt. En orsak är formerna för urvalet av medverkande TV-kanaler. Processen har mer kännetecknats av politiskt godtycke än av lyhörddhet för vad konsumenterna önskar och vad TV-producenterna kan erbjuda. En annan orsak till marknätets få användare kan vara att hushållens intresse i grunden inte är tillräckligt stort för denna distributionsform.

I propositionen som låg till grund för riksdagsbeslutet om digitala TV-sändningar i marknätet (prop. 1996/97:67) poängterades att det är först när det finns tillräckliga erfarenheter som det är möjligt att ta ställning till en eventuell utbyggnad. Som en precisering av detta slog propositionen fast att "En grundläggande förutsättning för en utbyggnad är givetvis att de digitala mark-sändningarna bedöms ha ekonomisk bärkraft". Någon sådan ekonomisk bedömning som underlag för kommitténs beslut att förorda en utbyggnad finns inte idag.

Propositionen hävdade också att teknikutvecklingen kan leda till en ändrad bedömning när det gäller var tyngdpunkten i TV-distributionen bör ligga. Den pågående utbyggnaden av bredbandsnät kan vara en sådan förändrad omständighet. Också detta talar för att det är olämpligt att nu förorda en utbyggnad av marknätet.

Intresset för att använda det frekvensutrymme som marksänd digital-TV tar i anspråk till andra kommunikationstjänster har också blivit större. Mobilt Internet är en sådan möjlighet. Utan att känna till värdet av alternativ användningen av frekvensutrymmet är

det oklokt att låta digital-TV-sändningarna ta ytterligare distributionsresurser i anspråk.

Mot denna bakgrund borde digital-TV-kommittén inte ha föreslagit en utbyggnad av marknätet.

Stockholm, dag som ovan

Johan Jakobsson

Reservation

Undertecknad reserverar sig mot beslutet i Digital-TV-kommittén att förorda en utbyggnad av marknätet för digital TV.

Marknätet för digital TV är hittills ett misslyckande. 14 månader efter sändningsstarten har idag endast ca 15000 hushåll skaffat den dekoder som krävs för mottagning. Av dessa är det endast 7% som vågat köpa medan resterande hyr dekoder.

Kommittén ska enligt direktivet från regeringen i sina utvärderingsrapporter göra en ekonomisk analys av sändningsverksamheten. Analysen skall bl.a. omfatta sändningskostnaderna och programföretagens och konsumenternas intresse och betalningsvilja. Den skall också omfatta en bedömning av nya tjänster och alternativa distributionsformer.

I rapporten som majoriteten nu lägger fram ingår knappt några av dessa, av regeringen anvisade, delar. Inte minst programföretagens och konsumenternas betalningsvilja är av avgörande betydelse för marknätets utveckling. Även alternativa distributionsformer, såsom t ex utbyggda bredbandstekniker, kommer att vara avgörande för utvecklingen. Inte någon av dessa avgörande faktorer redovisas eller analyseras i rapporten.

En fortsatt utbyggnad av marknätet, utan hänsyn till alternativa distributionsformer och konsumenternas betalningsvilja, riskerar att låsa upp breda frekvensområden som annars kan användas till mobila internettjänster. En sådan utveckling riskerar därmed att skada IT-utvecklingen i Sverige.

Stockholm den 17 maj 2000

Ola Karlsson (m)

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

2001-08-16

Dnr 21/01

Digital-TV-kommittén*(Ku 1997:06)*Radio- och TV-verket
Box 123
136 22 HANINGE**Yttrande över inkomna ansökningar om tillstånd att sända digital TV****Bakgrund**

Regeringen har den 13 november 1997, den 22 december 1998, den 23 juni 1999 och den 21 december 2000 beslutat om områden och sändningsutrymme för marksänd digital TV. Besluten innebär att ett sändningsutrymme som motsvarar fyra frekvenskanaler får upplåtas för digitala TV-sändningar i hela landet.

I samband med införandet av digital TV beslutade regeringen en förordning (1997:894) om marksänd digital TV. Förordningen innehåller föreskrifter om annonsering och handläggning av ansökningar vid tillståndsgivning för digitala TV-sändningar. Regeringen beslutade vidare att tillkalla en parlamentarisk kommitté (dir. 1997:134), som antagit namnet Digital-TV-kommittén (Ku 1997:06). Kommittén skall följa verksamheten med marksänd digital TV och fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Kommittén skall också medverka vid urvalet av de företag som skall delta i sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillståndsansökningarna. Radio- och TV-verket skall därefter överlämna ansökningarna till regeringen med ett motiverat förslag till fördelning av tillstånden. Regeringen beslutar därefter om hur tillstånden skall fördelas.

Regeringen har genom beslut den 25 juni 1998 och den 20 januari 2000 meddelat att följande företag har tillstånd att sända television med digital sändningsteknik, nämligen Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, TV 4 AB, TV 3 AB, Kanal 5 AB, Canal + Television AB, Kunskaps-TV i Sverige AB, Televisionsaktiebolaget TV8, Cell Internet Commerce Development AB, TV-Linköping Länkomedia AB och Landskrona Vision AB (namnändrat till Skånekanalen AB), Modern Times Group MTG AB, DTU Television AB och Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB.

Vissa av tillstånden har ändrats genom regeringsbeslut den 13 augusti 1998, den 22 december 1998, den 27 april 2000, den 30 november 2000, den 7 december 2000, den 21 december 2000 och den 3 maj 2001. Tillståndet för Stockholm 1 Lokaltelevision i Stockholm AB upphörde att gälla vid utgången av mars 2001.

Ytterligare sändningsutrymme för marksänd digital TV

Regeringen uppdrog den 15 mars 2001 till Post- och telestyrelsen att, så snart det kan ske, koordinera de frekvenser som behövs för ett femte och ett sjätte rikstäckande sändarnät för marksänd digital TV.

Regeringen beslutade den 28 juni 2001 att ett sändningsutrymme motsvarande ytterligare två frekvenskanaler får upplåtas för digitala TV-sändningar i hela landet. Radio- och TV-verket skall senast den 27 augusti 2001 avge förslag till regeringen om fördelning av tillstånd i enlighet med 9 § förordningen (1997:489) om marksänd digital TV.

Modern Times Group MTG AB har den 19 juni 2001 i ett pressmeddelande meddelat att sändningarna i det digitala marknätet av programkanalerna TV 3, ZTV, TV 8, Viasat Sport och TV 1000 skall upphöra den 15 augusti 2001. Radio- och TV-verket har därför utlyst ett sändningsutrymme motsvarande tre frekvenskanaler. De aktuella sändningarna har upphört.

Radio- och TV-verket har uppmärksammat de sökande på att frekvenskoordineringen ännu inte är avslutad och att antalet lediga sändningstillstånd också är beroende av om ytterligare sändningstillstånd blir ledigt genom att vissa tillståndshavare upphör med sina sändningar. De nya sändningstillstånden kommer inledningsvis att gälla till utgången av 2003.

Radio- och TV-verket beslutade den 8 augusti 2001 att med stöd av övergångsbestämmelserna till förordningen (1997:894) om marksänd digital TV att inhämta yttrande från Digital-TV-kommittén över inkomna ansökningar om tillstånd att sända marksänd digital TV. Vid ansökningstidens utgång den 7 augusti 2001 hade 41 ansökningar kommit in till Radio- och TV-verket. Kommittén har tagit del av samtliga ansökningar inklusive kompletteringar. Radio- och TV-verkets bedömning av de sökandes finansiella förutsättningar att bedriva sändningar kommer att göras efter det att kommittén har lämnat sitt yttrande.

Kommitténs bedömning

En principiell riktlinje är att radiofrekvenserna bör tas i anspråk på ett sätt som leder till största möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet (se Yttrandefrihetsgrundlagen 3 kap 2 § andra stycket). Ett viktigt led i detta är att främja mångfalden i TV-utbudet.

En central utgångspunkt för kommitténs överväganden om fördelning av tillstånd för marksänd digital TV är därför strävan efter mångfald. Riksdagsbeslutet (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178) om marksänd digital TV innebär att programutbudet som helhet bör tilltala olika intressen och smakriktningar, att lokala och regionala program bör ges företräde liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen. Programföretag som redan sänder med analog teknik bör beredas plats i det digitala marknätet.

I bedömningen beaktar kommittén också sändningsvillkoret om att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

Antalet inkomna ansökningar visar att intresset för marksänd digital TV är mycket stort. Det begränsade sändningsutrymmet gör att inte samtliga sökandes önskemål kan tillgodoses. Kommittén strävar dock efter att så många programföretag som möjligt skall beredas plats i det digitala marknätet. Genom att utnyttja s.k. statistisk multiplexering kan enligt de uppgifter som kommittén har inhämtat upp till sex program rymmas inom varje frekvenskanal.

Kommittén strävar efter att de olika programmen i marknätet skall komplettera varandra så att sändningarna som helhet kan komma att tilltala olika intressen och smakriktningar. Det är kom-

mitténs bedömning att det nuvarande utbudet bör kompletteras med program med inriktning mot sport, musik, film, nyheter och dokumentärer.

Det är angeläget att det lediga sändningsutrymmet i de tillgängliga frekvenskanalerna kan tas i bruk så snart som möjligt. Erfarenheterna visar att mindre programföretag utan tidigare erfarenhet av TV-sändningar behöver relativt lång tid för att komma igång med sändningarna. Kommittén föreslår därför att i första hand etablerade programföretag som redan finns på den svenska TV-marknaden och efterfrågas av konsumenterna får möjlighet att sända i det digitala marknätet. Ett brett utbud av program och tjänster bidrar till en sund konkurrens mellan de olika sändningsoperatörerna. En fungerande konkurrens kommer konsumenterna till godo genom ökad valfrihet och lägre priser.

Kommittén anser att det är viktigt att marknätets styrka när det gäller lokala och regionala sändningar tas tillvara. I dag har Sveriges Television AB och TV 4 AB tillstånd att bedriva regionala sändningar i hela landet och två regionala programföretag tillstånd att bedriva sändningar i Skåne respektive Östergötland. Kommittén anser att det frekvensutrymme som i två områden används av de regionala programföretagen kan utnyttjas på ett effektivare sätt om så många regionala programföretag som möjligt får tillstånd att sända i det digitala marknätet. Kommittén uppmanar därför Radio- och TV-verket att, efter den tekniska och finansiella bedömningen, verka för en samordning mellan de regionala programföretagen så att samtliga företag på något sätt kan delta i sändningarna. Detta kräver att DTU Television AB som i dag har ett tillstånd att sända i hela landet i mån av plats, måste tilldelas en ny placering i någon av frekvenskanalerna.

Det är viktigt att så många konsumenter som möjligt kan ta del av informationssamhällets fördelar. Kommittén bedömer att framförallt de regionala programföretagen kan spela en viktig roll när det gäller att som ett komplement till det lokalnära utbudet erbjuda interaktivt lärande och underhållning.

Kommittén anser att det är mycket positivt att de nordiska aktörerna på digital TV-marknaden nu har enats om en kravspecifikation för digitala avkodare. En öppen gemensam standard för digitala TV-sändningar innebär fördelar för såväl konsumenter som programföretag. Övergången från en mjukvara till en annan kräver dock under en övergångsperiod parallellsändning av interaktiva tjänster och elektronisk programguide (EPG). Kommittén föreslår

därför att ett specificerat utrymme i en av frekvenskanalerna avsätts till marknätets gemensamma programguide.

Kommittén är positivt inställd till de planer Sveriges Utbildningsradio AB har att utöka verksamheten med utveckling av digitala tilläggstjänster och produktion av digitala TV-program. Kommittén anser dock att dessa planer bör kunna förverkligas genom överenskommelse med Sveriges Television AB om garanterat sändningsutrymme inom den frekvenskanal som har tilldelats public serviceföretagen.

TV 4 AB önskar ett utökat sändningsutrymme för att inleda samarbete med fyra för marknätet nya aktörer. Kommittén tillstyrker önskemålen från TV 4 AB om att disponera en hel frekvenskanal.

Med hänsyn till ovanstående överväganden bedömer kommittén att det finns utrymme för 12–17 nya program i det digitala marknätet. Eftersom tilldelningen av tillstånd kräver att olika programföretag samarbetar genom att utnyttja s.k. statistisk multiplexering och att sändningsutrymmet blir tillgängligt vid olika tidpunkter lämnar kommittén förslagen i prioritetsordning.

Kommittén föreslår, eftersom programföretagen kommit olika långt i förberedelserna, att följande program i prioritetsordning ges nödvändigt utrymme för rikstäckande sändning i det digitala marknätet:

- Eurosport, Eurosport Sales Organisation (sänder i dag i DTU)
- Nickelodeon, MTV Networks Europe (sänder i dag i K-World)
- MTV Nordic, MTV Networks Europe
- Discovery Channel, Discovery Communications Europe
- Cinecinemas, Cinecinemas AB
- Animal Planet, Discovery Communications Europe
- (nyheter), TV 4 AB (i samarbete med CNN)
- (sport), TV 4 AB (i samarbete med ATG, AB Svenska Spel och Riksidrottsförbundet)
- VH1, MTV Networks Europe
- Eurosportnews, Eurosport Sales Organisation
- Sendas EPG, Senda i Sverige AB
- Digi-TV, Calico nr 2200 AB unä Digital Television i Sverige AB
- E!, NonStop Television AB
- Kanal 7, Eagle Nest Broadcasting

- Live Networks, Live Networks AB
- Style, NonStop Television AB
- (film), NonStop Television AB

Kommittén föreslår, under förutsättning att programföretagen har finansiella och tekniska förutsättningar, att samtliga programföretag som sökt regionala sändningstillstånd i nya områden får tillstånd att sända. I några fall finns flera sökande inom samma område. Kommittén uppmanar därför Radio- och TV-verket att verka för att de sökande i dessa områden samordnar sina sändningar.

Ett av företagen Calico nr 2092 AB unä Lokal-TV Nätverket i Sverige AB söker sändningstillstånd för hela landet. Verksamheten syftar till att sända kompletterande material till lokala eller regionala sändningar. Kommittén föreslår att de får tillstånd men bara i de områden där det finns en annan regional eller lokal tillståndshavare.

Kommittén föreslår alltså att följande programföretag prövas för regionala sändningstillstånd:

- Calico nr 2092 AB unä Lokal-TV Nätverket i Sverige AB (se ovan)
- Ronald Blomqvist Produktion AB, Smålandskanalen (Småland)
- Jönköpings Lokal-TV-förening (Jönköpings kommun)
- Kenbi Media, TV-Gotland (Gotland)
- Calico nr 2124 AB unä Lokal-TV Väst AB (Västra Götaland inkl. Göteborg)
- Ringside Production AB, TV Fyrstad (Fyrstadsområdet, Bohuslän, Dalsland)
- Öppna Kanalen i Göteborg (Göteborg)
- Calico nr 2123 AB unä Lokal-TV i Stockholm AB (Mälardalen inkl. Stockholm)
- Fredrik Grannas, Kanal 7 (Eskilstuna, Torshälla)
- Interactive Entertainment IAE, 3D Channel (Stockholm)
- QCE Läromästaren Sverige HB, QTV (Uppland, Mälardalen)
- Stiftelsen Sion (Mälardalen inkl. Stockholm, Uppsala)

Följande ledamöter står bakom beslutet: Ann-Christin Nykvist (s), Charlotta Bjälkebring (v), Anders Broberg (kd), Ewa Larsson (mp), Anders Ljungren (c), Annika Nilsson (s) och Catarina Rönnung (s).

Ledamöterna Johan Jakobsson (fp) och Ola Karlsson (m) har reserverat sig mot beslutet (bilaga 1 och bilaga 2).

För kommittén

Ann-Christin Nykvist
ordförande

/Elisabeth Ferm
huvudsekreterare

Kopia för kännedom:

Samtliga sökande
Kulturdepartementet

Stockholm 2001-08-15

Johan Jakobsson
ledamot i Digital-TV-kommittén (fp)

Reservation

Jag reserverar mig mot Digital-TV-kommitténs beslut om yttrande om tillstånd att sända digital TV.

Introduktionen av marksänd digital-TV är hittills ett misslyckande. Få hushåll har skaffat avkodningsboxar. Flera sändningsutrymmen är ännu outnyttjade. Samtidigt stiger kostnaderna för de inblandade statliga företagen; främst Teracom och Boxer.

Denna situation har inte uppstått av en slump. Den är inte heller en följd av normala trögheter i samband med ett tekniskifte. Orsaken är politiska beslut fattade av digital-TV-kommittén och regeringen.

Utfallet hittills har präglats av metoden för urval av vilka programföretag som ges sändningstillstånd. Processen har främst kännetecknats av ambitioner att statsmakterna ska bestämma vem som ska få sända vad. Intresset för vad TV-konsumenterna vill ha har varit begränsat. Det har saknats engagemang för att låta massmedierna stå fria från detaljregleringar.

De två tidigare ansökningsomgångarnas politiska skönhetstävlan kvalificerade TV-kanaler av två kategorier. Dels sådana som har visat sig ointresserade av att utnyttja denna distributionsform. Dels sådana vars sändningar inte har lyckats locka användare till marknätet i förväntad omfattning.

Nu fattar digital-TV-kommittén beslut om en tredje omgång av sändningstillstånd. Beslutsmetoden är den samma. Av tidigare missgrepp har man inget lärt. Möjligen kan man tolka kommittémajoritetens prioritering av företag som säger sig redo att börja sända snart som ett växande intresse för vad som kan attrahera publik. Beslutsmetodens tillkortakommanden kvarstår dock. Kommittén fastställer sin rekommendation om vilka kanaler som ska ges sändningstillstånd i okunnighet om vilka sökande som har ambition att verkligen börja sända. Ovissheten om vilket innehåll som har förmåga att locka abonnenter till marknätet är den samma som vid tidigare ansökningsomgångar.

Digital-TV-kommittén borde ha erbjudit sökande kanaler att tävla mot varandra med bud på sändningstillstånden. Med ett pris på distributionsrätten undviker staten att ge tillstånd till kanaler som i praktiken inte är intresserade av att sända. Prissättningen skulle också fungera för att sälla fram de TV-kanaler som har störst potential att väcka intresse bland konsumenterna. Med beklagande konstaterar jag att kommitténs majoritet har valt en annan inriktning.

Reservation

Jag reserverar mig mot Digital-TV-kommitténs beslut 15 augusti ang yttrande över nya sändningstillstånd för marksänd digital TV. Nuvarande sändningar är en försöksverksamhet som pågår fram till utgången av 2002. När sändningarna startades skulle dessa omfatta ca 8 olika program (kanaler). Numera omfattar sändningarna ca 18 olika program.

I Digital-TV-kommitténs uppdrag ligger att utvärdera försöksverksamheten. Utvärderingen skall avlämnas i oktober i år. I direktiven från regeringen anförs bl.a.: ”En grundläggande förutsättning för en eventuell utbyggnad är att de digitala marksändningarna bedöms ha en ekonomisk bärkraft. Härvid skall utgångspunkten vara att en ev fortsatt utbyggnad skall finansieras av medverkande företag och utan statliga bidrag eller subventioner.”

Erfarenheten hittills är att det krävts mycket stora subventioner från de statliga företagen för att uppnå dagens dåliga siffror vad gäller tittare. I dag finns ca 80 000 dekodrar ute vilket kan jämföras med de prognoser som förutsade 100 000 dekodrar redan 1 januari år 2000.

Det finns ingen anledning att före pågående utvärdering ytterligare utöka försöksverksamheten med tillstånd för fler frekvenser. Ansökningarna reser dessutom en rad frågor om vilka länders olika lagstiftning som samtidigt kommer att gälla, behov av ytterligare mycket stora subventioner från statliga företag samt integriteten för de enskilda tittarna.

En fortsatt utbyggnad av marknätet, med ytterligare fördelning av sändningstillstånd för digital TV, riskerar dessutom att låsa upp breda frekvensområden som annars kan användas till mobila tele-, data- och internettjänster. En sådan utveckling riskerar att skada IT-utvecklingen i Sverige.

Stockholm den 15 augusti 2001

Ola Karlsson
Riksdagsledamot (m)

Beräkning av en reducerad TV-avgift för hushåll med digital TV

Förklaring	Beräkning/Källa	Resultat
TV-avgiften 2001	Radiotjänst	1 668 kr
Antal avgiftsbetalande hushåll 2001	Radiotjänst	3,6 milj. hushåll
Analog sändningskostnader för SVT och UR per år	Uppskattning	450 milj. kr
Analog sändningskostnader per hushåll och år	450 milj. kr / 3,6 milj.	125 kr
Digitala sändningskostnader per år	Teracom	237,5 milj. kr
Digitala sändningskostnader per hushåll och år	237,5 milj. / 3,6 milj.	65,97 kr
SVT:s och UR:s besparing per hushåll och år efter avveckling av det analoga nätet	125 – 65,97	59,03 kr
Besparing per hushåll och år fr.o.m. 2007 med räntan 4 %	$59,03 / (1,04)^6$	46,65 kr
Besparing per hushåll under 10 år diskonterat med 4% per år	$46,65 + 46,65 / (1,04) .. + 46,65 / (1,04^9)$	393,51 kr
TV-avgift för de som går över till digital TV 2001	1 668 – 393,51	1 274,49 kr
Påslag till distributionskontot för att täcka återbetalning av parallellsändningskostnaderna		125 kr
Reviderad TV-avgift för digital-TV-hushållen 2001	1 274,49 + 125	ca 1 400 kr
Skillnad mellan analog och digital TV-avgift	1 668 – 1 400	268 kr